

УДК 005.336.4

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ
ГО «ІНСТИТУТ ПРОБЛЕМ КОНКУРЕНЦІЇ»

№ 5 НАУКОВИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ЖУРНАЛ «ІНТЕЛЕКТ ХХІ»
2014 Заснований у 2010 році. Виходить 6 раз на рік.
Реєстраційне свідоцтво КВ № 19206-9006 ПР від 05.07.2012 р.

Журнал внесено до списку друкованих періодичних видань, що входять до переліку наукових фахових видань України (економічні науки)
(Підстава: наказ №41 Міністерства освіти і науки України від 17.01.2014 р.)

Засновники і видавці: Національний університет харчових технологій
Громадська організація «Інститут проблем конкуренції»
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 2589 від 17.08.2006 р.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Гуткевич Світлана Олександрівна - головний редактор
доктор економічних наук, професор

Бернат Томаш - доктор, професор (Польща)

Бутнік-Сіверський Олександр Борисович - доктор економічних наук, професор

Воробйов Юрій Миколайович - доктор економічних наук, професор

Єрмошенко Микола Миколайович - доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України

Іванов Сергій Віталійович - доктор хімічних наук, професор

Киричок Петро Олексійович - доктор технічних наук, професор

Корінько Микола Данилович - доктор економічних наук, професор

Мусіна Аміна Аміржанівна - доктор економічних наук, професор (Казахстан)

Онщенко Ірина Григорівна - доктор політичних наук, професор

Руденко-Сударєва Лариса Володимирівна - доктор економічних наук, професор

Федулова Ірина Валентинівна - доктор економічних наук, професор

Юренієнє Віргінія - доктор, професор (Литва)

Солоха Дмитро Володимирович - відповідальний секретар
доктор економічних наук, доцент

Мова видання: українська, російська, англійська.

Програмні цілі видання: розвиток науки і освіти, популяризація економічних знань, формування економічного типу мислення, інформування наукового середовища про сучасні дослідження та розробки в сфері економіки.

Відповідальність за точність поданих фактів, цитат, цифр і прізвищ несуть автори матеріалів.

Редакційна колегія матеріали не повертає.

Редакційна колегія не завжди поділяє думку авторів.

У разі передруку посилання на журнал «Інтелект ХХІ» обов'язково.

Адреса наукового журналу «Інтелект ХХІ»:

<http://intelligence.org.ua>

E-mail: intelekt21@mail.ru

Технічний секретар – Дунда С.П., к.е.н., доц.

Офіційний сайт <http://intelligence.org.ua>

Підписано до друку 05.11.2014 р. Формат 70x100 $\frac{1}{16}$. Папір офсетний.

Друк офсетний. Обл. вид. арк. 11,45. Ум. др. арк. 59,1.

Тираж 100 прим. Замовлення № 16-286

Друк з оригінал-макету НТУУ «КПІ» ВПК «Політехніка»

Свідоцтво ДК № 1665 від 28.01.2004 р.

03056, м. Київ, вул. Політехнічна, 14, корп. 15. Тел. (044) 406-81-78

**ІНТЕЛЕКТ ХХІ
НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ**

№ 5'2014

З М І С Т

I. СВІТОВА ЕКОНОМІКА ТА МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

Пугач І. Д. Сучасні тенденції розвитку світових фондових ринків	6
---	---

II. НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Вовк С. М. Моделювання універсальних принципів державно-приватного управління медичними організаціями	14
Петухова О. М., Росінська Я.В. Розвиток міжнародного співробітництва у сфері агропромислового виробництва	20
Пунчак Л.А. Формування якості продукції на основі розгортання функції якості	26
Сафонов Ю.М. Національна економіка в умовах глобалізації світогосподарських зв'язків	33
Шендерівська Л.П. Дослідження розвитку поліграфічних підприємств	43

III. ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Гуткевич С. О., Дунда С.П. Інвестиційний процес в аграрній сфері	50
Павленко В.П., Щукін Б.М., Манцуров Д.І. Методологічні засади оцінювання місця України на міжнародному ринку інвестицій	58

IV. БІЗНЕС ТА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ

Медведєв М. Г., Ніколаєва О. А., Фоменко К. А. Економіко-математичне моделювання та прогнозування прибутку комерційного банку	68
Москаленко В.О. Сучасні підходи до формування команди проекту	78

V. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ

Габа М.І. Фактори впливу на розвиток та діяльність у сфері сільського зеленого туризму Карпат	87
---	----

ІНФОРМАЦІЯ 95

**ИНТЕЛЛЕКТ XXI
НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ**

№ 5'2014

СОДЕРЖАНИЕ

I. МИРОВАЯ ЭКОНОМИКА И МЕЖДУНАРОДНЫЕ ОТНОШЕНИЯ

Пугач И.Д. Современные тенденции развития мировых фондовых рынков	6
---	---

II. НАЦИОНАЛЬНАЯ ЭКОНОМИКА

Вовк С.М. Моделирование универсальных принципов государственно-частного управления медицинскими организациями	14
Петухова О. М., Росинская Я.В. Развитие международного сотрудничества в сфере агропромышленного производства .	20
Пунчак Л.А. Формирование качества продукции на основе структурирования функции качества	26
Сафонов Ю. Н. Национальная экономика в условиях глобализации мирохозяйственных связей	33
Шендеровская Л.П. Исследование развития полиграфических предприятий	43

III. ИНВЕСТИЦИОННО-ИННОВАЦИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ

Гуткевич С. А., Дунда С.П. Инвестиционный процесс в аграрной сфере	50
Павленко В. П., Щукин Б. Н., Манцуров Д. И. Методологические основы оценки места Украины на международном рынке инвестиций	58

IV. БИЗНЕС И ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫЙ КАПИТАЛ

Медведев Н.Г., Николаева О.А., Фоменко Е.А. Экономико-математическое моделирование и прогнозирование прибыли коммерческого банка	68
Москаленко В.А. Современные подходы к формированию команды проекта	78

V. ЭКОЛОГИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ

Габа М. И. Факторы влияния на развитие и деятельность в сфере сельского зеленого туризма Карпат	87
---	----

ИНФОРМАЦИЯ 95

INTELECT XXI

SCIENTIFIC JOURNAL

№ 5'2014

CONTENT

I. WORLD ECONOMY AND INTERNATIONAL RELATIONS

Pugach I.

Modern trends in global stock markets 6

II. NATIONAL ECONOMY

Vovk S.

Modeling the generic principles of public-private management of medical institutions 14

Pietukhova O., Rosinska Y.

Develop international cooperation in the field of agriculture production 20

Punchak L.

Formation of product quality on the basis of quality function deployment 26

Safonov Y.

The national economy in a globalizing economic relations in the world 33

Shenderivska L.

Research of development of printing companies 43

III. INVESTMENT-INNOVATIVE ACTIVITY

Gutkevych S., Dunda S.

Investment process in agrarian sphere 50

Pavlenko V., Shchukin B., Mantsurov D.

Methodological principles of the Ukrainian rating in the international investment market evaluation 58

IV. BUSINESS AND INTELLECTUAL CAPITAL

Medvedev M., Nikolaeva O., Fomenko K.

Economic-mathematical modeling and predicting income of commercial bank 68

Moskalenko V.

The modern approaches to team building forming 78

V. ECOLOGICAL PROBLEMS

Haba M.

Factors influencing the development and activities of rural green tourism of Carpathians 87

INFORMATION

95

УДК339.72

Пугач І. Д.,

аспірант сектору міжнародних фінансових досліджень,
Інститут економіки та прогнозування НАН України, м. Київ

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СВІТОВИХ ФОНДОВИХ РИНКІВ

В статті проаналізовано останні сучасні тенденції розвитку світового фондового ринку. Наведена динаміка основних фондових індексів та робиться прогноз їх розвитку. Надано тенденції розвитку та трансформації світового фондового ринку, а саме криза переоцінки фондових цінностей та стійкість фондових ринків, крім того розглядаються пенсійні системи та перспективи їхнього розвитку. Аналізується планова девальвація долара США та розглядається його вплив на світову економіку.

Ключові слова: фондовий ринок, похідні цінні папери, девальвація, капіталізація, тенденції, розвиток, фондові індекси.

СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ МИРОВЫХ ФОНДОВЫХ РЫНКОВ

Пугач И.Д.

В статье проанализированы последние современные тенденции развития мирового фондового рынка. Приведена динамика основных фондовых индексов и делается прогноз их развития. Даны тенденции развития и трансформации мирового фондового рынка, а именно кризис переоценки фондовых ценностей и устойчивость фондовых рынков, кроме того рассматриваются пенсионные системы и перспективы их развития. Дан анализ плановой девальвации доллара США и рассматривается его влияние на мировую экономику.

Ключевые слова: фондовый рынок, производные ценные бумаги, девальвация, капитализация, тенденции, развитие, фондовые индексы.

MODERN TRENDS IN GLOBAL STOCK MARKETS

Pugach I.

The paper analyzes the latest modern trends in global stock markets. The dynamics of the major stock is indicated and forecasted for their further their development. It is described trends in the development and transformation of the world stock market, namely the crisis revaluation of stock values and stability of stock markets. It is considered pension systems and prospects of their development. Also it is analyzed the planned devaluation of the US dollar considered its impact on the global economy. At the beginning of the millennium development world stock market determine the next trend. Firstly, it increases the exchange factor in global stock markets transactions. The instability of exchange rates leading Western has a significant impact on the movement of financial flows between markets US, Western Europe and Japan. Secondly, increasing interdependence of national stock markets. Currently there is almost simultaneous rise or fall in equity prices in the national markets of different countries, creating the possibility of increasing the extent and duration of oscillation cycles movement rates.

Keywords: stock market, derivatives, depreciation, capitalization, development, trends, stock indexes.

Постановка проблеми. На початку нового тисячоліття розвиток світового фондового ринку визначають наступні тенденції. По-перше, зростає валютний фактор в операціях світових фондових ринків. Нестабільність курсів провідних західних валют робить істотний вплив на рух фінансових потоків між ринками США, Західної Європи та Японії. По-друге, посилюється взаємозалежність національних фондових ринків. В даний час спостерігається практично синхронне підвищення або падіння курсів цінних паперів на національних ринках різних країн, що створює можливість збільшення масштабів їх коливань і тривалості циклів руху курсів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фондовий ринок перебуває у центрі наукових інтересів багатьох дослідників: Кошовий Д., Рекуненко І.І., Богачук Є.А., Савуляк І.М., Шкварчук Л.А тощо. Зокрема Рекуненко І.І. розглядає роль корпоративного кредитного рейтингу у становленні фондового ринку [1], Богачук Є.А. досліджує тенденції сучасного світового та фондового ринків [4], Шкварчук Л.А. аналізує динаміку цінових тенденцій фондового ринку [7]. Проте фондовий ринок – динамічна галузь і тенденції його розвитку завжди будуть актуальними.

Метою даної статті є проаналізувати останні тенденції розвитку світового фондового ринку та спрогнозувати можливі сценарії його розвитку.

Основні результати дослідження. Синхронність в русі курсів цінних паперів забезпечується інформаційною прозорістю національних фондових ринків, високою швидкістю передачі інформації, значним обсягом трансграничних операцій з цінними паперами, зростанням ролі інституціональних інвесторів, відкритістю національних фондових ринків, на яких активну роль відіграють іноземні учасники, що виступають в ролі емітентів та інвесторів [1, с. 345].

Разом з тим не всі ринки в однаковій мірі залежать один від одного. За рівнем капіталізації американський ринок значно перевершує ринок будь-якої країни і в значній мірі визначає кон'юнктуру світового, а динаміка котирувань цінних паперів на американському ринку багато в чому впливає на курси цінних паперів на інших ринках. В дослідженні Global Investment Returns Yearbook аналізуються доходи від інвестицій в цінні папери 16 найбільших світових фондових ринків в період з 1900 р. На ці ринки припадає 94% капіталізації світового фондового ринку. У 2003 р. частка США становила 52%, Великобританії – 10%, Японії – 8,6%, Франції – 4%, Німеччини – 3%, Швейцарії – 2,8%.

Капіталізація світового фондового ринку найвищого значення досягла в березні 2000 р. – 35 трлн. дол. Після трирічного спаду (2000-2002 рр.) світова капіталізація знизилася на 13 трлн. доларів. Світовий індекс впав на 39%. Це найгірший показник за трирічний період з 1930-1932 рр., коли падіння склало 53% [2, с.41].

В силу свого положення масштаб падіння курсів акцій на американському фондовому ринку і його тривалість перевищують загальносвітові показники, що добре відбиває динаміка індексу Доу-Джонса.

Падіння індексу Доу-Джонса за 2000-2002 рр. склало 40%. Глибина падіння котирувань акцій США пояснюється також їх завищеними курсом. За розрахунками фахівців, середнє співвідношення ринкової ціни акцій до річного доходу на неї становить близько 14%. Напередодні кризи 2000 р. воно складало в середньому близько 34%. Падіння завищених

курсів акцій посилюється в умовах зниження прибутків компаній і падіння доходів на акції, а також довіри інвесторів до акцій.

У 2003 р. світовий індекс виріс на 38%, показавши кращий результат за останні 17 років. Проте середньорічний збиток за 2000-2003 рр. склав 6,5% [3, с. 3].

Американський фондовий ринок обслуговує переважно національних інвесторів і емітентів. Частка участі нерезидентів на ринку США значно нижче, ніж на будь-якому іншому національному фондовому ринку. Переважний вплив на кон'юнктуру американського фондового ринку здійснює американська економіка.

Так, нерезидентам належить близько 35% державних облігацій США, 18% корпоративних облігацій американських компаній, 1% акцій американських компаній. На фондових ринках інших розвинутих країн частка нерезидентів вище і за різними оцінками становить в середньому 30%.

Проте порівняно невелика роль нерезидентів на американському фондовому ринку не робить його менш чутливим по відношенню до зовнішніх чинників. Американський фондовий ринок залежить від припливу іноземного капіталу. Іноземний капітал впливає і на становище долара США на світових валютних ринках. Через величезний дефіцит торгового-платіжного балансу по поточних операціях для забезпечення збалансованості попиту і пропозиції, необхідно щоденні надходження іноземного капіталу в розмірі 1 млрд. дол.

Скорочення припливу капіталу в США означає не тільки зниження котирувань цінних паперів, але і падіння курсу долара, яке тягне за собою ослаблення інтересу іноземних інвесторів до американських цінних паперів [4, с.25].

Ринки, що розвиваються залежать від припливу капіталу з розвинутих країн. Частка нерезидентів в операціях на фондових ринках, що коливається від 50 до 80%.

По-третє, посилюється вплив фондового ринку на економіку. В умовах високорозвинутої ринкової економіки, в цінних паперах втілюється основна частина всіх фінансових активів товариства. Сек'юритизація різною мірою властива всім розвинутих країнам. Найбільше значення емісія цінних паперів має в країнах з англо-американською системою права, помітно менша - в європейських континентальних країнах. Про це свідчать такі показники, як відношення капіталізації до ВВП (у першій групі країн в 2-3 рази вище), відношення заборгованості по облігаціях нефінансових корпорацій до ВВП (в США 30, в Європі 3%), частка капіталовкладень, профінансована за рахунок емісії акцій (знову в першій групі країн вона в кілька разів вище). Сукупний обсяг ринку акцій і боргових цінних паперів, обчислений за величиною капіталізації і заборгованості становить приблизно 70 трлн. дол., що в два рази перевищує сумарний обсяг світового ВВП і приблизно в три рази - показник грошової маси M2 (тобто готівка і кошти на рахунках в банках) [5, с.89].

По-четверте, змінюється інфраструктура фондового ринку. Застосування комп'ютерних і телекомунікаційних технологій загострює конкурентну боротьбу всіх інфраструктурних елементів фондового ринку та його учасників, змушує їх удосконалюватися технічно, технологічно, організаційно. Зміни відбуваються як на біржовому, так і на позабіржовому ринку, змінюється організація їх діяльності. Особливістю нинішньої інфраструктури світового фондового ринку є фактичний паритет між обсягами операцій на біржовому та позабіржовому фондових ринках.

Необхідність витримувати натиск конкурентів змушує біржі виходити за національні рамки і пропонувати свої послуги на зовнішньому ринку. Вони відкривають доступ на свої торгові майданчики іноземним учасникам торгів, проводять лістинг і ведуть торгівлю іноземними цінними паперами. На Лондонській фондовій біржі в торгівлі беруть участь більше 170 міжнародних інвестиційних організацій і понад 500 іноземних банків. Акції міжнародних компаній понад 60 країн пройшли лістинг на Лондонській фондовій біржі. Аналогічну політику проводять фондові біржі інших країн.

У 1999 р. всі найбільші біржі в Західній Європі стали повністю електронними. Так як їх сервери можуть розташовуватися в будь-якій країні, то з просторовою залежністю фондових бірж покінчено. Біржі перетворюються в систему так званих «торгових точок» (tradingpoints), які обслуговують клієнтів за допомогою віддалених робочих терміналів. Біржі з «закритих клубів за інтересами, існуючих за рахунок клубних внесків учасників» перетворилися на бізнес-організації. Відкритими акціонерними товариствами стали фондові біржі Стокгольма (1993 р), Гельсінкі (1996 г.), Копенгагена (1997 г.), Амстердама (1997 г.), Мілана (1997 г.), Австралійська фондова біржа (1998 г.), Лондонська фондова біржа (2000 г.). Акціонувалася американська торгова система NASDAQ [6, с. 36].

Конкуренція між біржами змушує їх йти шляхом формування біржових альянсів і союзів. Нью-Йоркська фондова біржа реалізує ідею створення глобального ринку акцій. У Західній Європі біржі Парижа, Амстердама, Брюсселя і Португалії об'єдналися під егідою EURONEXT. Опрацьовується питання про приєднання до них та інших бірж Європи. У 1998 р. створена європейська електронна термінова біржа Eurex, яка стала найбільшою строковою біржею світу: у 2003 р. оборот на ній склав більше 1 млрд. контрактів – на 27% більше, ніж у 2002 р. З лютого 2004 р. Eurex здійснює торги своїми ф'ючерсами в США. Інвесторам пропонуються ф'ючерси та опціони на казначейські облигації США і ф'ючерси на євродолар – номіновані в доларах термінові депозити за межами США, які служать орієнтиром при корпоративному кредитуванні. Це один з найбільш активно торгованих похідних інструментів, за допомогою яких інвестори хеджують процентні ризики. З 1981 р. ними торгувала тільки Chicago Mercantile Exchange (CME). Тим самим американська індустрія похідних інструментів зазнає наймасштабніший перерозподіл з 1972р., коли були винайдені фінансові ф'ючерси.

Інтернет та цифрові технології в багато разів пришвидшують розвиток кількості нині існуючих бірж. В найближчому десятилітті в усьому світі може залишитися п'ять-сім фондових бірж, які будуть вести конкурентну боротьбу за міжнародну ліквідність, аналогічно тому, як винахід телеграфу призвів до відхід у небуття більшості бірж, що існували в XIX ст. [7, с.31].

Біржі країн СНД також продовжують докладати зусилля по формуванню інтегрованого фінансового простору країн, маючи намір створити в перспективі інтегрований фондовий ринок. У 2002 р. створено Раду керівників державних органів з регулювання ринків цінних паперів країн СНД.

Український фондовий ринок характеризується низькою капіталізацією (51% ВВП), великою часткою спекулятивних операцій та високою залежністю від кон'юнктури світового ринку. За підсумками приватизації функції власності та управління підприємством опинилися в одних руках, тобто менеджери підприємств одночасно є і їх найбільшими

акціонерами, що знижує ефективність як власників, так і менеджерів, а інтереси міноритарних акціонерів ущемляються. У результаті, вітчизняний фондовий ринок погано виконує свою головну задачу - залучення інвестицій в економіку.

Розглянемо сучасні світові тенденції розвитку фондового ринку.

Тенденція 1. Криза переоцінки фондових цінностей

Перелом у тенденціях світового фондового ринку, що датується 1 кв. 2000 року, спровокований крахом ринку високотехнологічних акцій економіки США, знаменує початок нової ери в розвитку світового ринку цінних паперів. Тривалість ринкового спаду (порядку 1.5 років) і глибина спаду (до значень середини 90-х років) говорить нам про те, що вся передісторія світового фондового ринку (яку можна відрховувати, мабуть, з 1611 року, коли була відкрита перша в світі Амстердамська фондова біржа) – це тільки прелюдія до сьогоднішніх подій. Розвиваючись на наших очах, ці події можна порівняти хіба що з кризою перенаселення Землі [8, с.15].

Головний індикатор переоцінки – це відношення капіталізації компаній до очікуваного чистого прибутку компанії за рік з розрахунку на одну акцію (P/E Ratio). Якщо раціональне значення цього параметра коливається від 15 до 20 для фондового ринку США, то за індексом S & P 500 це відношення в 2010–2011 рр. досягло 33, а за індексом NASDAQ – доходило до сотні. Обернена пропорція (E/P Ratio) показує рентабельність інвестованого в акції капіталу (без урахування факторів дисконтування) і безпосередньо характеризує очікувану ефективність інвестицій за фактором дивідендних виплат. Для раціонального інвестора цей фактор, поряд з капіталізацією компанії, є базовим для ухвалення рішення про покупку акцій. При цьому інвестор зіставляє повну дохідність за акціями (яка складається з прибутковості по дивідендним виплатах і прибутковості від приросту курсової ціни) з прибутковістю по безризиковим інструментам (державними борговими зобов'язаннями). У міру падіння привабливості вкладень в акції падає і їх частка в фондовому портфелі раціонального інвестора, що ми і спостерігаємо.

Тенденція 2. Криза стійкості фондових ринків

Події 1997 - 1998 рр., пов'язані з девальвацією цілого ряду національних валют країн, що розвиваються в Південній Азії, Бразилії та Росії (ці валюти зветься «м'якими»), зробили серйозний вплив на фондові ринки всього світу і продемонстрували нестійкість, вразливість цих ринків. Якщо фондові ринки розвинених країн фактично миттєво відновили свої позиції, то ринки слаборозвинених країн лихоманить і донині. Системна криза в одній-двох країнах, що розвиваються, може спровокувати падіння кредитних рейтингів і всіх інших країнам, що розвиваються, оскільки. рейтингові агентства схильні (і не без підстав) переносити аварійні сценарії на ті країни, де подібні сценарії можуть мати місце. Зниження рейтингу тягне відтік капіталу, а далі одне з двох. Якщо золотовалютних резервів країни достатньо для підтримки курсу національної валюти в ході спекулятивних атак на цю, а поточних бюджетних надходжень достатньо для обслуговування боргів країни, тоді країна зберігає фінансову стійкість. В іншому випадку має місце дефолт за зовнішнім і внутрішнім державним боргом (Росія-1998, Аргентина-2002) і масштабна девальвація (на сотні відсотків від передкризового рівня) [9, с.93].

Відомо також, що криза може бути викликана не тільки послабленням економічного становища країни, а й зловмисними спекулятивними атаками на валюту з боку найбільших

світових фінансових ділків. Роль Дж. Сороса в азійській кризі добре відома. Відомо також і те, що ні єдиної атаки не було зроблено щодо китайського юаня. Подібна вибірковість може свідчити про те, що акція Сороса мала навіть не економічну, а політичну підоснову (наприклад, ослаблення регіональних економік в інтересах посилення присутності США в цих країнах).

Так чи інакше, світова фінансова інтеграція і зростання мобільності капіталу з повсюдним впровадженням електронних систем торгів валютами і цінними паперами - ось головні чинники, які різко скорочують час прийняття фінансових рішень і тим самим знижують адаптивні можливості фінансових систем. Зростання уразливості фондового ринку – ценеухильне підвищення волатильності фондоіндексів по тенденції.

Тенденція 3. Криза світових пенсійних систем

Несприятлива тенденція всесвітнього старіння населення викликає загрозливе зростання пропорції між незайнятим і економічно активним населенням, і ця тенденція повсюдна. Вона змушує уряди більшості країн світу реформувати пенсійні системи в напрямку самофінансування своїх пенсій працівниками і в плані збільшення розмірів страхових виплат. Обидва ці правила, з одного боку, збільшують стійкість пенсійної системи, а, з іншого боку, підривають ідею солідарності поколінь.

Тенденція 4. Планова девальвація долара США

Вперше за всю історію американської економіки постає питання про те, що крос-курс американської валюти відносно інших валют є завищеним. Пов'язано це з високим рівнем зовнішнього боргу США, з кризою фондового ринку і з загальним падінням прибутковості американського бізнесу, що тягне корекцію оцінки вартості національного багатства цієї країни в бік зменшення. Отже, частка багатства, що припадає на один долар США, плавно знижується. І не існує об'єктивного механізму для подолання цієї тенденції. Ціна американського національного продукту є явно завищеною, і корекція неминуха. Центри економічного зростання (наприклад, сектор високих технологій) показали, що очікування високої економічної віддачі в цих секторах ростуть на порядок швидше, ніж сама віддача на долар інвестицій. Перегрітий фондовий ринок в секторах «нової економіки» швидше піддається знеціненню (декапіталізації), що викликає панічні настрої інвесторів на всіх інших ринках. І головне: дискредитується сама ідея швидкого виходу з кризи за рахунок «локомотивів американської економіки». Недофінансування перспективних секторів "нової економіки" викликає депресію не тільки в самих цих секторах, а й в сполучених з ними сферах економічного господарства США, а також формує негативні інвестиційні настрої в економіці [10, с.85].

Все викладене здатне привести до м'якої керованої девальвації долара США на 20-30% протягом найближчих 1-3 років. Наслідки цієї девальвації можуть бути надзвичайними в світовому масштабі. Досить сказати, що золотовалютні резерви країн світу здебільшого сформовані в доларах. Падіння курсу долара спричинить адекватне знецінення резервів. Ослаблення американської валюти посилить позиції США на експортних ринках і створить додатковий товарний тиск на ринках країн, що розвиваються, що погіршить експортно-імпортне сальдо цих країн і призведе до погіршення позицій вітчизняного виробника.

Непрямим негативним ефектом від девальвації долара може стати потенційно можливий крах світового ринку похідних фінансових інструментів. Непередбачено глибока

девальвація може привести до невиконання зобов'язань за довгостроковими put-опціонами на американський долар, номінованими в іншій валюті. Це може означати втрату довіри до опціонного ринку на тривалий термін і позбавить фондовий ринок такого невід'ємного страхового механізму, як хеджування курсових ризиків пут-опціонами.

Необхідно підкреслити, що щоб зазирнути за п'ятирічний період прогнозування, необхідно розуміти, з якою швидкістю будуть виникати і відмирати парадигми фондового ринку. Але сьогодні, схоже, такого знання немає і у астрологів. Америка і весь світ вступили в смутні часи. Відомий американський економіст Дж. Хікс так коментує цю ситуацію: «Господарюючі суб'єкти вже реалізували всі свої довгострокові цілі та просто не знають, що робити далі; вони винаходять дрібні нововведення в рамках вже сформованої системи, ці зміни злегка похваляють господарство, але виявляються недостатніми для того, щоб склалася нова траєкторія росту». Тобто, продовжуючи цю думку, скажемо, що спочатку повинні визріти нові споживчі цінності як ідеї нової культури, повинні відбутися зрушення у свідомості споживачів, а вже потім ринок відобразить ці ідеї в товарну форму.

Основний акцент сучасних наукових пошуків зараз робиться на тому, щоб навчитися отримувати перспективні циклічні тренди індексів, виходячи з результатів глобального макроекономічного моделювання. Причому параметри цих трендів можуть носити інтервальний (нечіткий) характер.

Висновки. Отже, складається нова парадигма фондового ринку, в основі якої лежать обмежена передбачуваність, циклічність індексних трендів, підвищена волатильність і різко збільшений зв'язок ринкових цін з фундаментальними, в тому числі макроекономічними факторами. Систему лихоманитиме, і при цьому дуже важливо, чи зуміє встояти ринок похідних цінних паперів, тобто чи збережуться в незмінному вигляді інструменти хеджування курсових ризиків (опціони і ф'ючерси).

Оптимальне управління фондовими портфелями повинно на найближчу перспективу набути рис активного, оперативного управління. Активне управління передбачає відмову від пасивних стратегій ведення портфеля (наприклад, в прив'язці до ринкових індексів, за принципом балансових фондів). Оперативне управління здійснюється в режимі реального часу, з безперервною переоцінкою рівня оптимальності портфеля. Алерентне управління передбачає наявність в системі встановлених попереджувальних сигналів, що спрацьовують на зміну встановленим макроекономічним, фінансовим, політичним та іншим параметрам.

1. Мельник В. А. Ринок цінних паперів. Довідник керівника підприємства / В. А. Мельник. – К.: А.К.Д., ВІРА-Р, 1998. – 560 с.

2. Рекуненко І. І. Роль корпоративного кредитного рейтингу у становленні фондового ринку / І. І. Рекуненко // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – № 3. – С. 40-42.

3. Аналітичний огляд діяльності Української фондової біржі за 9 місяців 2004 року // Україна-бізнес. – 2004. – № 39. – С. 1-5.

4. Богачук Є. А. Тенденції сучасного світового та фондового ринків / Є. А. Богачук // Актуальні проблеми економіки. – 2005. – № 2. – С. 24-28.

5. Блага Н. В. Інформаційна прозорість фондового ринку України / Н. В. Блага // Фінанси України. – 2005. – № 3. – С. 89-90.

6. Моніторинг фондових індексів // Державний інформаційний бюлетень про приватизацію. – 2005. – № 3. – С. 35-39.
7. Шкварчук Л. А. Аналіз динаміки цінових тенденцій фондового ринку / Л. А. Шкварчук // Державний інформаційний бюлетень про приватизацію. – 2005. – № 2. – С.31-36.
8. Кошовий Д. Фондовий бум / Д.Кошовий // Галицькі контракти. – 2004. – № 11. – С. 15-16.
9. Ефективність фондового ринку: інституційний підхід // Питання економіки. – 2004. – № 5. – С.93-97.
10. Савуляк І. М. Фондовий ринок та йогоінвестиційна функція у розвитку економіки // Формування ринкових відносин в Україні. – 2003. – № 10. – С. 81-87.

УДК 334:005:614.2

Вовк С.М.,

к.е.н., кафедра вищої освіти управління охороною здоров'я,
Донецькій національній медичній університет
ім. М. Горького, м. Донецьк

МОДЕЛЮВАННЯ УНІВЕРСАЛЬНИХ ПРИНЦИПІВ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО УПРАВЛІННЯ МЕДИЧНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ

Охорона здоров'я показана як складна, багатогранна економічна і соціальна система, в управління якої включені всі механізми державного і приватного бізнесу. Зроблено спробу змодельовати універсальні принципи управління державно-приватним партнерством у сфері охорони здоров'я, на основі аналізу вже існуючих моделей і методів. Для моделювання універсальних принципів управління державно-приватним партнерством необхідно виділяти специфіку в рамках всієї системи відносин бізнесу і влади. З наступною їх оцінкою, насамперед з точки зору встановлення меж між партнерством та приватизацією. Враховуючи що, партнерство пред'являє високі вимоги до рівня компетенцій його учасників, можна зробити висновок - моделювання універсальних принципів державно-приватного управління може стати дієвим інструментом при реформуванні охорони здоров'я і однією з форм виведення його з кризи.

Ключові слова: державно-приватне партнерство, управління, охорона здоров'я, моделювання, медична організація, концесії, проект, роздержавлення.

МОДЕЛИРОВАНИЕ УНИВЕРСАЛЬНЫХ ПРИНЦИПОВ ГОСУДАРСТВЕННО- ЧАСТНОГО УПРАВЛЕНИЯ МЕДИЦИНСКИМИ ОРГАНИЗАЦИЯМИ

Вовк С.М.

Здравоохранение показано как сложная, многогранная экономическая и социальная система, в управление которой включены все механизмы государственного и частного бизнеса. Сделана попытка смоделировать универсальные принципы управления государственно-частным партнерством в сфере здравоохранения, на основе анализа уже существующих моделей и методов. Для моделирования универсальных принципов управления государственно-частным партнерством необходимо выделять специфику в рамках всей системы отношений бизнеса и власти. С последующей их оценкой, прежде всего с точки зрения установления границ между партнерством и приватизацией. Учитывая, что партнерство предъявляет высокие требования к уровню компетенций его участников, можно сделать вывод – моделирование универсальных принципов государственно-частного управления может стать действенным инструментом при реформировании здравоохранения и одной из форм вывода его из кризиса.

Ключевые слова: государственно-частное партнерство, управление, здравоохранение, моделирование, медицинская организация, концессии, проект, разгосударствление.

MODELING THE GENERIC PRINCIPLES OF PUBLIC-PRIVATE MANAGEMENT OF MEDICAL INSTITUTIONS

Vovk S.

Healthcare is shown as a complex, multifaceted economic and social system which includes all the mechanisms of state and private business. An attempt was made to model the universal principles of management of public-private partnership in the health sector, based on the analysis of existing models and methods. For modeling the universal principles of management of PPPs need to find specifics within the entire system of relations between business and authorities. Their subsequent evaluation, primarily from the point of view of the establishment of boundaries between the partnership and privatization. Taking into account that the partnership places high demands on the level of competence of its participants, we can conclude modeling universal principles of state - private management can be a powerful tool in reforming health care and one of the forms out of the crisis.

Keywords: *public-private partnerships, governance, health, modeling, medical organization, concession project, the privatization.*

Постановка проблеми. Охорона здоров'я є складною, багатогранною економічною і соціальною системою, в управлінні якої включені всі механізми державного і приватного бізнесу. Світовий досвід свідчить, взаємоучасть держави і бізнесу, є характерною рисою сучасної змішаної економіки, хоча умови їх взаємодії можуть істотно розрізнятися.

Партнерство яке розвивається між державою та приватним бізнесом, на відміну від традиційних адміністративних відносин, створює свої форми і методи управління організаціями. При цьому принципово важливим є комплекс питань пов'язаних з перерозподілом прав власності, які неминуче виникають у процесі переростання з адміністративно-владних відносин, між державою і підприємництвом, у відносини партнерства, що закріплюються відповідними угодами сторін [3]. Більш того, деякі усталені форми партнерства, нерідко розцінюються як свого роду непряма приватизація або ж її повноцінна альтернатива, тобто трактуються як вторгнення в систему відносин власності. У строгому сенсі партнерство насправді інституційно перетворює сфери господарської діяльності, та традиційно відноситься до ведення держави, але не виводить їх повністю за його межі [5].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам і перспективам розвитку державно-приватного партнерства в системі охорони здоров'я присвячені роботи вітчизняних і зарубіжних вчених [1-8]. Однак особливості моделювання універсальних принципів державно-приватного управління у сфері охорони здоров'я, переваги та ризики, умови та напрямки розвитку вивчені недостатньо. Крім того, економічні ринково-трансформаційні процеси в Україні вимагають удосконалення існуючих моделей державно-приватного партнерства, особливо в розвитку охорони здоров'я, це обумовлює актуальність теми та визначає її мету.

Мета статті. Змоделювати універсальні принципи управління в сфері охорони здоров'я, на основі аналізу вже наявних моделей і методів управління державно-приватним партнерством.

Основні результати дослідження. Для кращого розуміння методів управління державно-приватним партнерством (ДПП) важливо визначити, у чому полягає його специфіка в рамках всієї системи відносин бізнесу і влади. А потім оцінити, як в процесі передачі тих чи інших правочинів від держави приватному бізнесу змінюється в цілому система відносин власності, насамперед з точки зору встановлення меж між партнерством та приватизацією.

Моделі і структура такого партнерства різноманітні, але при цьому існують деякі характерні риси, що дозволяють виділити в ньому самостійні категорії.

У їх визначенні будемо використовувати такі формулювання, як проект, модель, форма, так як аналіз показує, що на практиці під ними розуміють наступне:

- модель державно-приватного партнерства (ДПП - проект) - конкретне партнерство між державним і приватним сектором в якій-небудь галузі;
- механізм планування - конкретна схема взаємовідносин між партнерами в рамках ДПП - проекту;
- форма ДПП - конкретна організаційно-правова схема, в рамках якої створюється проект [2; 4].

Подібне розуміння державно-приватного партнерства пред'являє високі вимоги до рівня компетенцій його учасників, тобто партнером може стати тільки той, хто має відповідні фінансові, організаційні, управлінські, виробничі та інші ресурси для реалізації цілей і завдань у рамках об'єднаного партнерства. Завдяки цьому досягається синергетичний ефект партнерства, коли професійні компетенції кожного з партнерів реалізуються спільно і дають більший результат, ніж окремо.

Більш того, характер цілей і завдань, які ставляться перед конкретними ДПП - проектами, неможливо вирішити силами одного з учасників, так як вони відносяться до сфері суспільних інтересів [8]. Відповідно, ми робимо висновок, що формування і дотримання певних принципів - невід'ємна складова будь-якого проекту.

Як соціально-економічний інститут державно-приватне партнерство формується і функціонує відповідно до сукупності сформульованих сучасних соціально-економічних теорій, де загальні і/або універсальні принципи державного управління відповідають їх конкретизації. На думку [1], виділяються наступні принципи:

- об'єктивність – дотримання об'єктивних закономірностей суспільного розвитку, наукове аналізування управлінської ситуації, врахування реальних можливостей суб'єктів партнерської взаємодії, а також здійснення постійного моніторингу та коригування реалізації проектів в його рамках ;
- компліментарність – орієнтація на згоду, взаємну вигоду, загальну відповідальність, тобто узгодження протилежних, на перший погляд інтересів де йдучи на певні самообмеження партнери досягають більшого результату, ніж кожен з них міг би досягти самостійно;
- демократизм – добровільність, відкритість, прозорість, спільне управління, підзвітність та інших, дотримання яких означає, зокрема, публічність всіх ключових рішень з питань ДПП;

– принцип законності означає верховенство права, спрямований на формування належного правового поля партнерства і обумовлює необхідність законодавчого визначення його основ;

– самоорганізація – в основі лежить здатність системи забезпечити різноманіття реакцій на зовнішні впливи з метою досягнення своїх цілей.

Державно-приватне партнерство фактично неможливо при недотриманні принципу соціальної відповідальності, тобто відповідальності бізнесу, неурядових організацій за соціальні наслідки своєї діяльності, їх готовності брати на себе перед суспільством зобов'язання і виконувати їх. Соціальна відповідальність, на відміну від юридичної, передбачає добровільний відгук на соціальні проблеми і знаходиться поза рамками вимог, визначених законом, або «понад» цими вимогами.

Між собою тісно взаємопов'язані принципи стратегічного мислення, сталого розвитку та орієнтації на довготривалі результати. Вони передбачають формування у суб'єктів державно-приватного партнерства орієнтації на довгострокову перспективу діяльності, інновації та відкритість до змін, чітке визначення мети і її пріоритетів, планування дій з урахуванням ризику, вміння визначати основні показники досягнення цілей і проводити оцінку за ними.

Принцип ресурсозбереження обумовлює загальний підхід, при якому рішення проблем суспільного розвитку досягається при раціональному використанні, економному витратанні наявних ресурсів (людських, інформаційних, інтелектуальних, фінансових, матеріальних, тимчасових). Його можна розглядати також як конкретизацію принципу сталого розвитку та орієнтації на довготривалі результати.

Принципи етичної поведінки - чесноти, довіри, служіння.

Дотримання цих органічно взаємопов'язаних принципів забезпечує якісно новий характер відносин у межах ДПП порівняно з традиційними відносинами влади і бізнесу на основі договору - підряду, заснованими виключно на правових нормах, а також забезпечує пріоритетність громадських інтересів перед приватними, розширює можливості протидії корупції.

Важливе значення в процесі реалізації проектів партнерства має облік так званих структурних принципів державного управління. А саме: структурно - цільові, що відображають закономірності раціональної побудови «дерева цілей»; структурно - функціональні, що характеризують закономірності та взаємозв'язки побудови функціональної структури управління; структурно - організаційних, пов'язаних із закономірностями і взаємозв'язками побудови організаційної структури управління; структурно - процесуальні, що дають уявлення про основні закономірності раціонального та ефективного ведення управлінської діяльності, включаючи взаємопов'язані принципи компетентності та здатності персоналу, ефективного фінансового менеджменту, а також зворотного зв'язку, однією з основних модифікацій якого є принцип контролю за критичними точками, тобто такими, які мають вирішальне значення для оцінки ступеня реалізації проектів ДПП.

Не дивлячись на те, що викладені принципи партнерства далеко не повні, вони в рівній мірі притаманні у всіх формах ДПП і сферах вітчизняної економіки.

Робота сфери охорони здоров'я сьогодні базується на трьох рівневій моделі:

- людина, яка має потребу в медичних послугах,
- організація, яка зобов'язується забезпечити його цими послугами,
- держава, яка сприяє вкладенню коштів та організації медичної допомоги [6].

Однак охорона здоров'я як сектор вкладення великих коштів є перехрестям інтересів і держави, і бізнесу.

Бізнес зацікавлений не тільки в отриманні прибутку, але і збільшення ефективності діяльності, підвищення доступності трудових ресурсів, а також зниження соціальних виплат. Показово, що ці цілі бізнесу багато в чому збігаються з цілями держави і взаємопроникнення інтересів тут дуже важливо.

Саме тому моделювання універсальних принципів ДПП може стати дієвим інструментом при реформуванні охорони здоров'я, однією з форм виведення його з кризи.

Витрати на надання медичної допомоги в Україні в шість разів менше, ніж у країнах Євросоюзу, і в три-чотири рази нижче, ніж у Європі в цілому. Очевидно, що в подальшому буде відбуватися тільки зростання витрат на охорону здоров'я: ця тенденція характерна для всього світу, так як з'являються нові медичні технології, нові ліки. Державно-приватне партнерство дозволяє збільшити ефективність вкладення коштів, використання ресурсів та управління.

Існують і специфічні українські проблеми, які не характерні для Європи: відсутність цілісної політики реформування галузі; низька якість управління; низький рівень технологічної оснащеності; тіньова медицина, яка в Україні поширена значно більше, ніж в будь-якій розвиненій країні; неефективне медичне страхування - по суті воно навіть не є страхуванням, в ньому немає страхових принципів, на нього не поширюється Закон про страховій справі. Також існують серйозні адміністративні бар'єри для участі приватного сектора охорони здоров'я у виконанні державного замовлення. В результаті зростає невдоволення суспільства: більше 60 % населення нашої країни не задоволені

В даний час відомо безліч видів концесії. Комісія ООН з права міжнародної торгівлі (ЮНСІТРАЛ) в Керівництві для законодавчих органів щодо проектів в галузі інфраструктури, які фінансуються з приватних джерел (2001р.) [7] пропонує наступні механізми концесії: BOT (Build Operate and Transfer), Brownfield contract - традиційні види концесій, різновид традиційної концесії Greenfield project інакше Build Own and Operate (BOO), Lease contract який досить близький до традиційної концесії та орендним договором, а також Service contract (контракт на обслуговування).

Кожний з цих механізмів має свої переваги та недоліки, витрати яких можуть розподілятися між концесіями і державою.

Позитивні сторони концесійних моделей, які застосовуються до охорони здоров'я і не тільки, це - конкурсні процедури чіткі і прозорі, коло бюджетних форм участі досить великий і виступає гарантом збільшення інвестиційної привабливості, правові ризики знижені, земельні правові відносини регулюються на регіональному рівні, гарантована мінімальна прибуток від виконаних послуг і вироблених товарів, а також завжди гнучкий підхід до зниження ключових проектних ризиків.

При цьому характерними недоліками є: відсутність можливості укладання прямої угоди між державою і фінансуючими організаціями, обов'язкова і досить жорстка структура тарифу на медичні послуги, публічна власність на об'єкт угоди, складання типового угоди і

обов'язковість експлуатації, неможливість застави об'єкта угоди, відсутність можливості участі державного медичного закладу на стороні держави, що надала концесію, відсутність множинності на стороні концедента.

Висновок. Оскільки фактично ідеальної моделі немає, потрібно максимально виважений підхід до використання планування в охороні здоров'я, зокрема розподілу трудових, фінансових, правових, політичних ринкових ризиків для державного та приватного сектора. Організація проведення соціально - відповідального роздержавлення основних засобів виробництва на засадах державно-приватного партнерства в управлінні медичними організаціями, може послужити подальшого вивчення проблем реформування охорони здоров'я України.

1. Надолішній П. Публічно-приватне партнерство в Україні: теоретико-методологічні засади і умови інституціалізації [Електронний ресурс] / П. Надолішній, Н. Піроженко // Теоретичні та прикладні питання державотворення: зб. наук. праць. Вип. 10. – 2012. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/ejournals/tppd/2012_10/zmist/R_1/02%20Nadolishni.pdf

2. Пильтяй А. В. Типові моделі розподілу ризиків державно-приватного партнерства / А. В. Пильтяй // Економіка України. – 2013. – №7. – С. 23-29.

3. Рожкова С. Анализ мирового опыта использования государственно-частного партнерства в различных отраслях экономики / С. Рожкова // Рынок ценных бумаг. - 2008. - № 1. - С. 50-55.

4. Смирнов А.А. Шляхи розвитку державно-приватного партнерства в Україні / А.А. Смирнов, А.В Шахов // Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. – 2010. – № 1. – С. 36–41.

5. Соціальне замовлення в Україні: досвід 10 років впровадження / Збірн. аналітич. та нормативно-метод. матер.: за ред. В. І. Брудного, А. С. Крупника. – Одеса: Євродрук, 2011. – 156 с.

6. Шутов М. М. Организационно-экономический механизм развития системы здравоохранения в регионе : дис... д-ра экон. наук: 08.10.01 / НАН Украины; Институт экономико-правовых исследований. — Донецк, 2004. — 475л.

7. Audretsch D. Private Technology Partnerships: Evaluating SBIR-Supported Research [Електронний ресурс] / D. Audretsch, A. Link, J. Scott // Research Policy. – 2002. – № 31 (1). – Режим доступу: <http://www.dartmouth.edu/~jtscott/Papers/01-01.pdf>.

8. Private Partnerships: Financing a Common Wealth. Wash., 1985. P.67 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://lobbying.ru/>

УДК 339.9:664

Петухова О. М.,

д.е.н., доц., зав. кафедри фандрейзингу і логістики,

Росінська Я.В.,

кафедра фандрейзингу і логістики,

Національний університет харчових технологій, м. Київ

РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У СФЕРІ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА

Розглянуто основні експортні орієнтири підприємств молокопереробної галузі в контексті пошуку нових стратегічних партнерів. Досліджено вітчизняний ринок молочних продуктів та ринок Європейського Союзу. Визначено перспективи української продукції молокопереробної галузі на ринку ЄС, а також проаналізовано відповідність вітчизняних вимог щодо якості молочної продукції європейським стандартам. Розглянуто потенціал нарощення експорту молочної продукції та розширення його географії. Досліджено проблеми виходу продукції вітчизняних товаровиробників на міжнародні ринки. Проаналізовано відповідність продукції вітчизняного агропромислового комплексу вимогам та стандартам ЄС з позиції розвитку міжнародного співробітництва. Встановлено, що гармонізація українського законодавства у сфері якості харчових продуктів дасть можливість вітчизняним підприємствам зайняти свою нішу на європейському ринку та досягти конкурентних переваг.

Ключові слова: ринок, експорт, молочна продукція, якість, Європейський Союз.

РАЗВИТИЕ МЕЖДУНАРОДНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА В СФЕРЕ АГРОПРОМЫШЛЕННОГО ПРОИЗВОДСТВА

Петухова О. М., Росинская Я.В.

Рассмотрены основные экспортные ориентиры предприятий молокоперерабатывающей отрасли в контексте поиска новых стратегических партнеров. Исследован отечественный рынок молочных продуктов и рынок Европейского Союза. Определены перспективы украинской продукции молокоперерабатывающей отрасли на рынке ЕС, а также проанализировано соответствие отечественных требований к качеству молочной продукции европейским стандартам. Рассмотрен потенциал наращивания экспорта молочной продукции и расширение его географии. Исследованы проблемы выхода продукции отечественных товаропроизводителей на международные рынки. Проанализировано соответствие продукции отечественного агропромышленного комплекса требованиям и стандартам ЕС с позиции развития международного сотрудничества. Установлено, что гармонизация украинского законодательства в сфере качества пищевых продуктов позволит отечественным предприятиям занять свою нишу на европейском рынке и достичь конкурентных преимуществ.

Ключевые слова: рынок, экспорт, молочная продукция, качество, Европейский Союз.

DEVELOP INTERNATIONAL COOPERATION IN THE FIELD OF
AGRICULTURE PRODUCTION

Pietukhova O., Rosinska Y.

In the article was considered the main export enterprises of dairy industry benchmarks in the context of finding new strategic partners. Investigated the domestic market for dairy products and the market of the European Union. The prospects Ukrainian milk processing industry products on the EU market and analyzed the compliance of national requirements for the quality of dairy products to European standards. Considered potential greater exports of dairy products and expanding its geography. The problems out domestic products to international markets. Analyzed compliance with domestic agriculture production requirements and standards of the EU position of international cooperation. It was found that the harmonization of Ukrainian legislation on food quality will enable domestic enterprises gain access to the European market and achieve competitive advantage.

Keywords: market, export, dairy products, quality, European Union.

Постановка проблеми. Головним завданням підприємств АПК є забезпечення населення харчовими продуктами високої якості та в достатній кількості. Нинішня політична ситуація загострила зовнішньоекономічні операції з Росією як з традиційним стратегічним партнером, а тому українським товаровиробникам необхідно шукати нові ринки збуту. Одним із перспективних напрямків зовнішньоекономічної діяльності АПК, зокрема підприємств-виробників молочної продукції, є вихід на європейський ринок.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням питання розвитку молокопереробного під комплексу та відповідності якості вітчизняних молочних продуктів європейським стандартам займалися В. Галушко, О. Сень, М. Ільчук, Ю. Сіра, П. Саблук, О. Білорус, В. Власов, О. Коваленко, Я. Янишин, Т. Тимофіїв та інші.

Мета статті. Порівняння вимог існуючих нормативів, що регулюють якість молочних продуктів в Україні та Європейському Союзі, тапошук шляхів успішного позиціонування українських товаровиробників на європейському ринку.

Основні результати дослідження. Молоко і молочні продукти традиційно займають значне місце в раціоні харчування населення України. Сектор переробки молока та виробництва молокопродуктів включає декілька великих сегментів: продукцію з незбираного молока, сири, масло тваринне, сухі молокопродукти, молочні консерви, казеїн, морозиво. Водночас в останні роки діяльність молокопереробних підприємств визначається рядом кризових тенденцій, пов'язаних із дефіцитом сировини, зростанням цін на молочну продукцію, зниженням платоспроможного попиту населення, формуванням несприятливої кон'юнктури світового ринку молокопродуктів. Найбільші обсяги вітчизняного виробництва спостерігаються в сегменті продукції з незбираного молока (молоко рідке та кисломолочні продукти) та сегменті сиру, виробництво якого орієнтовано як на зовнішній, так і на внутрішній ринок. Динаміку виробництва основних видів молочних продуктів України можна проаналізувати за даними табл. 1.

У період 2011–2013 рр. спостерігалась тенденція збільшення виробництва молочних продуктів за сегментами молока обробленого, сиру свіжого неферментованого, сиру

кисломолочного та масла вершкового; сегмент сухого молока та сухих вершків відзначався нестабільністю; виробництво жирних сирів зменшувалося. Це можна пояснити тим, що між Росією та Україною декілька років поспіль розгорталася «сирна війна», а оскільки більше 60% твердих сирів експортувалось до Російської Федерації, наслідки торговельного протистояння чітко прослідковуються в статистиці.

Таблиця 1. Динаміка виробництва основних видів молочних продуктів України

Продукція	2009	2010	2011	2012	2013
<i>Молоко і вершки сухі, т</i>	66,7	68,8	53,6	63,1	53,8
Відхилення від попереднього року	-	2,1	-15,2	9,5	-9,3
Відхилення від базового року	-	2,1	-13,1	-3,6	-12,9
<i>Молоко оброблене рідке</i>	769,6	801,4	890,81	909,3	943
Відхилення від попереднього року	-	31,8	89,41	18,49	33,7
Відхилення від базового року	-	31,8	121,21	139,7	173,4
<i>Сир свіжий неферментований та сир кисломолочний, т</i>	84,8	78,5	76,5	78,6	83,7
Відхилення від попереднього року	-	-6,3	-2	2,1	5,1
Відхилення від базового року	-	-6,3	-8,3	-6,2	-1,1
<i>Сири жирні, т</i>	228,1	207,0	177,9	165,8	165
Відхилення від попереднього року	-	-21,1	-29,1	-12,1	-0,8
Відхилення від базового року	-	-21,1	-50,2	-62,3	-63,1
<i>Масло вершкове до 85%, т</i>	73,9	79,0	76,2	87,7	93,4
Відхилення від попереднього року	-	5,1	-2,8	11,5	5,7
Відхилення від базового року	-	5,1	2,3	13,8	19,5

Джерело: розраховано за даними [2].

Україна входить до десятки країн найбільших експортерів молочної продукції. Останні роки характеризуються тенденцією позитивного нарощення експорту молочної продукції та розширення його географії. Так, у 2012 році Україна експортувала 156,5 тис.т молочної продукції, що становить 7,2 % від загального обсягу виробництва молочних продуктів. Експортувались молоко, вершки, сир, молочна сироватка, морозиво, але найбільший обсяг становили: сири – 62,5 тис.т., молоко згущене – 41,5 тис. т., сироватка 22,3 тис.т. Молочна продукція експортується до Азербайджану, Казахстану, Молдови, Грузії, Туркменістану, Вірменії, Росії, ОАЕ, Пакистану, М'янми.

В світлі останніх політичних подій між Росією та Україною відбулися значні зміни в економічному співробітництві. Російська Федерація розгорнула проти України торговельну війну, заборонивши ввезення продукції українських підприємств, що виробляють молочну продукцію, зокрема: ПП “Рось”, філії “Охтирський сиркомбінат”, АТ “Пирятинський сиркомбінат”, ТОВ “Гадячсир”, ПАТ “Золотоніський маслоробний комбінат”, ТОВ “Техмолпром”. Оскільки Російська Федерація тривалий час виступала основним імпортером українського сиру, вітчизняні товаровиробники зазнають значних втрат від припинення цих зовнішньоекономічних операцій. Отже, необхідно знайти інші ринки для експорту вітчизняних молочних продуктів. Одним із перспективних напрямів є вихід вітчизняних підприємств на європейський ринок.

Ринок молокопродуктів Європейського Союзу є відносно стабільним. Країни ЄС відчувають дефіцит у постачанні молока, що пов'язано із низькими показниками його збору та зростанням цін. Так, за підсумками січня 2013 р. на переробку європейськими

сільгоспвиробниками було поставлено 11,29 млн. тонн молока, що на 2,2% менше, ніж попереднього року. При цьому частка Німеччини в цьому обсязі залишилася практично без змін і склала 2,5 млн. тонн, тоді як низка країн-учасниць ЄС скоротили обсяги поставок молока: Франція відправила на переробку на 3% менше молока, Ірландія – на 11,8%, Великобританія – на 5,3%, Італія – на 6,8%, Іспанія – на 2,1% і Польща – на 1,2%. Більш стабільними показниками відзначилися, окрім Німеччини, також Нідерланди та Данія. За даними Євростату, поставки молока в ЄС–27 знизилися на 0,8%, що пов'язано з високими цінами на корми та несприятливими умовами для постачання молока. Зниження збору молока призвело до зменшення виробництва молочних товарів в ЄС. При цьому виробництво сиру збільшується, країни-виробники надають йому перевагу перед виробництвом вершкового масла; виробництво свіжих молочних продуктів залишається стабільним; обсяги виробництва питного молока і йогурту спадають. Ринок морозива є дуже динамічним, особливо в країнах ЄС–13, попит на цей продукт особливо зростає під час спекотного літа. Найбільшими виробниками молочної продукції в ЄС є Німеччина, Нідерланди, Аргентина, Фінляндія, Франція, Польща.

Перші результати переорієнтації економіки України на ЄС вже помітні. Відбувається заміна ділових партнерів. Україна більше і більше експортує товарів в ЄС і зменшує експорт до Росії: за результатами березня 2014 частка українського експорту до країн ЄС склала 35 %, тоді як ще минулого року вона була на рівні 24 %, а от частка українського експорту до Росії впала з 27 % до 20 %. В умовах дії рішення Ради Європейського Союзу щодо односторонньої тимчасової відміни мита на українські товари найбільше пільг на європейському ринку поки що матиме агропромисловий сектор.

Однією із основних проблем на шляху виходу українських товаровиробників на європейський ринок є відповідність національної продукції європейським стандартам. В Україні якість молока регулюється ДСТУ 3662-97 «Молоко коров'яче незбиране. Вимоги при закупівлі». Його вимоги значно поступаються вимогам ЄС до якості та безпечності молока (табл.2).

Таблиця 2. Порівняльна характеристика показників якості молока за вимогами України та країн ЄС

Показник	ЄС(Постанова № 853/2004)	Україна (ДСТУ 3662-97)		
		Вищий гатунок	Перший гатунок	Другий гатунок
Бактеріальне обсіменіння, тис./см ³	100	300	500	3000
Соматичні клітини, тис./см ³	400	400	600	800
Точна замерзання	-0,52°C	Не контролюється		
Масова частка сухих речовин	-	>11,8	>11,5	>10,6

Джерело: складено за [1], [2].

Крім невідповідності стандартів, в Україні існує ще ряд проблем, які потребують негайного вирішення. Зокрема, це додержання передбачених законодавством ЄС санітарно-гігієнічних вимог щодо виробництва молочної сировини, зокрема вимог до гігієни виробництва молока, у тому числі до приміщень і обладнання, гігієни під час доїння, збору і

транспортування та гігієни персоналу. Всі ці вимоги покликані обмежити ризик забруднення молока.

В Україні через дефіцит молока-сировини молокопереробні підприємства змушені приймати молоко із бактеріальною забрудненістю 3-4 млн/см³, що значно вище вимог держстандарту. Таким чином, велика частка молока, що надходить на молокопереробні підприємства, не відповідає ДСТУ 3662-97. Крім вищенаведеного, коригування потребує перелік антибіотиків, щодо яких встановлено рівні їх максимального вмісту в молоці. Якщо відповідно до вимог ЄС визначено 68 видів таких фармакологічних речовин, то у ДСТУ 3662-97 та чинних медично-біологічних вимогах і санітарних нормах якості харчової сировини і продуктів харчування, затверджених ще у 1989 році, їх лише три. Не відповідають європейським стандартам і національні вимоги щодо вмісту свинцю, які в п'ять разів перевищують європейські.

Ще однією групою проблем є неузгодження з європейським законодавством «Санітарних та ветеринарних правил для молочних ферм радгоспів і підсобних господарств», які були затверджені ще Держагропромом СРСР у 1986 році і зберегли чинність на території України. Проблемою також вважається виробництво молока-сировини у домогосподарствах населення (90%). У сучасних умовах домогосподарства населення не здатні забезпечити високу якість виробленого молока через низку причин: недотримання вимог щодо утримання корів, порушення санітарно-гігієнічних норм і, як наслідок, високу бактеріальну забрудненість молока; порушення технології доїння; висока частка людської праці у виробничому процесі, що негативно позначається на якості виготовленої продукції; практично не здійснюється первинна переробка молока та нема умов для його охолодження (це вимагає підвищеної уваги, адже охолодження є дієвим засобом запобігання розмноженню бактерій у молоці. Відомо, що за температури 4°C через 12 годин початкова кількість бактерій у щойно здоєному молоці збільшується удвічі, за t 10°C – у 16 разів, а за t 15°C – у 32 рази. За температури 32°C кількість бактерій збільшується у 32 рази вже через 2 години 30 хвилин [4]). Щойно видоєне молоко без охолодження можна зберігати не довше 30 хвилин. Далі необхідно або негайно доставити молоко на переробку, або охолодити. Ця вимога у домогосподарствах часто не дотримується. До того ж особисті селянські господарства мають обмежені фінансові ресурси, що проявляється в неспроможності застосовувати нові інтенсивні технології, проводити належну племінну роботу у тваринництві, здійснювати закупівлю високопродуктивних племінних корів, забезпечити збалансовані раціони годівлі тварин, що також має опосередкований вплив на якість виробленого молока.

Наступна група проблем пов'язана із відшкодуванням витрат на здійснення офіційних заходів контролю. Згідно з Регламентом Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 882/2004 державам-членам дозволяється збирати внески, щоб покрити витрати через офіційні заходи контролю, з виробників, інших відповідних підприємств та їх представників. Мінімальні ставки для внесків, що застосовуються до виробництва молока складають: 1 євро за 30 тон, та 0,5 євро за кожну наступну тону. Якщо виявлення невідповідності призводить до офіційних заходів контролю, що перевищують звичайну діяльність з контролю компетентного органу, здійснюється відшкодування таких додаткових витрат виробником, власником чи утримувачем товару. Це положення не узгоджується із ст.14 Закону України

«Про молоко та молочні продукти», відповідно до якої забороняється стягнення плати з виробників молока, молочної сировини та молочних продуктів за проведення перевірок органами державного контролю. Отже, у разі імплементації положень Регламенту № 882/2004 необхідним є відповідне редагування вказаного Закону.

На цьому перелік положень національних нормативно-правових актів, які не відповідають вимогам законодавства ЄС, не закінчується, однак вони більшою мірою стосуються процедур державного контролю за якістю і безпечністю молока та молочної сировини.

Висновки. Для ефективного розвитку міжнародного співробітництва необхідно, щоб вітчизняні товари відповідали вимогам та стандартам ЄС, які на сьогоднішній день суттєво відрізняються від вітчизняних. Адаптація до вимог ЄС потребує внесення суттєвих змін до ветеринарно-санітарних вимог та державних стандартів, якими регулюється якість та безпечність молока і молочної сировини. За дотримання таких умов вітчизняна молочна продукція буде високоякісною, а отже, конкурентоспроможною на світовому та європейському ринках.

1. Directorate General for Agriculture and Rural Development – Short Term Outlook – №7 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/agriculture/markets-and-prices/index_en.htm

2. Галушко В. П. Зарубіжні системи забезпечення якості молока у виробничому ланцюзі та можливості їх застосування в Україні / В. П. Галушко, І. М. Суха // Економіка АПК. – 2011. – № 3. – С. 137-142.

3. Економіка виробництва молока і молочної продукції в Україні / [Саблук П. Т. та ін.]; за ред. П.Т. Саблука. – К.: ННЦ "Інститут аграрної економіки", 2005. – 340 с.

4. Ільчук М. М. Ефективне функціонування молока продуктового підкомплексу України / М. М. Ільчук. – К.: Нічлава, 2004. – 312 с.

5. Пути адаптації національного ринка молока и молокопродуктов с требованиями Европейского Союза / European Law Group – ELG [Електронний ресурс]. – Режим доступу - <http://europeanlawgroup.com.ua/ru/paper3/>

6. Саблук П. Т. Глобалізація і продовольство : [монографія] / П. Т. Саблук, О. Г. Білорус, В. І. Власов. – К. : ННЦ "Інститут аграрної економіки", 2008. – 630 с.

7. Сень О. В. Якість молока в контексті Європейських стандартів [Електронний ресурс] / О. В. Сень. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com /23_NTP_2012/Economics/12_114691.doc.htm

8. Сіра Ю. В. Молочна промисловість: сучасний стан та перспективи розвитку / Ю. В. Сіра, О. В. Коваленко. – К. : ННЦ "ІАЕ", 2014. – 89 с.

9. Янишин Я. Проблеми якості молочної продукції в Україні / Я. Янишин, Т. Тимофіїв // Вісник Львівського національного аграрного університету. Сер : Економіка АПК. - 2013. - № 20(1). - С. 375-380.

УДК 658.512:655

Пунчак Л.А.,

к.е.н., ст.. викладач кафедри організації видавничої справи,
поліграфії та книгорозповсюдження,
Національний технічний університет України «КПІ», м.Київ

ФОРМУВАННЯ ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ НА ОСНОВІ РОЗГОРТАННЯ ФУНКЦІЇ ЯКОСТІ

В статті подані результати практичного застосування методу розгортання функції якості для вдосконалення процесу формування якості продукції підприємств поліграфічної галузі. На основі систематизації інформації щодо вимог споживачів до якості друкованої продукції та проведеної оцінки їх задоволеності побудовано «будинок якості» для поліграфічного підприємства «Укрпластик». Розглянуті особливості розгортання функції якості, визначено основні переваги від застосування методу розгортання функції якості на поліграфічних підприємствах.

Ключові слова: метод, поліграфія, продукція, розгортання функції якості, управління якістю, споживчі вимоги.

ФОРМИРОВАНИЕ КАЧЕСТВА ПРОДУКЦИИ НА ОСНОВЕ СТРУКТУРИРОВАНИЯ ФУНКЦИИ КАЧЕСТВА

Пунчак Л.А.

В статье поданы результаты практического использования метода структурирования функции качества для усовершенствования процесса формирования качества продукции предприятий полиграфической отрасли. На основе систематизации информации о требованиях потребителей к качеству печатной продукции и проведенной оценки его соответствия требованиям, построено «дом качества» для полиграфического предприятия «Укрпластик». Рассмотрены особенности структурирования функции качества и определены основные преимущества от использования метода структурирования функции качества на полиграфических предприятиях.

Ключевые слова: метод, полиграфия, продукция, структурирование функции качества, управление качеством, потребительские требования.

FORMATION OF PRODUCT QUALITY ON THE BASIS OF QUALITY FUNCTION DEPLOYMENT

Punchak L.

In article results of practical use of quality function deployment method for process of formation of product quality improvement at the printing enterprises are given. This method is designed to help planners focus on characteristics of a new or existing product or service from the viewpoints of market segments, company, or technology-development needs and become highly proprietary due to the high density of product information found therein. On the basis of information systematization on consumers requirements to quality of printed materials and the

carried-out assessment of his satisfaction it is built "house of quality" for the printing enterprise "Ukrplastik". Indexes of product quality improvement extent and weight of expectations of customers for producers are calculated. Features of quality function deployment are considered and the main advantages from use of a quality function deployment method at the printing enterprises are define.

Keywords: method, polygraphy, production, quality function deployment, quality management, consumer requirements.

Постановка проблеми. Одним із основних показників конкурентоспроможності продукції є її якість. В сучасних умовах на ринку друкованої продукції працює понад 1500 підприємств, що обумовлює наявність жорсткої конкуренції між виробниками, які пропонують широкий асортимент послуг. Це потребує пошуку та впровадження технологічних та управлінських інновацій, що дозволить забезпечити високу якість та конкурентоспроможність продукції, зробити виробничий процес гнучким, динамічним та високотехнологічним. Основним напрямом діяльності поліграфічних підприємств в таких умовах стає орієнтація всіх стадій виробничого процесу, починаючи від планування та конструювання нових видів продукції, на задоволення запитів споживачів. Одним із результативних методів управління якістю продукції є метод розгортання функції якості (РФЯ), сутність якого полягає у послідовних діях виробника з перетворення ринкових запитів споживачів щодо якості продукції в технічні вимоги до неї, процесам та устаткуванню, що діють на підприємстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання управління якістю продукції розглянуто в працях таких вітчизняних та зарубіжних вчених як Беленький П.Ю., Гуткевич С.О., Каору І., Кане М.М., Ковалев О.І., Кузьмін О.М., Маркіна І.А. та ін. Проте, недостатньо дослідженими є питання застосування методу розгортання функції якості у практиці діяльності підприємств поліграфічної галузі.

Метою статті є визначення особливостей застосування методу розгортання функції якості для підвищення ефективності її формування на поліграфічних підприємствах.

Основні результати дослідження. Питання формування та забезпечення якості продукції є пріоритетними для країни, оскільки, як показав аналіз, через вдосконалення технічних параметрів та експлуатаційних характеристик змінюється якість продуктів суспільного виробництва, які в свою чергу формують якість оточуючого середовища. Деякі вітчизняні та зарубіжні вчені виділяють три основні види якості продукції:

- базова якість – це кількісні та якісні характеристики продукції, наявність яких є обов'язковою для споживача;

- необхідна якість – сукупність технічних та функціональних характеристик продукції, які вказують наскільки вона відповідає плановому рівню. Саме ця група прямо оцінюється споживачем, визначає цінність продукції та, як правило, рекламується і гарантується підприємством;

- бажана якість – властивості продукції, що формують для споживача неочікувану цінність. Тобто вони не є необхідними, але їх наявність високо оцінюється клієнтом [1, с.8; 2, с.14; 8, с.11].

Базова якість формує основу сприйняття споживачем якості продукції і тому її належний рівень повинен бути гарантований; необхідна якість дає можливість для диференціації по відношенню до конкурентів; бажана ж якість є індикатором потенціальної спроможності виробника до інновацій, за рахунок яких виробник може забезпечити вищий ступінь задоволення споживчих потреб та отримати додаткові конкурентні переваги. Це створює сприятливі умови для освоєння нового ринку або збільшення вже існуючої його частки. Виробник, виходячи з вимог споживача до необхідної якості, повинен спрогнозувати вимоги до базової та бажаної якості, і врахувати їх при проектуванні та виробництві продукції.

Основою для забезпечення випуску продукції встановленої номенклатури та якості, спрямованої на задоволення очікувань клієнтів, є ефективна організація діяльності підприємств. Сучасний підхід до управління якістю продукції передбачає комплексне вирішення задач планування, забезпечення та підвищення її якості. Одним із ефективних його методів є розгортання функції якості (Quality Function Deployment – QFD). Це метод структурування потреб та вимог споживачів через розгортання функцій та операцій діяльності з забезпечення якості продукції, яка б гарантувала отримання підприємством економічного ефекту та задоволення вимог замовників. Він був розроблений К.Ісікава [4] і ґрунтується на використанні серії матриць, так званих «будинків якості», що дозволяють інтегрувати вимоги споживачів до рівня якості продукту. У матриці вимоги споживачів представлені у рядках, а параметри продукції або процесу – у стовпцях. «Дах» «будинку якості» – показує ступінь взаємозв'язку між параметрами продукції або процесу, а права частина матриці дозволяє оцінити ефективність задоволення вимог клієнтів порівняно з конкурентами або найкращими досягненням в певній галузі виробництва.

Метод розгортання функції якості включає в себе 4 етапи: планування продукції, проектування продукції, планування процесу, управління процесом. Застосування цього методу є трудомістким і доцільний за умови проведення суттєвих змін на підприємстві. Нами здійснено заходи, що стосуються першої фази – планування продукції, оскільки метою дослідження було вивчити склад та взаємозв'язок вимог замовників до якості продукції та систем забезпечення діяльності поліграфічних підприємств на прикладі ПАТ «Укрпластик». В сучасних умовах метод розгортання функції якості є одним із заходів втілення очікувань споживача в оптимальні характеристики та параметри кінцевої продукції та дозволяє приймати обґрунтовані управлінські рішення з формування та забезпечення якості продукції. Нами проаналізовано процес підвищення якості продукції шляхом розгортання функції якості.

Першим етапом структурування є виявлення та уточнення вимог споживачів шляхом проведення опитування. Застосовуючи метод РФЯ для підприємств поліграфічної галузі, опитування проводилось серед сформованої групи експертів, а саме: фахівців галузі та замовників поліграфічних послуг для виявлення основних вимог до якості всього комплексу поліграфічних послуг. Отримана шляхом анкетування первинна інформація щодо вимог споживачів була систематизована, що дозволило структурувати та отримати попередньо сформовані вимоги замовників та кінцевих споживачів поліграфічної послуги, і ступінь важливості кожної з вимог. Коефіцієнт конкордації, що відображає узгодженість даних становить 0,7063 і характеризує узгодженість даних як достатню.

На другому етапі здійснено ранжування споживчих вимог за ступенем важливості кожної з них. Це необхідно для виокремлення вимог, які є першочерговими та мають бути задоволені обов'язково, а якими можна поступитись. На основі проведеного ранжування вимог замовників до якості послуги визначено, що найбільш важливими для замовника є відповідність технічних параметрів видання визначеним в договорі та технічних умовах, а також професійний рівень персоналу та асортимент послуг (рис.1).

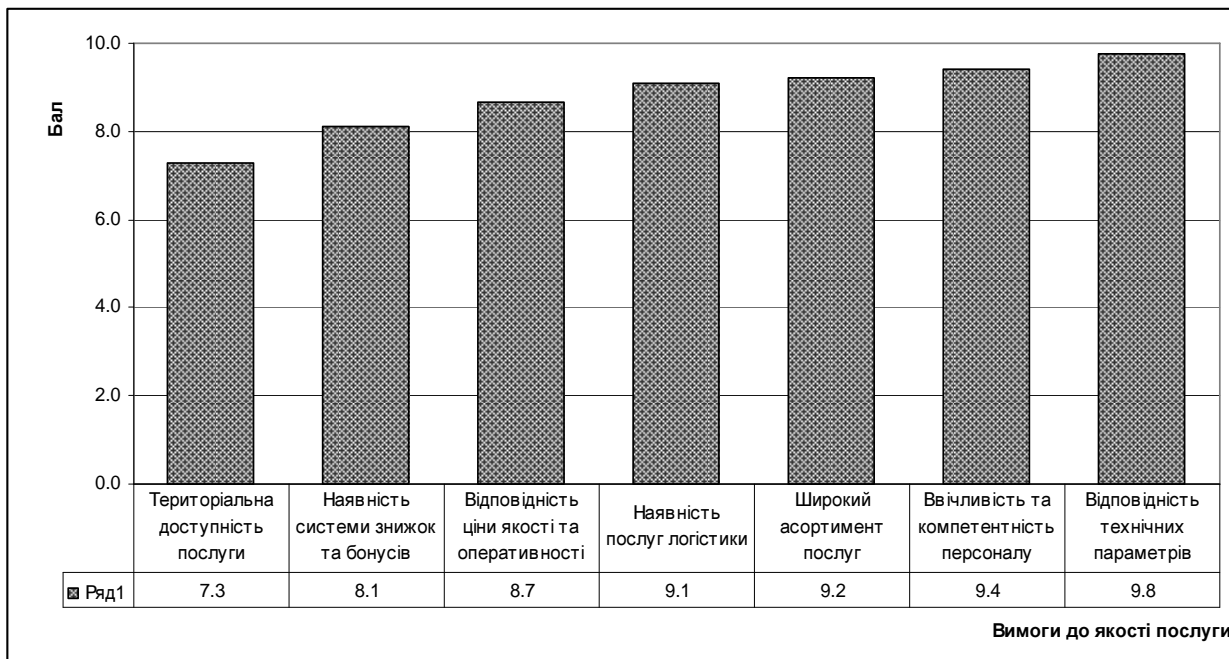

Рис.1. Діаграма ранжування вимог замовників до якості поліграфічних послуг за ступенем важливості

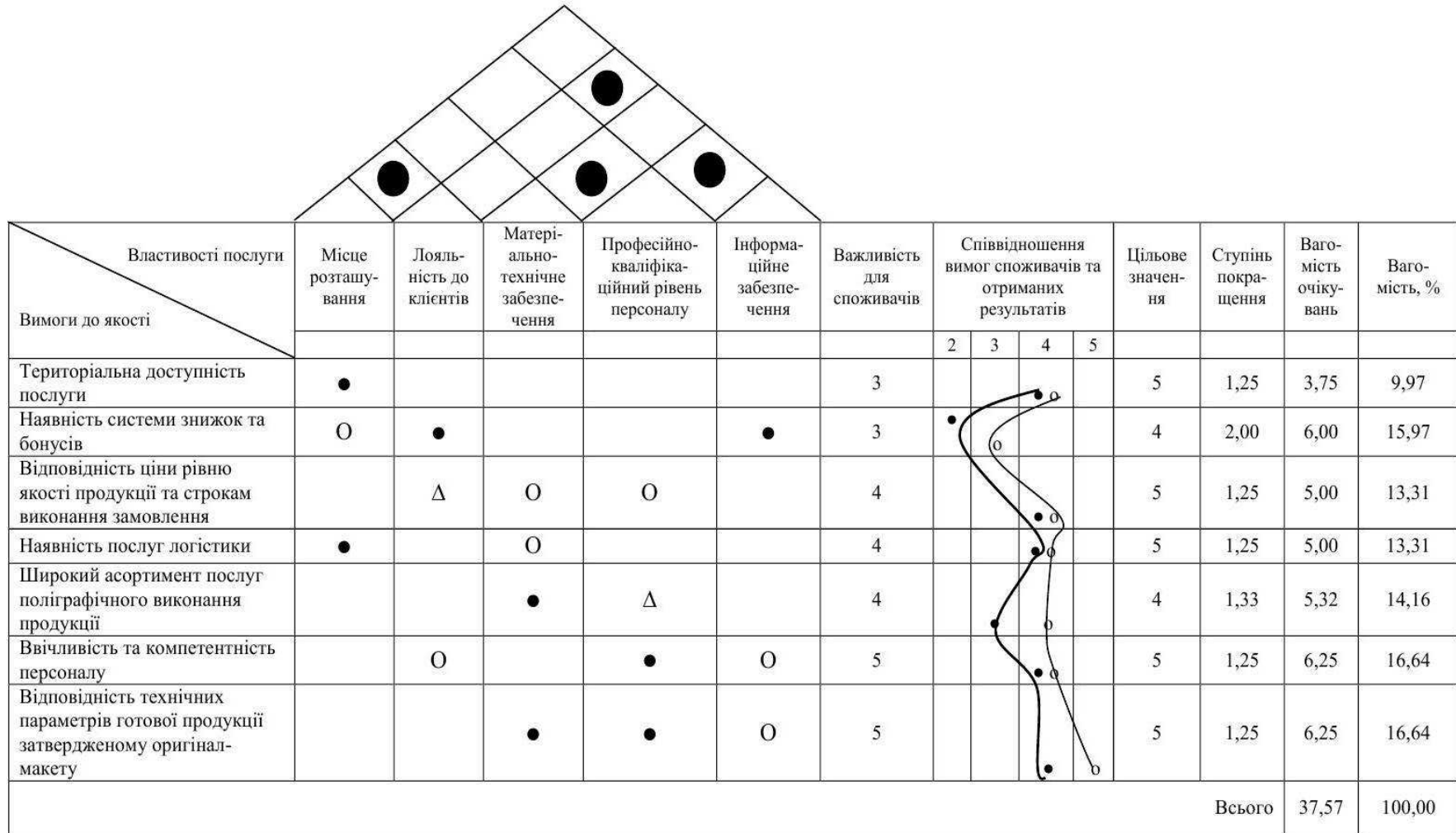
Джерело: побудовано автором

На основі результатів опитування на третьому етапі здійснено порівняння якості послуги аналізованого підприємства з послугами підприємств-конкурентів за визначеними параметрами. Оцінка проведена експертами за 5-бальною шкалою, де 5- повністю відповідає вимогам, 1 – не відповідає очікуванням. Також розраховані наступні показники:

- ступінь покращення – як відношення цільового значення задоволеності вимог до їх поточного рівня, що визначає ті вимоги, до задоволення яких підприємству доцільно прагнути в першу чергу;

- вагомість очікувань замовників – розраховується як добуток важливості вимоги для замовника та ступені покращення і характеризує важливість очікувань замовників у задоволенні певної вимоги.

Проведений на четвертому етапі аналіз показав, що для ефективного задоволення вимог споживачів, поліграфічне підприємство має відповідні системи забезпечення: техніко-технологічна, кадрова, фінансова, матеріальна, інформаційна. З метою дослідження взаємного впливу між вимогами до якості поліграфічних послуг та системою забезпечення підприємств побудована матриця зв'язків, доповнена також зв'язками і між системами забезпечення. Всі побудовані матриці об'єднані в «будинок якості», проект якого побудовано для ПАТ «Укрпластик» (рис.2).

Примітка: ● – сильний зв’язок (к-т вагомості – 9); ○ – середній зв’язок (к-т вагомості – 3); Δ - слабкий зв’язок (к-т вагомості – 1)

Рис.2. Проект «будинку якості», побудований для ПАТ «Укрпластик»

Джерело: побудовано автором

На основі результатів проведеного розгортання функції якості визначено, що найбільш важливими вимогами до якості поліграфічних послуг, що висувають замовники ПАТ «Укрпластик» є ввічливість та компетентність персоналу, а також відповідність технічних параметрів готової продукції затвердженому оригінал-макету. В цілому, всі вимоги до якості не задоволені повним чином, зокрема найвищий ступінь покращення є бажання щодо наявності системи знижок та бонусів – вагомість задоволення саме цієї вимоги для замовників становить 15,97%. Найбільш повно клієнти підприємства вдоволені ставленням персоналу та широтою асортименту поліграфічних послуг.

Серед переваг використання методу розгортання функції якості, на основі проведеного аналізу, виділені наступні:

- скорочення часу розробки, освоєння та виводу на ринок нових видів продукції та послуг;
- забезпечення переваг нової продукції за рахунок ідентифікації споживачів, системного виокремлення ключових вимог та втілення їх в кількісні та якісні характеристики продукції.

Важливість застосування методу розгортання функції якості на поліграфічних підприємствах визначається тим, що він дозволяє проводити моніторинг не тільки загальної задоволеності вимог замовників, але й окремих фрагментів «будинку якості», адже як показав проведений аналіз - необхідність забезпечення належної якості поліграфічних послуг знаходиться не тільки в межах компетенції виробничого відділу, але й інших структурних підрозділів (відділу збуту, логістики, тощо).

Висновки. Проведений аналіз показав, що метод розгортання функції якості дозволяє ув'язати вимоги споживачів з характеристиками продукції та процесами виробництва, ефективно інтегруючи методи обробки маркетингової інформації, бенчмаркінг продукції та інженерний аналіз в неперервний алгоритм розробки нової продукції. В цілому, цей метод сприяє не тільки формалізації процедури визначення основних характеристик створеної продукції з врахуванням вимог споживачів, але й прийняттю обґрунтованих управлінських рішень з управління якістю процесів формування нової продукції.

1. Барт Т.В. Управление качеством / Т.В.Барт, В.В.Ефимов. – М.: МИСМП, 2006. – 394с.
2. Беленький П.Ю. Формування систем управління якістю: [монографія] / П.Ю. Беленький. – Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2006. – 310 с.
3. Исикава Каору. Японские методы управления качеством / Каору Исикава. – М.: Экономика. – 2011. – 285с.
4. Кане М.М. Системы, методы и инструменты менеджмента качества / М.М.Кане, Б.В.Иванов, В.Н. Корешков. – СПб: Питер, 2008. – 560 с.
5. Ковалев А.И. Менеджмент качества функционирования предприятий : [монография] / А.И.Ковалев, А.С.Зенкин, А.И.Химичева. – Хмельницький: Цюпак, 2010. – 519 с.
6. Кузьмин А.М. История возникновения, развития и использования метода развертывания функции качества / А.М. Кузьмин // Методы менеджмента качества. – 2012. – №1. – С. 48-51

7. Маркіна І.А. Управління якістю продукції промислових підприємств / І.А. Маркіна, Г.О. Бурдельна; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, ВНЗ Укоопспілки "Полтав. ун-т економіки і торгівлі". — Полтава ; Кіровоград : Александрова М. В., 2011. — 204 с.

8. Модель розвитку галузей економіки України: [монографія] / за ред. С.О. Гуткевич. — К.: НТУУ «КПІ», 2011. — 472с.

УДК 330.3

Сафонов Ю.М.,

д.е.н., професор, начальник відділу,
Міністерство освіти і науки України, м. Київ

НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СВІТОГОСПОДАРСЬКИХ ЗВ'ЯЗКІВ

У статті розглядаються проблеми глобалізації національної економіки, аналізуються основні науково-методичні підходи до оцінки глобалізації, пропонується методологія порівняльних підходів. В умовах формування нового світопорядку і зростаючого значення міжнародних союзів та регіональних інтеграційних угруповань переважає опосередкована участь держави у глобальному управлінні. У той же час держава розширює свої повноваження, делегуючи їх частину транснаціональним інституціям.

Ключові слова: глобалізація, транснаціоналізація, економіка, конкуренція, монополія, держава.

НАЦИОНАЛЬНАЯ ЭКОНОМИКА В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ МИРОХОЗЯЙСТВЕННЫХ СВЯЗЕЙ

Сафонов Ю. Н.

В статье рассматриваются проблемы глобализации национальной экономики, анализируются основные научно-методические подходы к оценке глобализации, предлагается методология сравнительных подходов. В условиях формирования нового миропорядка и растущего значения международных союзов и региональных интеграционных группировок преобладает опосредованное участие государства в глобальном управлении. В то же время государство расширяет свои полномочия, делегируя их часть транснациональным институциям.

Ключевые слова: глобализация, транснационализация, экономика, конкуренция, монополия, государство.

THE NATIONAL ECONOMY IN A GLOBALIZING ECONOMIC RELATIONS IN THE WORLD

Safonov Y.

The problems of globalization of national economy, analyzes the main scientific and systematic approaches to assessment of globalization, the methodology of comparative approaches. The process of public administration reform affects all countries and is associated with the formation of global governance, to ensure the strategic objectives of the global space activities through effective supranational governance structures. The current phase of globalization is characterized by a change in the role of economic policy in global governance. With the formation of the new world order and the growing importance of international alliances and regional integration groupings dominated by indirect state involvement in global governance. At the same time the state is expanding its powers by delegating part of their transnational institutions. It actually creates an environment for its political and economic activity at a level where she manages to solve social problems and defend national interests by transnational integration

Keywords: *globalization, the State, transnationalization, the economy, competition, monopoly.*

Постановка проблеми. Загальноприйняте бачення процесу глобалізації з погляду економіста полягає у визначенні його як підвищення ступеня інтеграції світової економіки, що відбувається у трьох напрямках:

- через розвиток світової торгівлі;
- завдяки міжнародному розповсюдженню новітніх технологій;
- за допомогою руху міжнародних факторів виробництва, зокрема руху сировинних ресурсів.

Глобалізація набуває різного значення залежно від того, чи йдеться про окреме підприємство, галузь, країну, чи світове виробництво в цілому, а саме:

- для окремого підприємства глобалізація визначається тим, наскільки широка географія надходження доходів, розподіл активів у різних країнах і наскільки підприємство залучене до експорту капіталу;

- для галузі головним показником є співвідношення обсягів зустрічної торгівлі з обсягами світового виробництва;

- для країни – ступенем взаємозв'язку її економіки зі світовою економікою в цілому (співвідношення зовнішньоторгового обороту і ВВП, прямих іноземних інвестицій в країну і з країни);

- глобалізація на світовому рівні – економічним взаємозв'язком між країнами, яка зростає і відображається на зустрічних потоках товарів, послуг, капіталу, ноу-хау.

Глобалізація економічних зв'язків поряд із позитивними сторонами має низку проблем негативного характеру. Відкритість вітчизняної економіки зумовлює необхідність врахування всіх факторів, які визначають рівень конкурентоспроможності, ефективності діяльності на глобалізованих ринках. Для вітчизняних організаторів виробництва стає необхідним вивчення особливостей діяльності підприємств у сучасних економічних відносинах. Однак проблема полягає в тому, що наука й практика поки що не надали достатньої інформації про особливості цих відносин, переваги й загрози глобалізованої економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми глобалізації економічних зв'язків на різних рівнях господарювання розглядали О. Білорус [6], А. Гальчинський [8], М. Делягін [7], І. Михасюк [9], Є. Мочерний [10] та інші дослідники. Практично усі автори сходяться на думці, що глобалізація є об'єктивним етапом і закономірним результатом розвитку сучасних продуктивних сил. На особливу увагу заслуговують питання відносин у сировинній сфері, які недостатньо висвітлені у численних публікаціях щодо процесів глобалізації.

Мета статті. Розглянути проблеми глобалізації національної економіки, провести аналіз основних науково-методичних підходів до оцінки глобалізації, а також запропонувати методологію порівняльних підходів.

Основні результати дослідження. Вихід на міжнародні ринки сировини вимагає від вітчизняних переробних підприємств пильної уваги до особливостей діяльності в умовах глобалізації економічних відносин, переваг і загроз, які можуть нести в собі. Зокрема, слід

враховувати, що серед основних рушійних сил міжнародного бізнесу - вихід до нових джерел корисних копалин і сировини та прагнення до нових ринків збуту.

До характерних рис цього бізнесу належать:

– отримання прибутку за рахунок використання переваг виходу за межі національних ринків;

– додаткові економічні можливості, що беруть початок із ресурсних особливостей міжнародних ринків, місткості зарубіжних ринків, правових особливостей зарубіжних країн та специфіки міждержавних політичних та економічних відносин.

Процеси транснаціоналізації економіки виявили ще одну організаційну форму бізнесу. Пристосування до умов глобалізованої світової економіки для української економіки в усіх її структурних елементах може відбутися лише через корпоратизацію вітчизняних суб'єктів економічної діяльності, як єдину форму конкурентоспроможності зі світовими корпораціями, які задають умови озвитку сучасного світу. Під корпорацією розуміється системне інституційне перетворення вітчизняної економіки, проведення якого дозволить порівняно швидко сформувати нові господарські зв'язки для українських підприємств на зміну старих радянських, які розірвались з розпадом колишньої радянської системи. Аналіз показав, що ідея корпоратизації дуже близька ідеї кластеризації.

У загальному випадку під корпоративною структурою розуміється сукупність окремих одиниць, організованих в єдину систему (як об'єднання капіталів, де проходить їх взаємодія та перетворення в єдину систему корпоративного капіталу), і як складне економічне утворення, що відображає статутне злиття простих економічних одиниць (де кожна складова корпоративної системи може функціонувати лише завдяки взаємодії з іншими елементами і являє собою внутрішню організацію, що розвивається за власними законами і набуває свого змісту в інтеграції за виробничо-технологічними та фінансовими зв'язками).

У результаті зазначеного можна зробити висновок про загальні завдання корпоративних структур:

- концентрація інвестиційних ресурсів на пріоритетних напрямках розвитку;
- забезпечення фінансовими ресурсами сфери промислових науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт;
- прискорення науково-технічного прогресу;
- підвищення експортного потенціалу та конкурентоспроможності продукції підприємств;
- формування раціональних технологічних і коопераційних зв'язків.

Підвищення ролі корпоративної ланки в регулюванні процесу трансформації всієї економіки і забезпеченні економічного зростання протягом останнього десятиріччя стало визначальним фактором високої конкурентоспроможності економіки провідних країн світу не лише за абсолютними, але й за важливими окремими показниками. Крупні корпорації створюють реальні передумови для динамічного промислового і технологічного розвитку. Тенденції формування і функціонування корпорацій відображають закономірності розвитку світового господарства і носять універсальний характер. До таких закономірностей дослідники відносять концентрацію капіталу, інтеграцію промислового і фінансового капіталу, диверсифікацію форм і напрямів діяльності, глобалізацію діяльності та інтернаціоналізацію.

Ф.Рузвельт більше 60 років тому демонстрував принципово новий тоді актуальний зараз підхід до інтеграції як інструменту глобальної конкуренції. Завдяки його зусиллям після Другої світової війни вищою формою функціонування ринку експансії стала саме інтеграція - створення єдиного простору для конкуренції за єдиними правилами. Інтеграція із більш слабким партнером - найвитонченіша і делікатна форма його поглинання, при якій вдається уникнути неекономічного насильства та інших аморальних дій. Вітчизняним переробним підприємствам слід враховувати, що торгівля ресурсами може містити й прямі загрози їхньому розвитку у вигляді «експортних пасток».

За ейфорією, яку спонукали високі показники експортної діяльності, яка забезпечила 50 % ВВП країни, більшість дослідників не помічала незначну прибутковість експорту. У зв'язку із тим, що енергоносіїв в Україні на одиницю ВВП у 5,5 разів споживалося більше, ніж у середньому в країнах світового співтовариства, у 10 разів - ніж у країнах ЄС (1,91 кг умовного палива на 1 долар ВВП проти 0,2 кг) і у 12 разів більше, ніж у США. При імпорті дорогих енергоносіїв (наприклад, газу, за цінами значно вищими, ніж його купують у Росії країни Західної Європи) при нашій неймовірно затратній виробничій структурі випускається продукція, яка забезпечує місце Україні лише в шостому десятку країн за оцінкою конкурентоспроможності.

Це невисоке місце України у рейтингу конкурентоспроможності продукції країн світу багато в чому забезпечується за рахунок позитивного впливу на собівартість експорту мізерного доларового еквівалента заробітної плати вітчизняного персоналу, пільговим, низьким тарифом на електроенергію для крупних експортерів тощо. У такому випадку стає більш зрозумілою дійсна ціна вітчизняного експорту й менш зрозумілою експортна політика, мета й наслідки такої «торгівлі» вітчизняного бізнесу.

У процесі глобалізації зростають обсяги і розмаїття транскордонних переміщень, товарів, послуг. Високими темпами розширюються міжнародні потоки капіталу. В нових умовах міжнародної економіки торгівля ресурсами для країн, що розвиваються, і так званих «наздоганяючих» країн часто перетворюється в «економічну пастку». Недоліки у визначенні світових цін на ресурси, зокрема, за відсутності незалежного контролю за ними з боку світової спільноти, перетворюються ще в одне, суттєве джерело багатства ТНК, розвинених країн і є причиною розширення прірви між цими країнами та країнами, що розвиваються.

Глобалізація фінансового сектора призвела до значного зростання інвестиційних потоків. Адже надії на широке залучення іноземних інвестицій можуть стримуватися розумінням того, що нинішня фінансова система перетворилася, по суті, у глобальний спекулятивний грошовий конгломерат, що функціонує не в інтересах розвитку національних економік, зростання виробництва і рівня життя людей, а в інтересах зміцнення позицій найбільш розвинених країн світу.

В один з механізмів несправедливого розподілу доданої вартості у світовому масштабі перетворився міжнародний фондовий ринок. Операції корпоративізованих переробних підприємств з цінними паперами на міжнародному фондовому ринку можуть обернутися великими збитками.

Глобальні зміни у світі, викликані економічними й політичними причинами, а також стрімким науково-технічним прогресом, вимагають нових підходів до соціально-економічного розвитку як усього світового співтовариства, так і окремих держав, регіонів,

галузей, підприємств. Підвищення їх конкурентоспроможності стає пріоритетом для багатьох з них.

Глобалізація є суперечливим процесом, у ході якого постійно змінюються підходи і механізми реалізації, пріоритети і критерії виробничої діяльності, які здійснюються в умовах підвищених ризиків. Глобалізація - це процес формування всебічної системи взаємовідносин між елементами світового господарства, у першу чергу, транснаціональних корпорацій, внаслідок чого відбувається часткова втрата державними кордонами утримуючої функції. Глобалізація приводить до посилення конкуренції між країнами. Успіх у цій конкурентній боротьбі можливо забезпечити альянсом між державою і підприємствами.

Сучасна вітчизняна економіка знаходиться на етапі трансформації. Автоматично, в міру європейської інтеграції відбувається і процес її глобалізації. Останнє породжує як прогресивний вплив із точки зору подальшого економічного і соціального розвитку (стратегічно), так і негативний вплив (тактично) через протиріччя, а також переваги одних і втрати для багатьох інших.

Глобалізація поряд із позитивними, інноваційними, динамічними аспектами має також і негативні, деструктивні, регресивні. Це, перш за все, нерівномірна реалізація колосальних можливостей глобалізації для прогресу людини, посилення нерівності між країнами, значне зростання концентрації доходів, ресурсів і багатства у вузькому колі фірм, корпорацій, країн.

Російський вчений М. Делягін виділяє так ключові глобальні економічні небезпеки [7]:

1. Світова економіка і політика визначаються наразі рішенням, що приймаються керівництвом США і розташованими на їхній території найбільшими транснаціональними корпораціями й відповідними діями. Такі рішення, що істотно впливають на розвиток усього людства, приймаються, виходячи лише з американських (а не світових) реалій і презумпції «внутрішньої», американської, а не глобальної відповідальності.

2. Нині монополії набули світового характеру, і в принципі не існує конкуренції, за допомогою якої можна було б за старими рецептами «відкрити» світову економіку. Для загинання таких глобальних монополій більш немає практично жодних перепон, особливо якщо вони спираються на метатехнології, котрі виключають саму можливість конкуренції між їхніми розробками. Це і є глобальна криза.

3. Міграція фахівців у галузі «нової» економіки і, головне, загинання глобальних монополій, здатних завдяки власній масштабності досить довго знижувати свою ефективність, призводять до втрати творчого духу, необхідного для участі в технологічній конкуренції, й зростання кількості й якості припущених помилок.

4. Поширення технологій, пов'язаних із формуванням свідомості, і кардинальне перевищення їхньої ефективності над звичайними технологіями створюють спокусу вирішувати проблеми «промиванням мізків», тобто коригуванням свідомості, а не реального світу. І ця тенденція неухильно зростає.

Висловлювання М. Делягіна як такі, що перебільшують можливо характеризувати як дещо категоричні і де в чому гіперболізовані, але, на нашу думку, в цілому вони вірно відображають проблеми, яких слід запобігати менеджерам у процесі організації входження вітчизняної економіки до світового економічного простору. Це, звісно, стосується всіх структурних одиниць економіки, включаючи підприємства, галузі, територіально-виробничі комплекси.

Наш аналіз засвідчує, що оцінки ступеня впливу глобалізації на розвиток світового співтовариства помітно розрізняються, характеризуючи різні сторони цих процесів і прогножуючи найнесподіваніші наслідки, як позитивні, так і негативні. Неупорядкована глобалізація, обумовлена, у першу чергу, інтернаціоналізацією фінансової сфери, постійно сприяє появі зон підвищених ризиків, а нерідко і кримінальних операцій, дестабілізуючи світову економіку і приводячи до фінансово-економічних потрясінь. Тому, на думку багатьох дослідників, в умовах глобалізації соціально-економічний процес під впливом своїх слабких і сильних сторін, зовнішніх і внутрішніх факторів знаходиться в постійному відновленні. Це відновлення супроводжується помітними змінами, що відбуваються в економічному поводженні суб'єктів, що господарюють. Дослідженню цих змін, умов господарювання в глобалізованій економіці присвячені праці багатьох вітчизняних вчених, у тому числі І. Бураковського [3], М. Войнаренка, І. Михасюка [9], С. Мочерного [10], Ю. Пахомова, С. Соколенка та інших. Зазначена проблематика розглядається у дослідженнях багатьох авторів близького та далекого зарубіжжя, зокрема в працях В. Гжегожа [5], С. Батмана [1] та інших.

Важливим елементом глобалізації, з погляду нашого дослідження, є поглиблення міжнародного поділу праці. Складається новий поділ праці. США, Велика Британія, Німеччина і Франція розвивають науково-дослідні дослідно-конструкторські роботи (НДДКР) і виробництво високотехнологічних дрібносерійних товарів і послуг (технологічних, інформаційних, управлінських, фінансових, дозвільних), що забезпечують найбільшу, стабільну рентабельність. Країни Південно-Східної Азії, Латинської Америки, Центральної Європи спеціалізуються на інженерних удосконаленнях і на масовому випуску комплектуючих і готових виробів, де найважливішим є чітке дотримання інструкцій, чистота і готовність працівників до інтенсивної монотонної праці. Іншим країнам відведена роль постачальників сировини, ринків збуту дешевих товарів наприкінці їх життєвого циклу і, в кращому випадку, - виконавців трудомістких і забруднюючих навколишнє середовище операцій, як-то складання доволі простої техніки з імпортних вузлів відповідно до закордонних ліцензій. Тож дослідження можливих способів запобігання перетворенню галузі, підприємств в умовах глобалізації у виробничі одиниці другого, третього порядку має неабияке значення і ставиться завданням у даній роботі.

Безпосередня основа глобалізації - формування світового ринку товарів, послуг, технологій, капіталу і робочої сили, що надає кожному підприємству можливість знайти найбільш вигідних постачальників і покупців у будь-якій країні, організувати кооперування на базі оцінки конкурентних переваг.

Саме на ці особливості сучасного світового економічного простору, що високими темпами глобалізуються, на наш погляд, теж необхідно звернути увагу керівників, власників підприємств. Нові тенденції світової економіки мають стати підставою для радикальної зміни стратегій розвитку виробництва, їх опанування дозволить запобігти втратам, пов'язаним з негативними сторонами процесу глобалізації, та використати переваги, що водночас надаються підприємствам цим процесом.

Глобалізація стає планетарним явищем. Це виявляється, насамперед, у стандартизації всіх сторін життя світового співтовариства. Глобалізація виходить за рамки звичайного економічного явища. Відбувається універсалізація економічної, соціальної, політичної, духовної сфер діяльності окремих країн.

Розвинуті країни, усвідомлюючи значення глобалізації, розробляють програми і вживають скоординованих заходів для спрямування і використання її процесів. Відповідні запобіжні заходи на усіх напрямках економічної діяльності повинні вживатися і на рівні господарського комплексу.

Автори монографії [11] називають економічну глобалізацію важливим фактором, що вплинув на співвідношення промислової і конкурентної політики. Один з найважливіших її проявів полягає в тому, що географічні межі ринків для багатьох вітчизняних промислових товарів виявляються значно ширші, ніж національні. З цього погляду, обмеження, що накладаються на національних виробників, можуть (хоча і не завжди) послабляти їхні конкурентні позиції на зовнішніх ринках. У той же час у сучасному світі вкрай складно проводити господарську політику в рамках окремого сектору. Сучасні системи управління ресурсами дозволяють з мінімальними трансакційними витратами перерозподіляти їх (в межах конкретного інвестиційного проекту), на користь секторів, що забезпечують більш високий прибуток, але які держава і не припускала підтримувати [11].

З огляду на вищенаведене, враховуючи особливості, стан вітчизняної сировинної бази текстильної промисловості України, можливо зробити висновок щодо доцільності орієнтації галузей, підприємств, що входять до сировинного комплексу, на першочергове забезпечення внутрішнього споживчого ринку. Це зовсім не означає відмову від діяльності на зовнішніх світових сировинних ринках. На нашу думку, науково-технічні, організаційні проблеми, що є у цих галузях, не дозволяють конкурувати з провідними постачальниками текстильної сировини на світові ринки.

Це підтверджується і дослідженнями конкурентоспроможності експортної спеціалізації України у контексті становлення нового світового порядку, проведеним Р. Березюком і П. Сем'янчуком [2].

Автори, відмічають, що поглиблення глобалізаційних процесів, що відбуваються на тлі сучасної світової економічної кризи, супроводжуються небувалим раніше загостренням конкурентної боротьби на міжнародних ринках. Форми й методи боротьби стають настільки жорсткими, що проблема конкурентоспроможності набуває виняткової актуальності, особливо для таких експортноорієнтованих мларинкових економічних систем, як українська.

В умовах сучасної глобальної кризи, коли окреслюються нові лідери господарського світоустрою й центри міжнародної торгівлі, вітчизняна економіка ризикує зайняти місце периферійної економічної системи - постачальника промислової та сільськогосподарської сировини, донора висококваліфікованої робочої сили і «макролабораторії» для високорозвинених формацій, наголошують Р. Березок і П. Сем'янчук [2]. Щоб ефективно відреагувати на виклики глобальної економічної кризи, автори вважають, що необхідно змінити саму концепцію зовнішньоекономічної політики. Вона має набути рис амбіційності та відповідати сучасним методам міжнародного економічного експансіонізму. Саме для цього потребою дня стає необхідність і впровадження національної моделі конкурентоспроможності експортної спеціалізації України, яка б відповідала вимогам сучасного світового економічного порядку.

Автори вважають, що зазначена модель повинна враховувати наступні аспекти [2]:

Висновки. По-перше, модель конкурентоспроможної експортної спеціалізації України має базуватись на принципі галузевої інноватизації. Як відомо, показник ТМК (технологічної місткості торгівлі) був розроблений в середині 90-х років ХХ ст. На цьому ж етапі світова спільнота входить в еру нового шостого технологічного укладу, де на зміну фізиці приходять біологія, а майбутнє економічної успішності тісно пов'язане з генною інженерією, нанотехнологіями тощо. Таким чином, для вітчизняного виробництва відкриваються нові можливості для оновлення й підвищення якості традиційної продукції, «нединамічних» експортоорієнтованих галузей, у тому числі сільського господарства, легкої промисловості.

По-друге, базовою домінантою побудови моделі конкурентоспроможної експортної спеціалізації нашої держави має стати принцип практичної імплементації стратегічно важливих досягнень науки. До останніх належать енергозберігаючі технології, альтернативні екологічно чисті джерела енергії, біопаливо, очисні споруди, системи безвідходного виробництва, екологізації продукції та виробничих процесів.

По-третє, потребує корекції конфігурація інтеграційних векторів України. Генеза глобальних трансформацій упродовж існування людської цивілізації неодноразово доводила природний характер інтеграційних процесів – від військово-морських альянсів до економічних союзів. За останнє століття ці процеси набули нової сили та значущості. Економіка середнього рівня розвитку (до якого належить Україна, а також решта мларинкових економік) не зможе «самостійно вижити» у сучасному глобалізованому світі. Адже конгруентні зусилля країн-учасниць інтеграційного утворення у сфері інновацій випроднують ефект від масштабу - мінімізуються матеріальні витрати у розрахунку на одну країну, відбудеться скорочення терміну на розробку і створення інноваційного продукту, зменшаться інноваційні лаги й розриви та ін. Історично доведено, що інтеграційні процеси відбуваються на ґрунті реалізації спільних інтересів чи вирішення сумісних проблем. Саме тому нашій державі потрібно здійснювати пошук «макропартнерів» за економіко-проблематичними, економіко-перспективними, економіко-екологічними критеріями і створення потужних міжнаціональних «кістяків», які б зміцнювали національну безпеку, підтримували експортно-імпорتنний баланс та макроекономічну рівновагу за умов кризи.

По-четверте, однією з визначальних базових засад конструювання моделі конкурентоспроможної експортної спеціалізації України є інноваційна активізація малого і середнього бізнесу. Для уповільнення й мінімізації «відтікання вітчизняних мізків» необхідно продовжити реформи, спрямовані на поліпшення бізнесклімату в Україні й активізацію середнього і малого бізнесу.

По-п'яте, ще один з найважливіших базових принципів побудови вітчизняної моделі конкурентоспроможної експортної спеціалізації - це активізація інноваційної діяльності великого бізнесу. Автор зауважує, що завоювати нішу в світовому експорті можуть тільки потужні компанії. Водночас останні належать до олігополістичного ринку або ж становлять проміжну ланку між олігополією і чистою монополією. Тому система інституційних заходів не є настільки дієвою для стимулювання інноваційного розвитку та підвищення рівня конкурентоспроможності на рівні малих і середніх підприємств. Конкурентна перевага таких ринкових структур полягає в: маніпулюванні середніми валовими витратами чи обсягами виробництва за рахунок розміру капіталу, зниженні рівня субституційності продукції, картельній змові щодо поділу ринку, ціноутворення й недопущення появи конкурентів та ін.

На сучасному етапі глобальний розвиток соціальної системи стає все більш нестійким, а тому забезпечення прориву в економічному розвитку можливе за умови формування розгалужених коопераційних зв'язків, поєднання конкуренції й кооперації. Наслідком глобального процесу є всеохоплююча криза адміністративного управління, яка проявляється в послабленні демократичних механізмів і суттєвому зниженні можливостей національних урядів в управлінні суспільним розвитком. Держави хоча й залишаються домінантами міжнародної системи, але в значній мірі попадають під вплив зростаючої сили ТНК і міжнародних організацій. За цих умов ефективність державного управління визначається спроможністю і швидкістю налагодження партнерської взаємодії для взаємовигідної експлуатації інформаційних потоків, нових технологій, обмеження впливу ТНК. Процес реформування системи державного управління торкається всіх країн і пов'язаний із формуванням глобального управління, покликаною забезпечити вирішення стратегічних завдань функціонування глобального простору через ефективну діяльність наднаціональних управлінських структур. Сучасний етап глобалізації характеризується зміною ролі економічної політики в глобальному управлінні. В умовах формування нового світопорядку і зростаючого значення міжнародних союзів та регіональних інтеграційних угруповань переважає опосередкована участь держави у глобальному управлінні. У той же час держава розширює свої повноваження, делегуючи їх частину транснаціональним інституціям. Вона фактично формує середовище для своєї політичної і економічної діяльності на тому рівні, на якому їй вдається вирішувати суспільні проблеми і відстоювати національні інтереси шляхом транснаціональної інтеграції [4].

1. Батман З. Глобалізація: наслідки для людини і суспільства / З.Батман.; [пер. з англ. І. Андрущенко]. -К.: Києво-Могилянська акад., 2008.-108 с.
2. Березюк Р. Конкурентоспроможна експортна спеціалізація України в контексті становлення нового світового економічного порядку / Р. Березюк, П. Сем'янчук // Вісник Тернопільського нац. екон. ун-ту. -2009. - Вип. 5. - С. 342-351.
3. Бураковський І. Глобальна фінансова криза: уроки для світу та України/ І. Бураковський, О. Плотніков. -Харків: Фоліо, 2009. -298 с.
4. Васіна А. Детермінанти функціонування системи державного управління в умовах глобальних змін / А. Васіна // Збірн. матер. доп. Міжнар. наук.- практ. конф. [«Модернізація суспільного сектору економіки в умовах глобальних змін»], (Тернопіль, 22-23 жовтня 2009 р.) / М-во освіти і науки України, Тернопільській/ нац. екон. ун-т. - Тернопіль: Тернопільський нац. екон. ун-т, 2009. – С. 179-183.
5. Гжегож В. Глобалізація і перспективи розвитку постсоціалістичних країн Гжегож В.; [пер. з пол. О.М. Палій]. - К.: Основи цінності, 2002. - 244 с.
6. Глобальное конкурентное пространство / [О.Г. Белорус и др.]; рук.авт. коллектива и науч. ред. О.Г. Белорус. — К.: КНЭУ, 2008. — 717 с.
7. Десягин М. Информационная революция, глобализация и кризис мировой экономики / М. Десягин // Проблемы теории и практики управления. - 2001. - № 1. — С.18-23
8. Економіка знань: виклики глобалізації та Україна / [під заг. ред. С Гальчинського, С.В. Львовичкіна, В.П. Семиноженка]. - К.: Знання України, 2004. –261 с.

9. Михасюк І.Р. Глобальна економіка: [підручн.] / І.Р. Михасюк, І. О. Бочан. - К: Знання, 2007. - 403 с.
10. Мочерний С.В. Світове господарство в умовах глобалізації / С.В. Мочерний, Я. С. Ларіна, С.В. Фомішин. - К: Ніка-центр, 2006. - 200 с.
11. Розвиток підприємництва в промисловості України: [монографія] / [О.О. Барабаш, Т.Ф. Бережна, О.В. Білоцерківський, А.І. Бутенко та ін.]. - Одеса: ІПРЕЕД НАН України, 2010. - 492 с.

УДК 338.439.5

Shenderivska L. ,

senior teacher of Department of Publishing Organisation,
Polygraphy and Bookselling,
National Technical University of Ukraine
«Kyiv Polytechnic Institute», Kyiv

RESEARCH OF DEVELOPMENT OF PRINTING COMPANIES

The role of printing enterprises in promoting cultural and educational development of the population is determined. The estimation of publishing and printing complex by the number of subjects sector is done. It is established that the number of printing companies increases every year. This caused by the investment attractiveness of segment operational printing. The trends in sales production printing companies, as well as factors affecting the change is researched. Established that sales of printing products will slow down in the future. The export potential printing companies is reviewed. The analysis revealed that in 2009 the volume of printing products exports more than imports, thus increasing of efficiency of export potential.

The perspective directions of development of printing industry companies are grounded, in particular, improving investment policies, improve product quality.

Keywords: printing, publishing company, development, profit, factor, export potential, investment, quality of product.

ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ ПОЛІГРАФІЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Шендерівська Л.П.

Визначена роль поліграфічних підприємств у сприянні культурному, освітньому розвитку населення. Дана оцінка розвитку видавничо-поліграфічного комплексу за кількістю підприємств. Визначені тенденції динаміки обсягу реалізації продукції поліграфічних підприємств, а також фактори що впливають на зміни. Оцінено експортний потенціал поліграфічних підприємств. Обґрунтовані перспективні напрями розвитку підприємств поліграфічної галузі.

Ключові слова: поліграфічне, видавниче підприємство, розвиток, прибуток, фактор, експортний потенціал, інвестування, якість продукції.

ИССЛЕДОВАНИЕ РАЗВИТИЯ ПОЛИГРАФИЧЕСКИХ ПРЕДПРИЯТИЙ

Шендеровская Л.П.

Определена роль полиграфических предприятий в способствовании культурному, образовательному развитию населения. Дана оценка развития издательско-полиграфического комплекса по количеству предприятий. Определены тенденции динамики объема реализации продукции полиграфических предприятий, а также факторы, влияющие на изменения. Дана оценка экспортного потенциала полиграфических предприятий. Обоснованы перспективные направления развития предприятий полиграфической отрасли.

Ключевые слова: полиграфическое, издательское предприятие, развитие, прибыль, фактор, экспортный потенциал, инвестирование, качество продукции.

Problem statement. With the economic downturn in the country, the changes between supply and demand of printing services in connection with the development of alternative sources of disseminating information updates the survival and effective development of printing companies. So its necessary to research the development of companies to get an objective information for management.

Analysis of recent research and publications. The development of printing companies are exploring by Ukrainian and foreign scientists, such as Gutkevych S. [7; 9], Iyashenko V., Nazaruk M., Y.Pushak [1], Durniak B., Shtangret A., Melnikov O. [5]., Kotlyarevskiy Y. [6], Shvaika L. [8] etc. But its necessary to research in complex the development of printing companies, based on trends, the factors that caused them for grounding ways of increasing the efficiency of enterprises.

The purpose of the article is to research the development of printing companies in modern conditions.

The main results of the research. The necessity of publishing and printing companies caused by their role in cultural, educational, intellectual security. In addition, printing companies meet the need for printed products of all sectors. In particular, the development of food industry, advertising industry, market of children's books, magazine production contribute to economic growth in printing sector. Changing the format of the printed publishing products in electronic contributes to the further development of the publishing industry, but in a different format, adapted to the needs of consumers, allowing deduce about the implementation of a client-oriented approach. Most European countries, Japan and the United States ahead of Ukraine in terms of providing the population of printing companies, for example, in Japan at 1 million population accounts for 358 publishing houses in Ukraine - 61 [5].

To assess the scale of business publishing, printing complex in Ukraine should analyze the dynamics of the number of enterprises. Thus, the total number of companies publishing and printing complex, according to the State Register of publishers, manufacturers and distributors of publishing products as of 01.01.2012., was 5164 as of 01.01.2013 - 5225, on 01.01.2014 - 5528, which is an average for the year increased by 3.4%. That is, there is a trend of increasing number of companies publishing and printing industry.

Also we analyzed the scale of printing companies in terms of production and income (Table. 1).

Table 1. Indicators of sales, profit (loss) printing companies in 2006-2013 years

Indicator	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
1	2	3	4	5	6	7	8	9
The volume of sales, mln. UAH	5 099,8	7 414,6	9 179,9	9 374,8	9 935,7	10 625,1	10 739,9	10 789,8
Chain growth rate, %	-	45,4	23,8	2,1	6,0	6,9	1,1	0,5
Net profit, mln.UAH	237,77	285,77	221,48	288,47	301,17	304,63	311,21	298,07
Chain growth rate,%	-	20,19	-22,50	30,25	4,40	1,15	2,16	-4,22

Transfer of table 1

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Net loss, mln.UAH	90,28	110,43	880,97	428,84	272,19	403,14	395,36	408,36
Chain growth rate,%	-	22,32	697,74	-51,32	-36,53	48,11	-1,93	3,29
Net (profit-loss), mln.UAH	147,49	175,34	-659,49	-140,37	28,98	-98,50	-84,15	-110,29
The share of unprofitable enterprises, %	33,70	33,50	39,30	38,20	35,50	56,90	55,90	57,80

Source: Calculated by the author according to [3; 4]

As a result of analysis, sales volume of printing company for 2007-2013 increased every year, the largest increase occurred in 2007 – 45,4% and in 2008 – 23,8%, the lowest in 2013 – 0,5%. Also found positive trend for net profit, excluding 2008 and 2013, the reduction of which by roughly 22,5% and 4,22%. About the deteriorating economic situation printing company shows a trend increase in the share of unprofitable enterprises for the period 2011-2013. It reached over 55%. Thus, the observed value, namely business losses increase, while an increase in sales, due to inflation and inefficient pricing enterprises. Generalized evaluation of variation of these parameters is presented in Table. 2. Their calculation made by the following formulas:

$$\sigma = \frac{\sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})}{n}, \tag{1}$$

where σ – the standard deviation of the index;
 y_i – value index and the period i ;
 \bar{y} – the average rate;
 n – number of periods.

$$V_\sigma = \frac{\sigma}{\bar{y}} \cdot 100, \tag{2}$$

де V_σ – coefficient of variation.

Table 2. Variations of sales, profit (loss) of printing companies in 2006-2013 years

Indicator	Average rate	Standard deviation of the index	Coefficient of variation, %
The volume of sales, mln.UAH	9 145,0	1853,3	20,27
Net profit, mln.UAH	281,1	30,9	11,01
Net loss, mln.UAH	373,7	229,9	61,52
The share of unprofitable enterprises, %	43,9	10,3	23,40

Source: Calculated by the author according to [3; 4]

An analysis determined, the most variable is the rate of net loss printing companies (61,52%), and least - net income (11,01%). For analytical construct formalization we constructed the trend equation for net income, because among other indicators (Table. 2), it is less variation, therefore, more reliable forecast. To construct the trend equation used package MS Excel (Fig. 1).

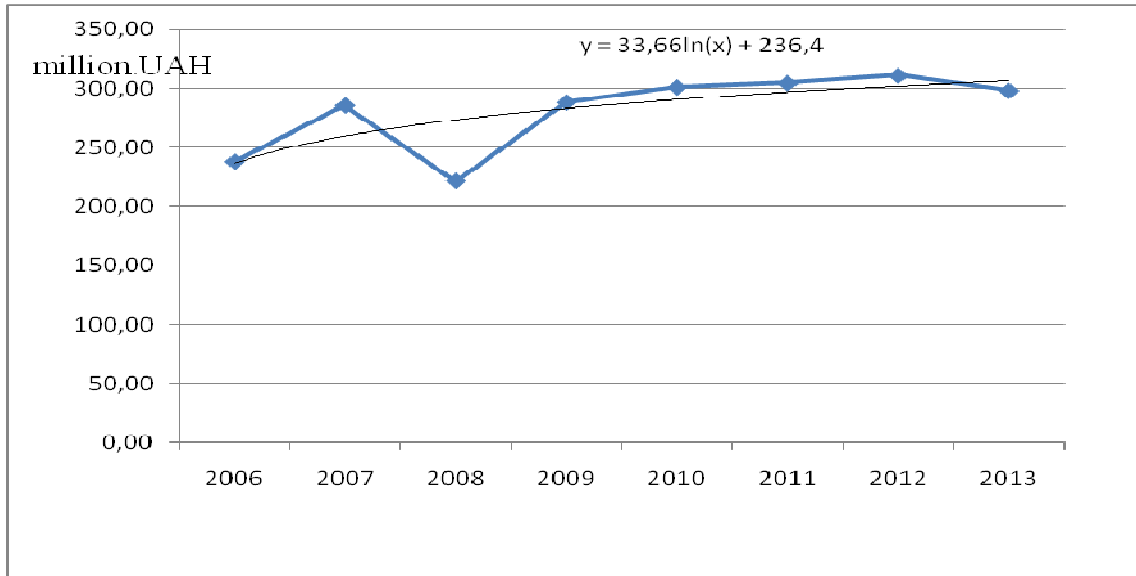

Fig. 1. Trend of net profit of printing companies for 2006-2013 years

Source: author constructed according to [3; 4]

Therefore, the dynamics of net profit of printing companies trend described by a logarithmic function: $y = 33,66 \ln(x) + 236,4$. According to the tendencies, net profit growth will slow in the future.

An important indicator of the printing companies development is dynamics of exports and imports of printed products. Exports and imports is shown in Fig. 2

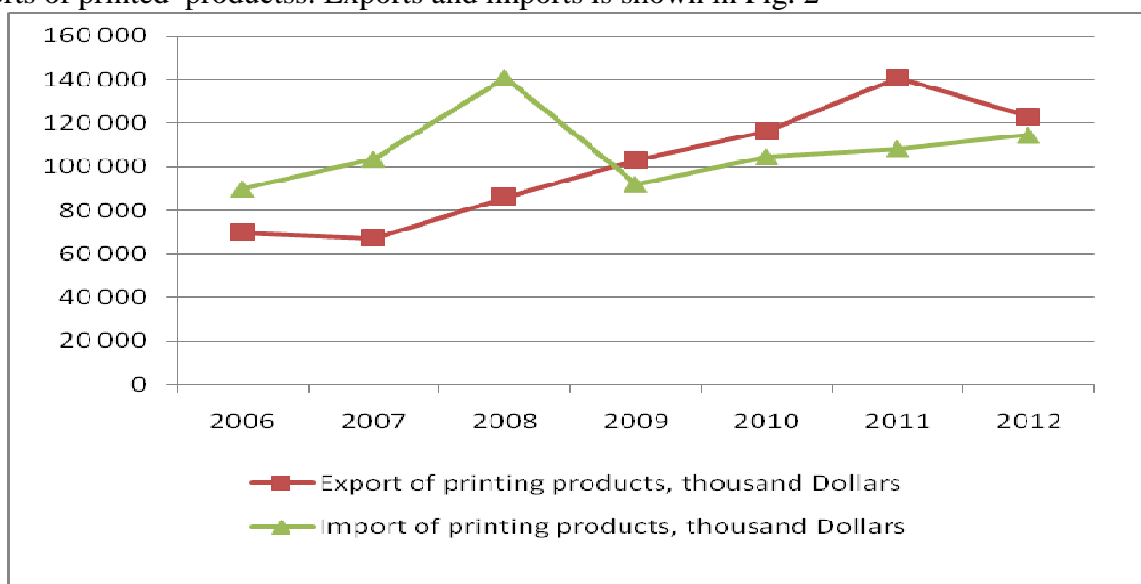

Fig. 2. Export, import of printing products, thousand dollars

Source: author constructed according to [3; 4]

A positive trend, indicating the more intensive used of export potential of printing companies is ahead of exports over imports, since 2009. The important factor of growth of export potential is a growth of quality of printing products.

A volume of investment is meaning for the development of enterprises. Dynamics of investments in enterprises of printing industry is presented in Table 3.

Table 3. Dynamics of investments in printing enterprises in 2006-2013 years

Period	Total investment, mln. UAH	The growth rate of investment, %	Return on investment, % (ROI)
2006	658,7	-	36,1
2007	621,3	94,3	46,0
2008	674,1	108,5	32,9
2009	485,3	72,0	59,4
2010	431,2	88,9	69,8
2011	516,4	119,8	59,0
2012	529,5	102,5	58,8
2013	504,9	95,4	59,0

Source: Calculated by the author according to [3; 4]

Thus, in the analyzed period the volume of investment, return on investment of printing enterprises is not characterized by a stable trend. In the crisis year of 2009 the growth rate of investment was minimal. We calculated the correlation coefficient between return on investment (ROI) and volume of sales (0,53), between the volume of sales and the volume of investment in printing enterprises (-0,68), and between return on investment (ROI) and net profit (-0,83). The resulting ratio suggests a direct relationship between the efficiency of investments and the volume of sales of printed products. As a result, the important direction of development of printing enterprises is to improve investment activity.

For the development of printing companies its important to analyze the environmental factors. In the table. 4 we set the tightness and direction of connection between the volume of sales, net profit of printing companies and environmental factors.

Table 4. Correlation between the volume of sales, net profit of printing companies and environmental factors (for 2006-2013 years)

Factor	The correlation coefficient	
	Sales volume of printing companies and factor	Net profit of printing companies and factor
Gross domestic product (at current prices), mln. UAH	0,9210	0,6500
Gross domestic product per capita, UAH	0,9190	0,6508
Household income, mln. UAH	0,9152	0,6808
Average salary in Ukraine, UAH	0,9034	0,6696
Volume of industrial production, mln. UAH	0,9010	0,6580
Population, thous. people	-0,9556	-0,7273

Source: Calculated by the author according to [3; 4]

Thus, the correlation between the volume of sales of printing enterprises and environmental factors are significantly dense, and between a net profit of printing companies and environmental factors set an average distress communication. Moreover, the effect of size of population is the reverse, this means that, despite the population decline, sales volume of printing companies increases.

In general, for the period 2006-2013 years, the average dynamics such as growth in the number of names of books per capita - on 7,93%, copies - at 4,05% was satisfactory, except proactive growth names, comparing with circulation, demonstrates the diversity of producers range of publications in order to stimulate sales. It should be noted that despite the changes in the structure of production of books inappropriately leading position occupied by educational and methodical editions - 34% of the names in circulation 53% in 2013. According to the analysis also found that the average number of copies of books per capita in Ukraine in the period 2006-2013 - less than 2 - insufficient for the full development of society.

For periodicals showed a trend decline in production. Circulation of magazines in 2006 amounted to 137,5 million copies, the biggest - in 2010 – 338,0 million copies, in 2012- 172,0 million copies. Output volume of newspapers declined twice with 4,2341 billion copies in 2006 to 2,0615 billion. copies in 2012. Thus, reducing the capacity market intensifies competition in, respectively, affect the development of printing enterprises.

Conclusion. Printing companies are mainly developing of extensive way. On the worsening economic situation in general printing industry shows more than 50% of unprofitable enterprises proactively losses, compared with a profit of 1,3 times. Prospects of printing companies will depend on resolving a number of issues, such as , the level of demand, quality of products, investment activity,

1. *Актуальні проблеми соціально-економічного розвитку держави, регіону, галузі та підприємства: [монографія] / [В. І. Ляшенко, М. М. Назарук, Я. Я. Пушак та ін.] ; за заг. ред. А. М. Штангрета. – Львів : Укр. акад. друкарства, 2013. – 394 с.*

2. *Веригина А.В. Управление конкурентоспособностью организаций медиаиндустрии : [автореф. дис. ... канд. экон. наук: 08.00.05] / А.В.Веригина. – М., 2012. – 27 с.*

3. *Державна служба статистики України [Електронний ресурс] : [офіц. сайт]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>. – Назва з екрана.*

4. *Державний комітет телебачення і радіомовлення України [Електронний ресурс] : [офіц. сайт]. – Режим доступу: http://www.comin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=97985&cat_id=97933. – Назва з екрана.*

5. *Дурняк Б. В. Видавничо-поліграфічна галузь України: стан, проблеми, тенденції: стат.-граф. огляд : [монографія] / Б. В. Дурняк, А. М. Штангрет, О. В. Мельников. – Львів : Укр. акад. друкарства, 2006. – 274 с.*

6. *Котляревський Я. В. Організаційно-економічний механізм розвитку видавничо-поліграфічної галузі в процесі гарантування інформаційної безпеки України : [монографія] / Я. В. Котляревський, А. М. Штангрет, О. В. Мельников. – Львів: Укр. акад. друкарства, 2012. – 214 с.*

7. *Модель розвитку галузей економіки України : [монографія] / [С. О. Гуткевич, П. В. Власов, О. І. Шаманська та ін.] ; за ред. С. О. Гуткевич. – Київ : НТУУ «КПІ», 2011. – 472 с.*
8. *Швайка Л. А. Економіка видавничо-поліграфічної галузі : [підручник] / Л. А. Швайка, А. М. Штангрет. – Львів : Укр. акад. друкарства, 2008. – 480 с.*
9. *Synergetic bases of investment in economy sectors : [monograph] / uner gen. ed. S. Gutkevych. – Kyiv : NTUU «KPI», 2013. – 200 p.*

УДК 330.32

Gutkevych S.,*Doctor of Economics, professor,
Head of Department "International Economics",
National University of Food Technologies, Kyiv***Dunda S.,***PhD economics, associate professor of management,
National University of Food Technologies, Kyiv*

INVESTMENT PROCESS IN AGRARIAN SPHERE

The article discusses the investment process in the agrarian sector of the economy. The scheme of the stages of the investment process in the agricultural sector on the basis of functions such as investment forecasting and programming, investments motivation, investment insurance and other is proposed. Purposes for each of participants of investment process do not eliminate each other. Their main direction is a receipt of income and achievement of social effect. A task of investors is development of variants of investment projects estimation of their efficiency and choice most priority in the possible achievement of aims. State politic to economic development of country had changed and need deep research of investment process, market reforms and mechanisms of development of economy and management an attractiveness in agrarian sphere with the aim of the most effective directions of investment of capital. Ukraine at the modern period has insufficiently high investment rating which defines its investment appeal and priority, that depend on many factors, solvable on a macro-level. Efficiency of development of Ukraine in agrarian sphere depends first of all on state policy, that determines and regulates creation of standards and legislative, economic and social conditions of activity.

Keywords: agrarian sphere, agrarian enterprises, Agro-industrial complex, government control, efficiency, investment activity, investment attractiveness, investment potential, investment process, functions, stages.

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПРОЦЕС В АГРАРНІЙ СФЕРІ

Гуткевич С. О., Дунда С.П.

У статті розглянуті питання інвестиційного процесу в аграрній сфері економіки. Запропоновано схему етапів інвестиційного процесу в аграрній сфері на основі таких функцій, як прогнозування та програмування інвестицій, мотивація інвестицій, страхування інвестицій та інших.

Ключові слова: аграрна сфера, аграрні підприємства, АПК, державний контроль, ефективність, інвестиційна діяльність, інвестиційна привабливість, інвестиційний потенціал, інвестиційний процес, функції, етапи.

ИНВЕСТИЦИОННЫЙ ПРОЦЕСС В АГРАРНОЙ СФЕРЕ

Гуткевич С. А., Дунда С.П.

В статье рассмотрены вопросы инвестиционного процесса в аграрной сфере экономики. Предложена схема этапов инвестиционного процесса в аграрной сфере на

основе таких функций, как прогнозирование и программирование инвестиций, мотивация инвестиций, страхование инвестиций и других.

Ключевые слова: аграрная сфера, аграрные предприятия, АПК, государственный контроль, эффективность, инвестиционная деятельность, инвестиционная привлекательность, инвестиционный потенциал, инвестиционный процесс, функции, этапы.

Problem statement. The system of forming investment attractiveness of the agricultural sector has its own characteristics regarding legal, financial and economic regulation. At a decision-making about investing it is necessary to define the most attractive objects for more advantageous direction of capital.

The investing in agriculture is inherent certain features of agrarian sphere of economy as industries of material production. It features the industry and the traditions of the population, the role of industry in national economy, technological development, there are different types of organizational and legal structures, the level of reforms undertaken.

Analysis of recent research and publications. The development of agrarian sector as the main sectors of the economy are the subject of research by many scientists and economists: P. Sabluk, M. Kodenska, S. Kvasha, M. Demyanenko, M. Pugachev, G. Pidlisetski, T. Ostashko and others. Development of agricultural enterprises toward aimed at improving their performance and requires constant study.

The purpose of the article. The questions of the investment process in agriculture to consider and develop proposals for the stages of the investment process in agriculture.

The main results of the research. Long time the economy of country developed an extensive way, presently possibilities for extensive development of economy are outspent, efficiency of capital investments is subzero enough, that is characterized by reduction of production of goods volumes by the high not enough standard of living of population and subzero investment rating of country in a world concord.

For period of passing to the market relations a normative base was created in the sphere of investment activity that played a certain positive role. However, the regulations do not cover all aspects of investment, often changing regulatory framework and therefore imperfect. This is one of the reasons for the low inflow of foreign investments into the economy, because the regulatory framework is the foundation to manage the investment process.

On forming of investment attractiveness of agrarian sector, coming from the investment policy of country, next factors influence:

- a requirement is in resource deliveries of raw material for own processing powers;
- presence of own channels and market of agricultural production distribution;
- intellectual potential is in industry;
- a high level of profitability of separate productions is in agriculture;
- social questions;
- a return of money is for the resources given to the enterprise. As experience, insolvency of economies to pay shot for pushes slightly partners an own obligation to the search of new forms of collaboration, shows;
- competitiveness what influences on profitability of investments in agriculture;
- effectiveness of agricultural production;

- realization of the landed reform, including determination of cost of the landed resources taking into account their having a special purpose use;
- economic stability of regions.

The productivity of agricultural cultures, productivity of animals, structure of the landed fund, feed base, natural terms, influences on efficiency of agricultural production. Special influence on an investment attractiveness agrarian to the sector a social sphere as external (indirect) factor has.

Researches of questions of development of social processes in rural locality, which are conducted by the scientists of the National scientific center "Institute of agrarian economy", show that for the increase of profits of workers busy in agricultural enterprises different patterns of ownership, it is necessary increase of their profitability. In basis of increase of profits of rural workers there must be property on property, land, mine-out products.

The present standard of living of majority of population of Ukraine limits possibilities of such source of investing as own economies substantially. Forming of this source must be managed on a macro level, first of all on the basis of legislative base, on a micro level; by the personal interest of population in maintenance of the personal funds. An economic analysis of forming of market of investments would be insufficient without data about the demographic state of regions in connection with an ecological constituent.

There are disproportions in the structure of labor resources. Regions priority for investing feel the deficit of labor resources in agricultural industry, and in many cities and settlements where an industrial agricultural production is developed not enough - their surplus. One of indexes which characterize the investment attractiveness of regions is an estimation them demographic situation. Coming from that the modern state of recreation of population is only the stage in the process of his of long duration change, usually he is compared to the previous stages, the indexes of demographic prognosis use also what the consequences of maintenance of modern tendencies allow to estimate in those or other terms of development.

For research of investment process control the demographic state and labor resources of country were analyzed. As a result of reduction of quantity of capable of working population at the increase of part of children and persons of retirement age the social loading rises in a calculation on one working.

A production and unemployment volume has a negative influence on the level of qualification of labor shots; objectively stipulate the outflow of skilled specialists from the sphere of production in other spheres of activity, which do not require the special professional skills a decline of quality of administrative labor is in an agrarian sphere. It is necessary to take into account at the estimation of investment attractiveness, that efficiency of investments and production depends on the rightness of acceptance of administrative decisions.

On agricultural production absence of market infrastructure is influences negatively. At the insufficient level of development of market infrastructure the real investor executes, next to productive, specific functions in relation to establishment of price, sale to the search of suppliers and consumers of products. For the improvement of investment climate necessary development of all spheres and industries is with the aim of providing of internal market of Ukraine by products which requires the considerable volumes of investments. Forms of receipt of investments in an agroindustrial production can be different and depend on an object and subject of investing.

For an investor necessary estimation of investment attractiveness, which is determined as a result of analysis of economic position of region which includes the resource providing natural, power, labor resources; description of scientific and technical potential; infrastructure, regional market and his availability; political stability in a country; legal frameworks of investment activity; to the state of the tax system; degree of bringing in of population in an investment process, to influence of inflation on investing.

On the basis of investment attractiveness priority directions of investments are determined. Priority is such directions of investing: technical retooling of agriculture, processing and food industries; application of progressive resource-saving and environmentally clean technologies; modernization, reconstruction, creation of new enterprises, is in industries of agroindustrial complex; organization of agroservices.

In an agroindustrial complex the developed not enough function of sale, which is related to marketing, which depends on the state of affairs of market as a result specialists make default the position requirements and have a low professional level of preparation for work in the conditions of passing to the market relations. In the process of structural reformation of agrarian sphere from the state budget, financing of the long-term national programs comes true on development of agriculture, stock-raising, fishing, especially plant-breeding-tribal work concentrations of capital investments are for retooling and proceeding in productive funds. An investment policy must be related to the scientific and technical policy.

The expense direction oriented to the increase of consumption of material and technical resources and resource-saving technologies are practically absent prevails in development of agriculture.

Changes in the structure of capital productive assets are related to reduction of areas of the long-term planting and population of basic herd of cattle (by a material and moral wear) of agricultural technique. There is a tendency to the decline of capital investments as effective index of the use of capital investments, which leads to the groundlessness of direction of planning of investments in development of material and technical base. The level of capital intensity and capital-labor ratio labors go down in agricultural enterprises, which conditioned by financial position of enterprises that does not allow actively to provide an input in an action of new production capacities of agro industrial complex.

Investment process control; it is indirect interference of public or regional organs of power with an investment process. In the conditions of market to manage an investment process is means to provide economic rules for all investors and also favorable terms for activation of investment activity and increase of efficiency of investments. The state influences on an investment process by means of economic, administrative, legal and other instruments.

At market relations priority must be devoted to the economic instruments, as on the essence they answer a market economy. Administrative methods must be used only in case that for the achievement of certain goal what has an important economic and social value for the state, economic instruments insufficient or ineffective.

On the basis of perfection of the tax system, realization of financial and credit policy and action of other levers the state must provide stability of economy and subzero inflation which is an important condition for activation of investment activity rate. It is very important that investment activity in a country was regulated by certain legislative acts which have long-term character.

The improvement of territorial-branch structure of AG complex is determined by that in regions pre-conditions were formed for the increase of investment activity in a country, namely: necessary renewal of capital assets; the market of necessary labor force appeared up to a point skilled and cheap.

Development of investment process and management by him by means of sources of investing (money of the state, own, foreign investments) will assist perfection of technique and technologies, creation of additional workplaces more effective productive and social infrastructure in an agrarian sector.

Management of agroindustrial complex and it by an agrarian sector comes true by means of economic methods, by creation of economic and social priorities, first of all for the workers of agriculture, by demonopolization of property and results of labor. For the rational use of investments necessary realization of clear complex public investment policy which includes the question of investment process control, in the first turn planning, coordinating, control of this process to validity of directions of investments, determination of their correct use or efficiency of investments. For Ukraine are important realization of the having a special purpose complex programs of government control of development of agricultural production as strategic industry of economy.

The aim of realization of the government and regional programs of development of agriculture a fertility-improving of soils, stability and increase of production of goods of agriculture, is, from one side, at diminishing of resource use, and from other it is an increase of income of enterprises, stimulation of production for providing of food independence of country taking into account producing of necessary types of products. It requires determinations of functions, which will provide balanced complexity and having a special purpose orientation of investment process, directions of investing, in order that volumes and patterns of investments assisted the removal of disproportions in a productive process and material and technical base agrarian to the sector of economy.

Creation of favorable investment climate is examined as a major condition of bringing in of investments and next economy growing of country, as financial and political instability is reasons of deficit of home and foreign investments potential investors do not risk to participate in the long-term investment of money in agriculture.

The real investments come true by enterprises and organizations of АПК as an investment of the personal funds, and also by non-state investors - banks, investment funds and private persons. Appearance is in a country instead of only investor of the state what carried out all administrative functions, stipulated the independent managing subjects of investment process of different patterns of ownership necessity of receipt for the sufficient volume of information on an investment climate in regions, to their attractiveness for investors. In the conditions of market, forming of investment attractiveness must come true both at national level and at the level of separate regions and enterprises.

The investment of money in the most reliable and perspective projects assists perspective program development, where the most attractive in an investment plan objects and distinguished priority questions which must be decided for stabilizing of economy of regions will be certain. The basic constituents of the investment program must determine: firstly, object, aims and terms of investment of money; secondly, ways of achievement of maximally possible increase of norm of

income in existent unfavorable for an enterprise terms; thirdly basic sourcing of project and list of sources which can be attracted in critical situations.

In the program must find a reflection financial mechanism, which assumes the presence of financial methods, financial leverages, legal, normative and informative providing. In a structural relation the financial mechanism of different enterprises and organizations is very similar, but he functions differently.

From position of decision of problems of investment attractiveness it is necessary to mark in an agrarian production, that in the investment program it follows to examine the question of this process control as a management investments is purposeful traffic of all types of the property and intellectual values inlaid in the objects of enterprise and other types of activity for the receipt of income (to the profit) or achievement of social effect regulation.

The basis of the management process, including investment management and investment attractiveness, is its functions. They contribute to the definition of the object and provide priorities for investment. At this time developed numerous classification management functions, but is considered a classic classification proposed by Henri Fayol. At the present stage of the economy, they can be specified as follows: technical - production, refining, processing, commercial - purchase, sale, exchange, financial - of receipt, disposition, insurance - insurance and protection of property, persons, accounting - accounting, costing, statistics, administration - planning, organizing, good management - order, coordination and control. Administrative functions to include accounting and analysis.

Functions form group in relation to the object of management investments: by the nature of activity; on the stages of investing of productive process; on the factors of influence on an investment process.

On Fig. 1 the presented functions which can be examined as the stages of investment process. For an effective management an economy corresponding activity is needed in the process of forming of investment attractiveness. Examining an investment processes this process control and of his adjusting, it is possible to distinguish management functions which characterize him the separate stages are the stages of investment process.

Investment process requires a skilled and high-quality management, to the presence of highly skilled specialists able to execute next functions: planning and determination of requirement in investments; organization of informative service is for forming of the system of investing on the basis of the investment rating of regions; co-ordination of investment process; control of directions of investments and analysis of their efficiency.

It is necessary to manage an investment risk. The risk of investment process is examined taking into account the strategic aim of activity of object of investing, external and internal factors which influence on him, basic from which: level of market development; scientific and technical innovative tendencies; demographic state; financial position of industry; competitiveness of enterprise.

Government an investment process base is determination of attractiveness of object of investing and forming of the investment rating. It is possible to consider an agrarian production the real directions of investments, financial (in securities, including innovations); in training of personals.

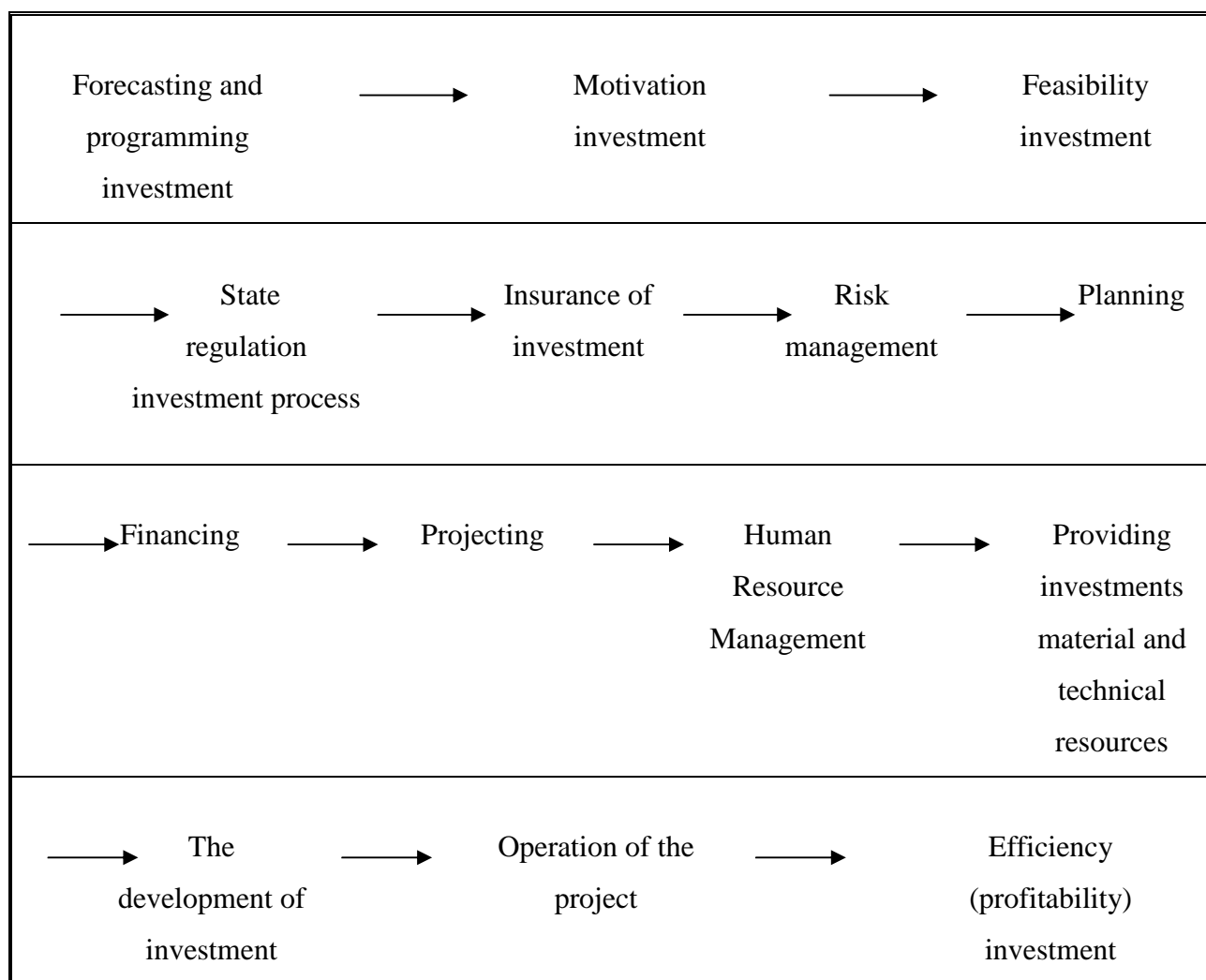

Fig. 1. Chart of the predictable stages - functions of investment process

In a market economy investor as subject or object of investing the state plays role of. The direct participating of the state in investment activity comes true in form capital investments. Investors are commercial organizations, banks and private persons. Expedient is general investments of facilities all three participants of investment process. It is the real possibility which takes into account the priority whole investing for each of them.

For commercial organizations typical is: creation of possibilities of forming of investment activity of own investment funds subjects; proceeding in a present material and technical base; increase of volumes of productive activity; mastering of new types of productions products, services. For a private investor there are certain priorities in relation to investments (economic security and profitability of investments. On the sourcing of investments in the fixed assets the personal funds (prevail 65,8%) enterprises and organizations.

Conclusion. Primary purposes for each of participants of investment process do not eliminate each other. Their main direction is a receipt of income and achievement of social effect. A task of investors is development of variants of investment projects estimation of their efficiency and choice most priority in the possible achievement of aims.

1. *Synergetic Bases of Investment in Economy Sectors: [monogr]/ under gen.ed. S.Gutkevych – Kyiv, 2013. – 200 p.*
2. *Модель розвитку галузей економіки України : [монографія] / За ред. С.О. Гуткевич. – К.: НГУУ «КП», 2011.*
3. *Саблук П. Т. Світове і регіональне виробництво аграрної продукції : [монографія] / П. Т. Саблук, Г. А. Калієв. – К. : ННЦ ІАЕ, 2008.*
4. *Інституціональні засади трансформацій в аграрній сфері: доповідь на Тринадцятих річних зборах Всеукр. конгресу вчених економістів-аграрників 20-21 червня 2011 р. / П.Т. Саблук. – К.: ННЦ «ІАЕ», 2011.*

УДК 339.977

Павленко В.П.,*к.е.н., докторант Науково-дослідного економічного інституту
Міністерства економічного розвитку і торгівлі України***Щукін Б.М.,***к.е.н., зав. відділом Науково-дослідного економічного інституту
Міністерства економічного розвитку і торгівлі України***Манцуров Д.І.,***к.е.н., заступник зав. відділом,
Міністерство фінансів України, м. Київ*

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНЮВАННЯ МІСЦЯ УКРАЇНИ НА МІЖНАРОДНОМУ РИНКУ ІНВЕСТИЦІЙ

Стаття присвячена дослідженню сучасних тенденцій руху іноземних інвестицій в економіку України. Проаналізовано перешкоди на шляху залучення прямих іноземних інвестицій. Ідентифіковано чинники, що стримують визначені перспективи розвитку. Узагальнено фактори активізації та класифіковано чинники, що зумовлюють наявність пропозиції інвестиційних ресурсів на міжнародному ринку. Розроблено пропозиції щодо напрямів комплексних статистичних розробок у сфері міжнародного інвестиційного ринку. Наведено методологічні підходи оцінювання ефективності використання іноземних інвестицій, а також статистичного забезпечення інноваційно-інвестиційної політики України.

Ключові слова: іноземні інвестиції, інвестиційний потенціал, інвестиційна привабливість, стримуючі чинники інвестиційної активності.

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ОЦЕНКИ МЕСТА УКРАИНЫ НА МЕЖДУНАРОДНОМ РЫНКЕ ИНВЕСТИЦИЙ

Павленко В. П., Щукін Б. Н., Манцуров Д. И.

Статья посвящена исследованию современных тенденций движения иностранных инвестиций в экономику Украины. Проанализированы препятствия на пути привлечения прямых иностранных инвестиций. Идентифицированы факторы, сдерживающие определенные перспективы развития. Обобщены факторы активизации и классифицированы факторы, обуславливающие наличие предложения инвестиционных ресурсов на международном рынке. Разработаны предложения относительно направлений комплексных статистических разработок в сфере международного инвестиционного рынка. Приведены методологические подходы оценки эффективности использования иностранных инвестиций, а также статистического обеспечения инновационно-инвестиционной политики Украины.

Ключевые слова: иностранные инвестиции, инвестиционный потенциал, инвестиционная привлекательность, сдерживающие факторы инвестиционной активности.

METHODOLOGICAL PRINCIPLES OF THE UKRAINIAN RATING IN THE INTERNATIONAL INVESTMENT MARKET EVALUATION

Pavlenko V., Shchukin B., Mantsurov D.

The article is devoted to modern trends of movement of foreign investments to Ukraine. Obstacles to attracting foreign direct investment were analyzed. Factors constraining specified development prospects were identified. Activating factors were generalized and reasons for having offers of investment resources in the international market were classified. Proposals in areas of complex statistical developments in international investment market were developed. Methodological approaches to assessing the effectiveness of the use of foreign investments, as well as statistical support for innovation and investment policy of Ukraine were given. Investments by economic substance is a resource, quantitative increase of which does not guarantee the improvement of quality parameters of development. In this article, the authors noted that the performance criteria for the implementation of investment activity can't be limited to the growth rate of investment. Considering the effect of the investment, determination effectiveness of measures of the investment policy through a comprehensive assessment of growth of key indicators of the economy is more appropriate. In this context, analyzing the formation of innovative development model in Ukraine, the authors insist on a clear delimitation of concepts such as "economic growth" and "innovative development" of the country. The authors demonstrated that in order to attract foreign investment necessary above all to solve the problems of macroeconomic stabilization and intensify the effect of all levers of economic stimulation of investment, regardless nationality of investments.

Key words: foreign investments, investment potential, investment attractiveness, constraints in investment activity.

Постановка проблеми. Серед широкого кола питань, які розглядаються зовнішньоекономічною політикою, в сучасних умовах однією з найактуальніших є політика іноземного інвестування.

Залучення іноземних інвестицій, в порівнянні з традиційними джерелами фінансування, дає додаткові можливості, що полягають у використанні зарубіжного організаційного та управлінського досвіду, доступу до новітніх технологій, розвитку експортного потенціалу підприємницьких структур та економіки в цілому. Це обумовлює актуальність дослідження сучасних тенденцій і закономірностей руху іноземного капіталу в Україну, визначення стримуючих чинників та перспектив його активізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам розробки та реалізації ефективної інноваційно-інвестиційної політики приділяється багато уваги в зарубіжній та українській економічній літературі. Теоретичні та практичні аспекти іноземного інвестування є однією з найактуальніших тем дослідження багатьох зарубіжних та вітчизняних науковців, зокрема С. Панчишина, П. Островерхої [1], Басовского Л. Е. [2], Данилишина Б. М. [3], Б. Є. Кваснюка [5], Рогача О.І. [6] та ін. Віддаючи належне напрацюванням зарубіжних та українських економістів в цій галузі, слід зауважити, що питання статистичного забезпечення інноваційно-інвестиційної політики України залишаються малодослідженими. Віддаючи належне напрацюванням зарубіжних та

українських економістів в цій галузі, слід зауважити, що питання статистичного забезпечення інноваційно-інвестиційної політики України залишаються малодослідженими.

Метою статті є дослідження сучасних тенденцій руху іноземних інвестицій в економіку України, ідентифікація стримуючих чинників та перспектив розвитку, розроблення пропозицій щодо напрямів комплексних статистичних розробок у сфері досліджень тенденцій розвитку міжнародного ринку інвестицій, методології оцінювання ефективності використання іноземних інвестицій, а також статистичного забезпечення інноваційно-інвестиційної політики України.

Основні результати дослідження. До останнього часу розвинуті країни експортували, а країни, що розвиваються, імпортували капітал. У 80—90 рр. корінним чином змінились напрямки і структура інвестиційних процесів. Інвестиції інших розвинутих та нових індустриальних держав відіграють суттєву роль в економіках таких країн як США, Німеччина, Японія, Франція та ін. Для більшості країн з перехідною економікою іноземні інвестиції стають ключовим фактором їх ефективного розвитку.

Міжнародний інвестиційний ринок розглядається як сукупність економічних відносин, які виникають між суб'єктами різних країн щодо залучення та вкладення міжнародних інвестицій, у результаті яких формуються попит і пропозиція на інвестиції, ціна на інвестиції, конкуренція в інвестиційному середовищі. Міжнародний інвестиційний ринок є регулятором сукупності суспільно-економічних відносин, що виникають між продавцем і покупцем інвестиційних ресурсів, які знаходяться у різних країнах.

Світовий досвід переконує, що країни з перехідною економікою не в змозі розвивати господарство без залучення та ефективного використання інвестицій, тобто без ефективного функціонування на міжнародному інвестиційному ринку. Акумуляуючи підприємницький, державний та змішаний капітал, забезпечуючи доступ до сучасних технологій та менеджменту, інвестиції не тільки сприяють формуванню національних інвестиційних ринків, але й поживляють ринки товарів та послуг, сприяють заходам макроекономічної стабілізації, вдосконаленню інноваційно-інвестиційної політики, що дозволяє вирішувати економічні та соціальні проблеми трансформаційного періоду.

Функціонування міжнародного інвестиційного ринку неможливе без відповідної інфраструктури: кредитних інститутів (банків), інвестиційних фондів і компаній, фондових бірж, страхових та консалтингових фірм тощо.

Міжнародна інвестиційна діяльність є сукупністю практичних дій суб'єктів господарювання щодо вкладення міжнародних інвестицій. Вона перерозподіляє у просторі й часі ресурси між окремими суб'єктами та об'єктами різних країн. Вивезення капіталів зумовлюється дією низки чинників. Вважаємо за доцільне розробити статистичну класифікацію цих чинників, які зумовлюють наявність пропозиції інвестиційних ресурсів на їх міжнародному ринку:

- надлишком капіталів у країні (що може спричинити, зокрема, падіння норми прибутку);
- потребою у нових ринках збуту (у тому числі товарів, у яких закінчився «життєвий цикл»);
- формуванням певного рівня конкурентоспроможності економіки;
- міжнародним поділом праці;

- транснаціоналізацією світової економіки;
- пошуком стабільних умов застосування капіталів;
- політичними мотивами та особистими мотивами тощо.

Ринок, як відомо, починає функціонувати лише при умови існування як пропозиції, так і відповідного попиту. В зв'язку з цим вважаємо за необхідне розробити статистичну класифікацію чинників, які зумовлюють формування попиту на інвестиційні ресурси:

- обмеженість внутрішніх інвестиційних ресурсів;
- низька інвестиційна активність власних інвесторів;
- необхідність залучення разом з інвестиціями нової техніки і технології; тобто, інновацій;
- бажання створити конкурентоспроможну економіку;
- освоїти світові ринки;
- необхідність посилення «відкритості» економіки;
- потреба в модернізації соціальної структури суспільства;
- наявність політичних мотивів тощо.

За результатами проведеного статистичного дослідження, автори авторитетно стверджують, що упродовж останніх 25 років ринки капіталу стають глобальними і відображають фінансову сторону обміну товарами та послугами. Лише за 13 років, з 2000 до 2013, загальна сума накопичення прямих іноземних інвестицій (3,5 трлн дол.) майже у 4,5 разу перевищила суму, нагромаджену за весь попередній (до 2000 року) період. У 2013 році прямі іноземні інвестиції, вкладені в економіку країн світу, збільшилися порівняно з попереднім роком на 21 % і досягли 1,9 трлн. дол. Дві третини від цієї суми (895 млрд. дол.) припадає на розвинені країни. Найбільшим реципієнтом є США, а серед країн Євросоюзу — Швеція. У країни, що розвиваються, надійшло 260 млрд. дол. (зростання — 15%). Тому є підстави стверджувати, що приплив саме прямих іноземних інвестицій став одним із чинників, які прискорюють розвиток світової економіки.

Однією з найголовніших причин стрімкого зростання прямих іноземних інвестицій є формування і швидкий розвиток міжнародних компаній нового типу — транснаціональних корпорацій (ТНК): на початку 70-х років їх налічувалося 7,5 тис, через десять років — 12 тис, у середині 90-х — понад 40 тис, на кінець 2007 року — понад 60 тис. ТНК контролюють до 90 % усіх прямих іноземних інвестицій світу.

Міжнародна інвестиційна діяльність зумовлена розвитком господарських зв'язків між країнами світу і залежить як від об'єктивних економічних законів, так і від політико-економічної мети діяльності держав у світовому політичному й економічному просторі. Дія цих чинників суттєво позначається на інтенсивності й напрямках міжнародної міграції капіталів.

За даними Державного комітету статистики, станом на 1 січня 2008 року загальний обсяг вкладених в українську економіку прямих іноземних інвестицій становив 29489,4 млн. дол. В розрахунку на одну особу обсяг прямих інвестицій складав у 2008 році 664 дол. США, що майже в 4,5 рази більше ніж у 2006 році.

Водночас, за розрахунками авторів, у більшості постсоціалістичних країн ці показники є значно вищими: у Чехії — 5,2 тис. дол. США, в Угорщині — 3,1 тис. дол. США, у Польщі — 1,9 тис. дол. США.

Аналіз структури іноземного інвестування промисловості дає змогу дійти таких стратегічних висновків. По-перше, іноземний інвестор вкладає кошти у не капіталомісткі галузі, які можуть забезпечити, за певних обставин, швидку окупність капіталу. По-друге, рівень інвестування у капіталомісткі галузі (машинобудування та металообробка, металургія, транспорт і зв'язок, наука й наукове обслуговування) щорічно падає. По-третє, іноземні інвестори охоче вкладають кошти лише у рентабельні галузі.

Усі заходи, які пропонуються для підвищення інвестиційної привабливості української економіки для капіталу нерезидентів, можуть поділятися на дві великі групи: заходи, що впливають на всіх, і заходи, що впливають тільки на іноземних інвесторів. Найгостріші проблеми підвищення інвестиційної привабливості української економіки виникають у макроекономічній сфері. Розв'язувати їх треба з урахуванням інтересів і внутрішніх, і іноземних інвесторів.

Компанії з іноземними інвестиціями, як правило, дуже уважно ставляться до системи інвестиційних пільг у країні, що приймає. Бо такі пільги — важливий елемент підвищення конкурентного становища фірми та забезпечення її панівного господарського і фінансового становища. На Заході основна кількість пільг, якими можуть скористатися іноземні інвестори, пільги загальноекономічні. Вони поширюються на всі компанії, котрі інвестують свої кошти, — на національні й на іноземні.

У загальному вигляді рівень інвестицій як ресурсів, спрямованих безпосередньо на відшкодування і збільшення функціонуючого основного капіталу, залежить від низки факторів, кожний з яких впливає на їхній обсяг. Тобто розмір інвестицій є функцією ряду економічних показників, які стають у даному разі факторами, що впливають на нього. Таким чином, є всі підстави розглядати інвестиції як об'єкт статистичного дослідження і, як результат, застосовувати у повному обсязі методологію статистичного дослідження закономірностей формування та тенденцій розвитку інвестиційного процесу.

Одним із зазначених вище факторів є рівень і структура сукупного попиту, що, у свою чергу, є функцією багатьох змінних. Хоч інвестиції можуть безпосередньо впливати на попит, але первинним і головним є все ж зв'язок «попит — інвестиції». Це визначається самим механізмом ринкової економіки. Інвестиційний попит залежить від факторів, що визначають рівень і структуру сукупного попиту загалом. Попит є суспільним орієнтиром для товаровиробників і інвесторів (робити або не робити інвестиції) — це своєрідний індикатор, який безпосередньо впливає на інвестиційну підприємницьку діяльність.

Для характеристики збалансованості попиту та пропозиції на ринку інвестицій розраховують коефіцієнти еластичності $k_{ел}$ як відношення темпу приросту попиту на інвестиції Δy до темпу приросту їх пропозиції Δx :

$$k_{ел} = \frac{\Delta y}{\Delta x} = \frac{y_1 - y_0}{y_0} : \frac{x_1 - x_0}{x_0}.$$

Коефіцієнт еластичності покаже на скільки процентів змінюється попит на інвестиції при зміні пропозиції їх на 1 %.

Одним з основних факторів залучення інвестицій є норма банківського процента. Норма процента вказує на ступінь доступності позикових засобів для товаровиробників. Низький рівень реального процента сприяє збільшенню інвестицій з двох причин: по-перше,

дешевшає позиковий капітал; по-друге, підвищують, як правило, курси акцій, що певною мірою полегшує завдання мобілізації вільних коштів акціонерними товариствами. Водночас низький рівень процента повинен стримувати процес нагромадження коштів фінансовими посередниками. Як вказує Дж. Кейнс, при високому рівні процента набуває великого значення інша залежність. Вона полягає в тому, що високий рівень процента скорочує обсяги інвестицій, а це створює умови для тенденції до зниження загального розміру зайнятості, прибутку, а отже, потенційного нагромадження.

Наступним фактором залучення інвестицій є гранична ефективність капіталу. Поняття граничної ефективності капіталу визначено Кейнсом як співвідношення між поточною ціною пропозиції додаткової одиниці капітального майна і прибутком, що від нього очікується протягом усього терміну обігу. На граничну ефективність капіталу має вирішальний вплив не поточний прибуток від капітального будівництва, а очікуваний майбутній прибуток.

Спрощено можна уявити граничну ефективність капіталу як шкалу, або криву, ефективності кожної одиниці капітальних вкладень зі збільшенням їхніх обсягів. Це поняття близьке за своєю суттю до відомої категорії норми прибутку. В обох випадках наявні підприємницькі очікування і необхідність постійного порівняння з нормою процента. Через вплив на майбутню віддачу від капітального майна множини не завжди прогнозованих факторів, наприклад, техніко-технологічних (швидке моральне спрацювання техніки і застарілі технології), споживчого попиту (переключення його на іншу номенклатуру продукції), грошово-кредитних (зміни умов кредитування, нові норми оподаткування), — значення цієї шкали граничної ефективності капіталу має характер більш-менш точних припущень учасників інвестиційного процесу. Але на ці припущення впливає загальний стан упевненості і довіри в економічному середовищі.

Для розуміння місця України на міжнародному ринку інновацій і інвестицій та формування ефективних шляхів та засобів залучення інвестицій до України необхідно перш за все визначити, хто є діючими особами цього процесу на українському діловому просторі. Основних учасників цього процесу можна розділити умовно на чотири групи:

- українські підприємства (підприємці) – потенційні одержувачі інвестицій;
- інвестори (українські та іноземні) – банки і небанківські установи, які спроможні фінансувати проекти;
- гаранті (поручителі) – українські та іноземні банки і небанківські фінансові установи, які потенційно можуть виступити в якості гаранта або забезпечити організацію гарантії повернення інвестиції;
- фінансові консультанти (посередники) – консалтингові та юридичні фірми, які забезпечують зв'язок та взаємодію інтересів трьох вищевказаних груп.

Серед представників першої групи інвестиційного процесу в Україні для статистичного його аналізу розглянемо середні й достатньо стабільно працюючі недержавні та колишні державні підприємства, які вже приватизовані, у більшості своїй достатньо чітко уявляють шляхи свого розвитку й те, як вони використали б інвестиції, якби такі були ними залучені. У більшості своїй це товариства з обмеженою матеріальною відповідальністю, закриті акціонерні товариства (з невеликою кількістю акціонерів) або рідше відкриті акціонерні товариства (зазвичай, колишні державні підприємства, які успішно й без особливого галасу були приватизовані керівництвом або приватною компанією і які мають зв'язки у

держструктурах та фінансові можливості). Дуже часто фактичні власники таких підприємств є одночасно їх керівниками, що спрощує процес управління підприємством.

Як правило, такі підприємства володіють власністю, яка може реально коштувати достатньо дорого, але на балансі ця власність значиться частіше за все за заниженою вартістю. Ці підприємства також володіють деяким запасом оборотних грошових коштів, які дозволяють їм стабільно працювати в своїй галузі, але не дають можливості їх вкладення у розвиток бізнесу. Такі підприємства зацікавлені в отриманні фінансування для розвитку проектів. Як правило, це розширення вже існуючого бізнесу (виробництва, торгівлі або послуг). Рідше передбачається створення нового бізнесу (виробництва). У цьому випадку або підприємець володіє прогресивним і перспективним ноу-хау (технологією, розробкою), яке збирається реалізувати у новому проекті, або проект передбачає зайняття позиції у ще не зайнятій (або слабо засвоєній) ринковій галузі. Фінансування може бути необхідним для придбання нових технологій та устаткування (часто зарубіжних), будівництва або реконструкції та модернізації виробничих приміщень чи об'єктів комерційної нерухомості, створення товарних запасів чи запасів сировини на період запуску проекту. Перспективними є вкладення у високотехнологічні галузі промисловості.

Друга група учасників інвестиційного процесу в Україні включає такі різноманітні ділові структури, що готові інвестувати кошти в українську економіку:

Міжнародні фінансові організації створені по типу Міжнародного валютного фонду та Європейського банку реконструкції і розвитку. Вони дають інвестування на державному рівні під гарантії українського уряду.

Державні фінансові організації та фонди – це організації типу ТАСИС, ЮНІДО та інші, створені при ООН, ЄС та інших міждержавних структурах. Це великі бюрократичні структури, які залучують інвестиції для широкомасштабних державних проектів.

Іноземні комерційні та інвестиційні банки. Ці структури видають кредити з низькими процентними ставками. При цьому вимагають надійні гарантії повернення кредиту. Регулярність виплати відсотків визначається сторонами, виходячи з кожного конкретного проекту, тому кредит дозволяє фінансувати промислові проекти.

Іноземні інвестиційні фонди та фонди венчурного капіталу, у тому числі ті, які розміщені в офшорних зонах. Ці структури займаються купівлею ноу-хау й розміщенням нових технологій. Вони інвестують в українську економіку шляхом придбання часток або акцій у статутних фондах українських підприємств. Відсоток, який вони запитують у статутних фондах коливається від 20 до 60. Їх цікавлять високорентабельні та цікаві своєю новизною і майбутнім результатами від застосування чи розробки проекти.

Іноземні небанківські фінансові компанії, які виступають як прямі інвестори. Це фінансові структури або великі виробничі і торговельні компанії, що купують частки або акції українських компаній, вже існуючих або новостворених.

Іноземні промислові й торговельні компанії, для яких фінансування проектів не є основним бізнесом. Ці структури готові інвестувати в українську економіку для створення стратегічного альянсу та з метою розподілу сфер впливу на ринках.

Приватні іноземні інвестори являють собою доволі вузьке коло фізичних осіб, які виступають або готові виступити засновниками українських компаній та спільних підприємств та вносять до статутного фонду таких підприємств свої власні кошти.

Можливе також залучення капіталу до української економіки через обмежене розміщення акцій українських підприємств на американському ринку цінних паперів (сумою до 5 мільйонів доларів США).

Крім того (що є виключно важливим), інвестиції в системі відносин розширеного відтворення виконують важливу структуроутворюючу функцію. Від того, в які галузі економіки вкладаються кошти для їх розвитку, залежить майбутня структура економіки. При цьому треба зазначити, що інвестиції за економічною суттю є ресурсом, кількісне збільшення якого ще не гарантує покращання якісних параметрів розвитку. Отже, критерій ефективності реалізації інвестиційної активності не може обмежуватися лише показником приросту інвестицій. З огляду на ефект мультиплікатора і акселератора від вкладання інвестицій, які зумовлюють збільшення споживчих видатків, активізацію економічної діяльності у суміжних та обслуговуючих галузях та відповідне збільшення інвестицій, більш адекватним є визначення результативності заходів інвестиційної політики через комплексну оцінку зростання ключових показників економіки країни. В цьому контексті, аналізуючи процес формування в Україні інноваційної моделі розвитку, слід, перш за все, чітко розмежовувати такі поняття, як "економічне зростання" та "інноваційний розвиток" країни.

Частка України у світовому обсязі торгівлі високотехнологічною, наукоємною продукцією поки що залишається дуже незначною. За оцінками експертів, вона становить лише десятку частку відсотка від світових обсягів, що на порядок менше, ніж у Польщі та Китаї і на 2 порядки нижче, ніж у Німеччині [2].

Окремо треба відмітити, що на відміну від розвинених країн, які до 85-90% приросту ВВП забезпечують через виробництво та експорт високотехнологічної продукції, Україна, посідаючи за кількістю науковців одне із чільних місць у світі, продовжує розвиватися без суттєвого використання свого інноваційного потенціалу. Продовжує деградувати внутрішній ринок науково-технічної продукції внаслідок незначного попиту на інноваційні розробки із-за низького рівня платоспроможності вітчизняних споживачів, які мають потреби у високотехнологічній, наукоємній продукції. Внаслідок цього становище в інноваційній сфері України досі залишається незадовільним

Не може не викликати занепокоєння той факт, що майже 95% промисловості продукції не має сучасного високотехнологічного забезпечення, зменшується чисельність висококваліфікованих фахівців науково-технічної сфери. На жаль, недосконалим залишається рівень патентного захисту вітчизняних винаходів (близько 20%). Винахідники або не спроможні, або не бажають займатися питаннями патентування, оскільки сьогодні ще не відпрацьовані механізми захисту прав інтелектуальної власності.

Про переважно екстенсивний характер інноваційних процесів свідчить те, що інноваційна продукція освоюється в основному шляхом використання і науково-технічних надбань попередніх років. Такий тип інноваційного розвитку має досить вузькі межі і не дає можливості підтримувати конкурентоздатність вітчизняних підприємств протягом тривалого часу.

В теперішній час рівень забезпечення економічного зростання країни за рахунок технологічних нововведень, за оцінкою спеціалістів, коливається в діапазоні від 5 до 10% (показник інноваційності), тоді як пороговий рівень наявності в країні інноваційної моделі розвитку економіки оцінюється в 40% інноваційності [2].

Висновки і рекомендації. Протягом останніх років при формуванні економічної політики в Україні постійно наголошувалося на необхідності створення сприятливих умов для залучення прямих інвестицій, як іноземних, так і вітчизняних. Проте досить часто заходи, які проводилися під цим гаслом, мали рестриктивний монетарний та фіскальний характер і об'єктивно вели до погіршення підприємницького та інвестиційного середовища в країні. Спостерігалось витіснення з бізнесу, а зрештою - з країни чи з легальної економіки вітчизняних капіталів. Між тим, як відомо, базовою метою інвестора є отримання належної віддачі на вкладені капітальні ресурси, а головною характеристикою інвестиційного клімату є саме спроможність економіко-правового середовища до забезпечення цієї віддачі. В цьому полягає єдність стратегічних інтересів вітчизняних та іноземних інвесторів.

Інвестори, які прагнуть вкласти свій капітал в українську економіку з метою здобуття конкурентних переваг у світовому вимірі, зацікавлені у створенні сприятливих умов для розвитку національного товаровиробництва, оскільки їхні технологічні процеси передбачають тісну співпрацю з українськими підприємствами різних галузей економіки.

Таким чином, існує нагальна потреба суттєвих зрушень у стосунках з потенційними та діючими іноземними інвесторами, які забезпечили б підпорядкування іноземних інвестицій потребам структурної перебудови економіки та прискореного економічного зростання. Активізацію іноземного інвестування слід розглядати як наслідок пожвавлення економіки, але не як його причину. Відповідно, для залучення іноземних інвестицій необхідно, перш за все, вирішити проблеми макроекономічної стабілізації та активізувати дію всіх важелів економічного стимулювання інвестиційної діяльності, безвідносно до національної належності інвестицій.

Як довела практика, запровадження пільгових умов для підприємств з іноземними інвестиціями безперспективне. Оподаткування підприємств з іноземним капіталом повинне здійснюватись в національному режимі, тим більше що іноземні інвестори у переважній більшості вже мають досить значні переваги над вітчизняними - в доступі до кредитних ресурсів, технологій, досвіду управління тощо.

Зниження рівня оподаткування підприємств з іноземними інвестиціями видається можливим при перевищенні встановленого для даної галузі розміру інвестиції, збільшенні кількості робочих місць, виконанні певних соціальних функцій, здійсненні інноваційної діяльності тощо.

Для поліпшення економічної ситуації та створення сприятливого інвестиційного клімату слід забезпечити розробку Довгострокової стратегії розвитку інвестиційної діяльності в Україні. Ця стратегія повинна містити заходи з регулювання потоків іноземних інвестицій та їхнього підпорядкування потребам структурної перебудови української економіки.

1. Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка: У 2 кн. / За ред. С.Панчишина, П.Острове́рха. - Кн. 1: Вступ до аналітичної економії. Макроекономіка - К.: Знання, 2006. – 723 с.

2. Басовский Л. Е. Экономическая оценка инвестиций : [учеб. пос.] / Л. Е. Басовский, Е. Н. Басовская. — М.: ИНФРА-М, 2008 г. — 241 с.

3. Данилишин Б. М. Інвестиційна політика в Україні: [монографія] / Б. М. Данилишин, М. Х. Корецький, О. І. Дацій. – Донецьк : “Юго-Восток, Лтд”, 2006. – 292 с.
4. Заощадження в економіці України: макроекономічний аналіз: [монографія]. - Львів: ВЦ Львівського національного університету імені Івана Франка, 2007. – 536 с.
5. Національні заощадження та економічне зростання / За ред. Б.Є. Кваснюк. - К.: МП Леся, 2007. – 304 с.
6. Рогач О.І. Міжнародні інвестиції: теорія та практика бізнесу транснаціональних корпорацій / О.І. Рогач. - К.: Либідь, 2005.- 720 с.
7. Покотило Т.В. Форми, методи та інструментарій державного регулювання інвестиційної діяльності на регіональному рівні [Електронний ресурс] / Т.В. Покотило. – Режим доступу: www.kbiara.kharkov.ua/e-book/apdu/2009-2/doc/2/11.pdf
8. Экономическая оценка инвестиций : [учеб.] / под ред. М. И. Римера. – СПб. : Питер, 2011. – 425 с.

УДК 519.85

Медведєв М. Г.,

д.техн.н., професор кафедри вищої математики,

Ніколаєва О. А.,

*к. фіз.-мат. н., доцент кафедри вищої математики,
Національний університет харчових технологій, м. Київ*

Фоменко К. А.,

*аспірант, кафедра банківської справи,
Донецький державний університет управління, м. Донецьк*

ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ ПРИБУТКУ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

У статті запропоновано механізм прогнозування прибутку та витрат комерційного банку. Побудовано залежність прибутку комерційного банку від розміру працюючих та непрацюючих активів, коштів юридичних та фізичних осіб, яка задається рівнянням множинної регресії. Здійснено аналіз адекватності побудованої моделі за допомогою F-Фішера. Виходячи з рівняння множинної регресії та моделюючи значення факторів в залежності від часу, можна передбачити значення прибутку, отже, управляти аналізованим показником. Моделювання факторів здійснюється на основі побудованих рівнянь лінійних та нелінійних трендів для кожного з факторів. У кожному з випадків здійснено вибір найбільш доцільного рівняння. Побудовано економетричну модель доходу від часу, за допомогою якої запропоновано здійснювати прогнозування доходу банку. На основі побудованих економетричних моделей доходу та прибутку можна проводити постатейне прогнозування доходів та витрат.

Ключові слова: Регресійна модель, прибуток банку, прогнозування, фінансова звітність, масив даних.

ЭКОНОМИКО-МАТЕМАТИЧЕСКОЕ МОДЕЛИРОВАНИЕ И ПРОГНОЗИРОВАНИЕ ПРИБЫЛИ КОММЕРЧЕСКОГО БАНКА

Медведев Н.Г., Николаева О.А., Фоменко Е.А.

В статье предложено механизм прогнозирования прибыли и затрат коммерческого банка на основании поквартальной и ежегодной отчетности.

Построено зависимость прибыли банка от величины работающих и неработающих активов, средств юридических и физических лиц, которая задается уравнением множественной регрессии. Осуществлен анализ адекватности построенной модели с помощью F-Фишера. Исходя из уравнения множественной регрессии и моделируя значения факторов в зависимости от времени, можно предсказать значение прибыли, следовательно, управлять рассматриваемым показателем. Моделирование факторов осуществляется на основании построенных уравнений линейных и нелинейных трендов для каждого из факторов. В каждом из случаев осуществлен выбор наиболее целесообразного уравнения. Построена эконометрическая модель дохода от времени, с помощью которой предложено осуществлять прогнозирование дохода банка.

На основани построенных эконометрических моделей дохода и прибыли можно проводить поштатейное прогнозирование доходов и расходов.

Ключевые слова: Регрессионная модель, прибыль банка, прогнозирование, финансовая отчетность, массив данных.

ECONOMIC-MATHEMATICAL MODELING AND PREDICTING INCOME OF COMMERCIAL BANK

Medvedev M., Nikolaeva O., Fomenko K.

The paper provides the mechanism for income and costs prediction of a commercial bank based on quarterly and annual reports. The research examines the relationship between bank's income and value of performing and non-performing assets. The relationship is determined by multiple linear regression equation. The analysis of the resulting model adequacy is performed using F-test. Based on the multiple linear regression equation and the results of modeling the factors' values by specifying the model time, it is possible to predict the income value and therefore manage it. The factors modeling is based on linear and nonlinear trend equations made for each of the factors. In each case the most appropriate equation was selected. An econometric model of income and time was formulated which is suggested to use for bank income prediction. The output of the econometric models of income and profit can be used to perform clause-by-clause prediction of income and costs.

Key words: regression model, bank income, prediction, financial reports, data array.

Постановка проблеми. Циклічність у розвитку економічних систем зобов'язує менеджмент банків адекватно реагувати на зміни економічної кон'юнктури для забезпечення стійкості кожної банківської установи окремо і банківської системи в цілому. Швидкість реакції на зміни визначає успіх в управлінні, а математичні моделі банку є основним елементом систем підтримки прийняття рішень, оскільки мають найменшу серед інших типів моделей матеріаломісткість, дозволяють підготувати і провести численні експерименти швидко і без соціального ризику.

Банк являє собою складний об'єкт моделювання, який вимагає комплексного підходу. У 1972 р. Мерфі писав, що важко створити інтегровану теорію банківської фірми, яка одночасно охоплювала б управління ліквідністю, вибір портфеля активів, політику ціноутворення і фізичний процес виробництва [1]. Модель банку (інформаційний образ реального об'єкта відтворюючого, «даний об'єкт (систему) з певним ступенем точності і у формі, відмінній від форми самого об'єкта (системи)» [2]), буде адекватна в разі охоплення основних його функцій. Сучасні теорії банківської фірми базуються на основних положеннях теорії банківської справи, ринкової рівноваги, теорії оптимізації, методології побудови імітаційних систем.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Сучасні математичні методи і моделі спираються на апарат прикладної математики, добре розроблені методи математичного програмування, теорію прийняття рішень. Ця теорія дозволяє аналізувати можливі способи дії в цілях знаходження банківських стратегій, що забезпечують оптимальні результати управління діяльністю кредитної організації. До таких методів відноситься побудова

моделей, що описують кореляційно-регресійні залежності результату діяльності від незалежних факторів [3].

Проблеми моделювання складних соціально-економічних систем розглянуто у роботах зарубіжних та вітчизняних авторів Дж.Х. Мура, Ларрі Д., С.Ю. Буевича, О.Г. Корольова, С.О. Гуткевич та ін.

Мета статті. Побудова багатофакторної моделі рівняння залежності прибутку комерційного банку залежно від структури його активів та пасивів за даними щоквартальної та щорічної звітності.

Основні результати дослідження. Завдання визначення міри впливу факторів на кінцевий результат – прибуток комерційного банку – може бути вирішена за допомогою багатофакторних кореляційно-регресійних моделей. Відомо, що кореляційно-регресійний аналіз дає можливість кількісно виразити вплив відібраних факторів на результативний показник. Крім того, якщо відомо рівняння множинної регресії та певні значення факторів, то можна передбачити значення функції і, отже, управляти аналізованим показником. Більш того, ці моделі дозволяють оцінити роботу банків з точки зору їх фінансових можливостей [4].

За даними щоквартальної та щорічної звітності комерційного банку (у тис.грн.), до якої входить звіт про фінансовий стан та звіт про прибутки та збитки й інший сукупний дохід, що стали вихідними даними, був проведений багатофакторний аналіз прибутковості цього комерційного банку у останні шість років. Для побудови більш чітких функціональних залежностей були використанні щоквартальні значення звітності.

Для відбору найбільш значимих факторних ознак була побудована матриця парних коефіцієнтів кореляції [6]. Цей аналіз показав стійку залежність між такими факторами як працюючі та непрацюючі активи, кошти фізичних та юридичних осіб, які було обрано для побудови регресійної моделі (табл. 1).

У процесі аналізу були побудовані різноманітні типи регресійних моделей, які описують залежність обраних факторів. Найкращий результат показала лінійна модель, у якій коефіцієнт детермінації, склав 0,89, що свідчить про суттєвий вплив факторних значень на формування прибутку.

Рівняння множинної лінійної регресії має вид:

$$\bar{Y}_{1,2,3,4} = a_0 + a_1x_1 + a_2x_2 + a_3x_3 + a_4x_4, \quad (1)$$

де a_0, a_1, a_2, a_3, a_4 – параметри моделі (коефіцієнти регресії), $\bar{Y}_{1,2,3,4}$ – розмір прибутку, x_1 – працюючі активи, x_2 – непрацюючі активи, x_3 – кошти юридичних осіб, x_4 – кошти фізичних осіб.

Використовуючи масив даних із фінансової звітності протягом досліджуваного періоду, який наведений у таблиці 1, були знайдені параметри $a_i, i = \overline{0,4}$ та побудована регресійна залежність прибутку від обраних факторів:

$$\bar{Y}_{1,2,3,4} = -2909,53 - 0,004x_1 - 0,103x_2 + 0,021x_3 + 0,009x_4.$$

Перевірка адекватності всієї моделі здійснювалася з використанням F -критерію Фішера, значущості коефіцієнтів регресії за допомогою t -критерію Стьюдента. Результати перевірки показали, що параметри рівняння є статистично значущими.

Таблиця 1. Масив даних для побудови множинної регресії

	Y	x_1	x_2	x_3	x_4
2008/1	874	605000,52	43482,48	305855	237197
2008/2	1635	817444,61	44213,39	487785	256180
2008/3	4183	1018277,44	44498,56	532154	285231
2008/4	8222	1301572,80	44714,20	764466	339226
2009/1	2112	1240169,90	47915,10	763812	270726
2009/2	2391	1273302,23	49208,77	698290	293167
2009/3	1998	1312634,64	53434,36	766468	315982
2009/4	3194	1440560,95	82066,05	546670	307312
2010/1	912	1536330,12	82420,88	567919	371108
2010/2	1765	1749303,94	85124,06	761395	478235
2010/3	2661	2055655,80	96668,20	984776	705058
2010/4	4106	2329464,34	104436,66	1161141	875140
2011/1	5129	2338074,01	107204,99	1051478	966250
2011/2	9376	2530596,96	108251,04	1062948	1083285
2011/3	15956	2907090,04	106573,96	1429159	1127710
2011/4	20965	3013739,04	108574,96	1510608	1111382
2012/1	28497	3522683,00	108920,00	1809963	1172134
2012/2	13564	3777310,00	108094,00	1799477	1302097
2012/3	19656	4266794,00	116041,00	1997844	1460152
2012/4	25651	4402506,00	113628,00	2031323	1573672
2013/1	37103	4506371,00	113221,00	2072248	1814570
2013/2	20932	4761139,00	113678,00	2035927	1857189
2013/3	31163	5242666,00	114528,00	2352831	2015363
2013/4	41885	5663161,00	107801,00	2705693	2010397

Планування починається з прогнозу структури активів та пасивів звіту про фінансовий стан.

Прогноз показника звіту про фінансовий стан «Працюючі активи». Змінна x_1 з часом має тенденцію зростання. Аналіз даних показав, що при побудові лінії тренда можна використовувати лінійну або експонентну функцію. Параметри функції визначаються за допомогою методу найменших квадратів. Як критерій оцінки якості моделі використовується коефіцієнт детермінації R^2 . Графічне відображення ліній тренда, а також функцій і коефіцієнтів детермінації представлені на рис.1. та рис.2. Експонентна функція $x_1 = 736284e^{0,0883t}$ забезпечує більш високе значення коефіцієнта детермінації, ніж лінійна модель. Прогнозне значення змінної x_1 знайдемо з рівняння $x_1 = 736284e^{0,0883t}$ при $t = 25$, одержимо $x_1 = 6694998$.

Прогноз показника звіту про фінансовий стан «Непрацюючі активи». Змінна x_2 також з часом має тенденцію зростання. Залежність величини непрацюючих активів описується рівнянням лінійної регресії $x_2 = 3678,4t + 41716$, яке забезпечує значення коефіцієнта детермінації $R^2 = 0,836$ (рис. 3). Прогнозне значення змінної x_2 знайдемо з рівняння $x_2 = 3678,4t + 41716$ при $t = 25$, одержимо $x_2 = 133676$.

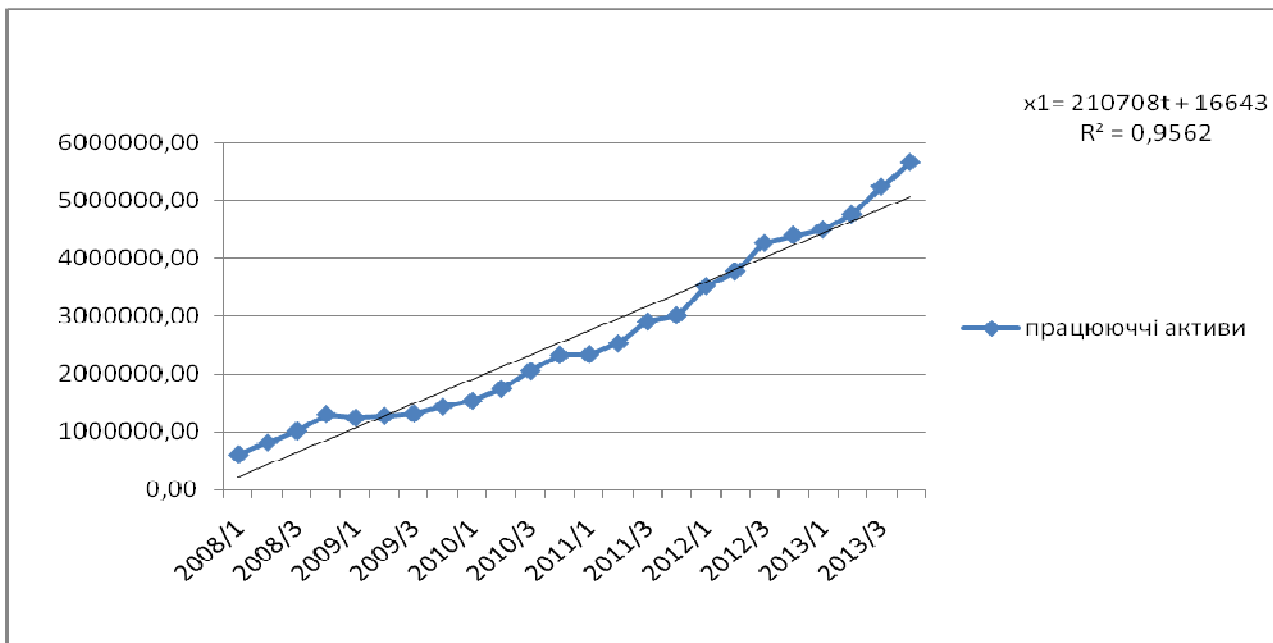

Рис. 1. Залежність розміру працюючих активів від часу (лінійна лінія тренду)

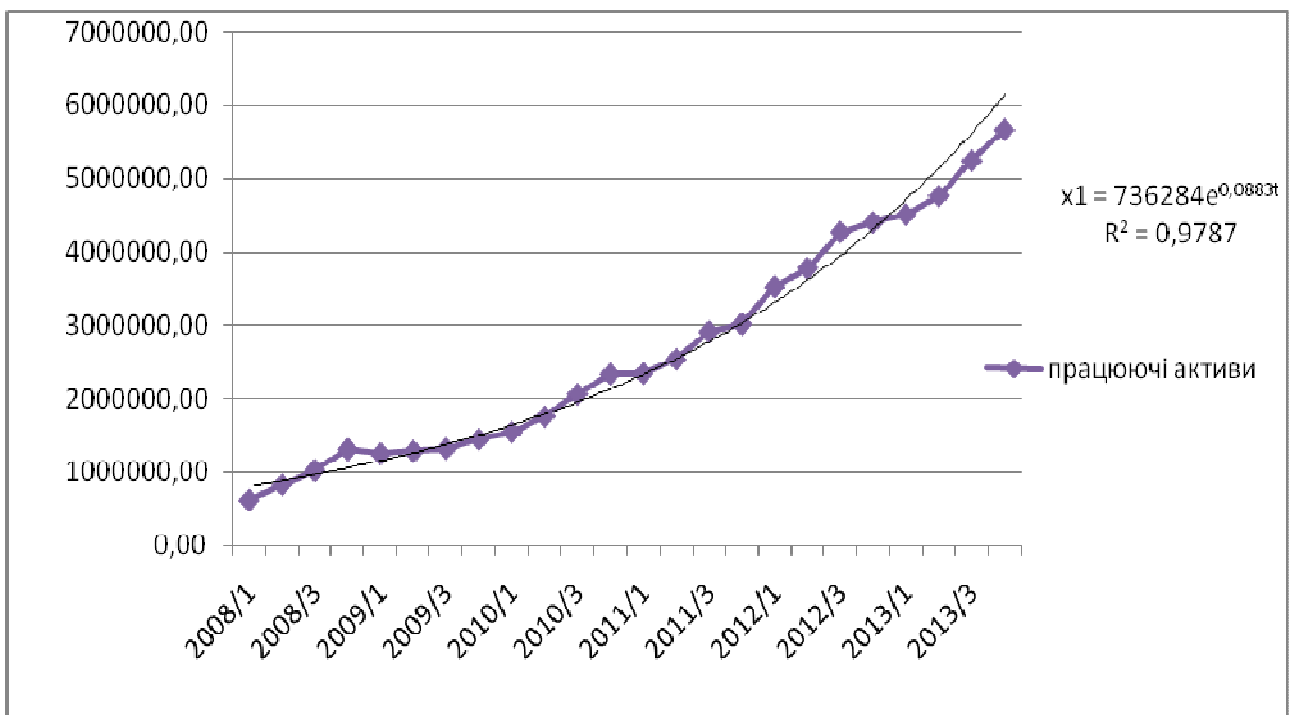

Рис. 2. Залежність розміру працюючих активів від часу (експонентна лінія тренду)

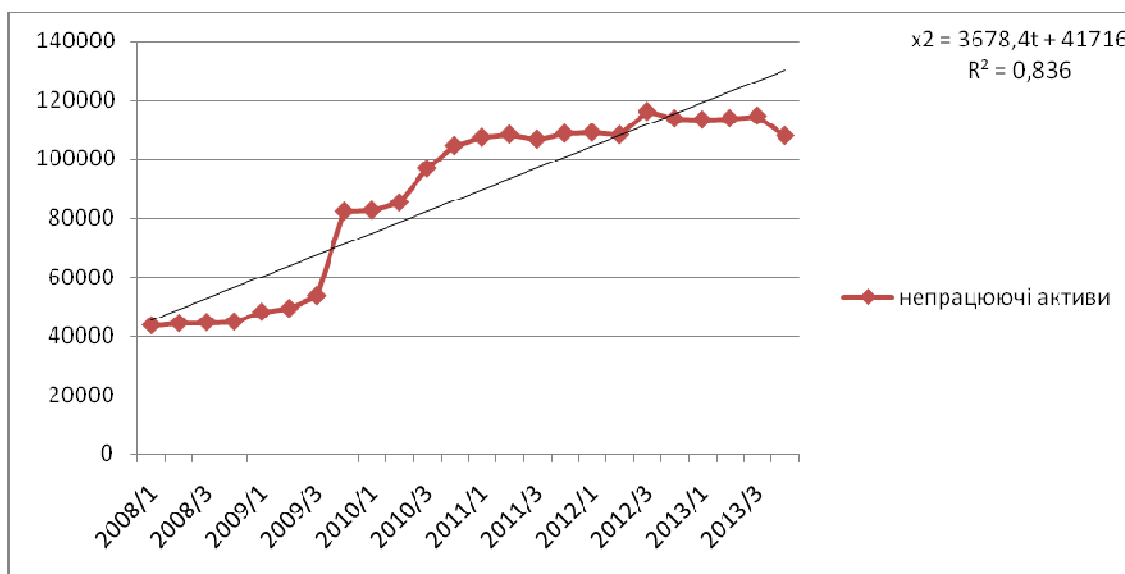

Рис. 3. Залежність розміру непрацюючих активів від часу

Прогноз показника звіту про фінансовий стан «Кошти юридичних осіб». Змінна x_3 також з часом має тенденцію зростання. Залежність розміру коштів юридичних осіб приблизно однаково описуються експонентним (рис. 4, $R^2 = 0,916$) та лінійним (рис. 5, $R^2 = 0,915$) рівняннями. Прогнозне значення змінної x_3 знайдемо з рівняння $x_3 = 395127e^{0,0801t}$ при $t = 25$, одержимо $x_3 = 2926924$.

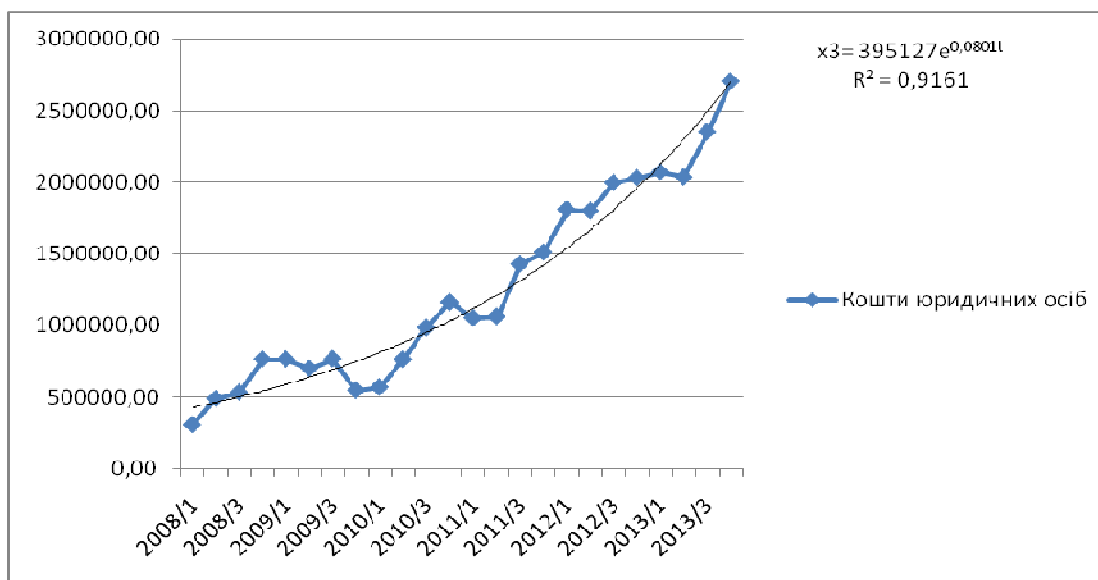

Рис. 4. Залежність розміру коштів юридичних осіб від часу
(експонентна лінія тренду)

Прогноз показника звіту про фінансовий стан «Кошти фізичних осіб». Змінна x_4 , як і інші змінні, має тенденцію зростання. Аналіз даних показав, що при побудові лінії тренда можна використовувати лінійну або експонентну функцію. Коефіцієнт детермінації у

експонентної функції (рис. 7) не набагато вищий ніж у лінійної моделі (рис. 6), тому для прогнозування величини коштів фізичних осіб може використовуватися як експонентну функцію, так і лінійна. Прогнозне значення змінної x_4 знайдемо з рівняння $x_4 = 188815e^{0,1064t}$ при $t = 25$, одержимо $x_3 = 2699354$.

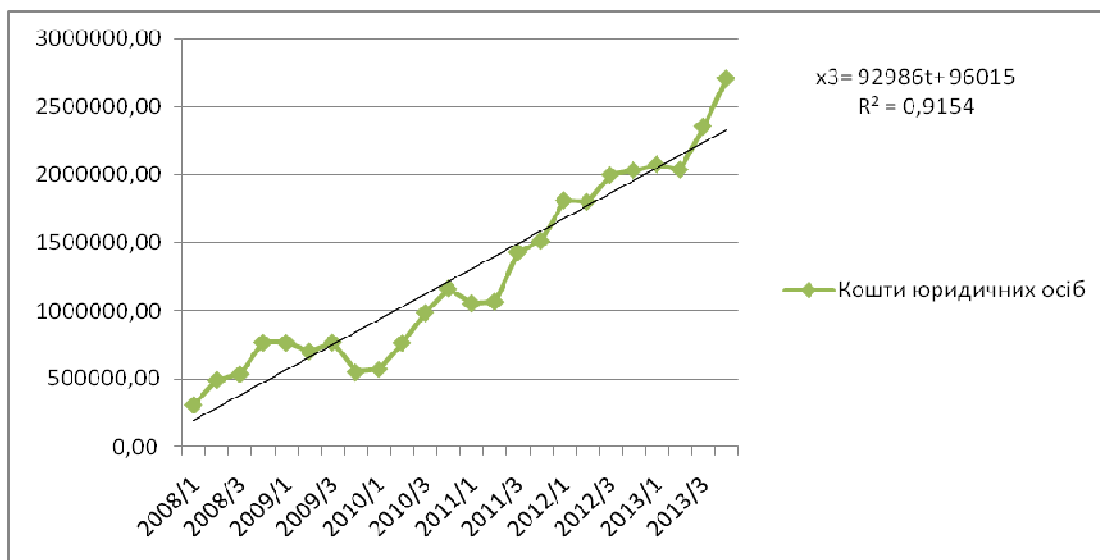

Рис. 5. Залежність розміру коштів юридичних осіб від часу (лінійна лінія тренду)

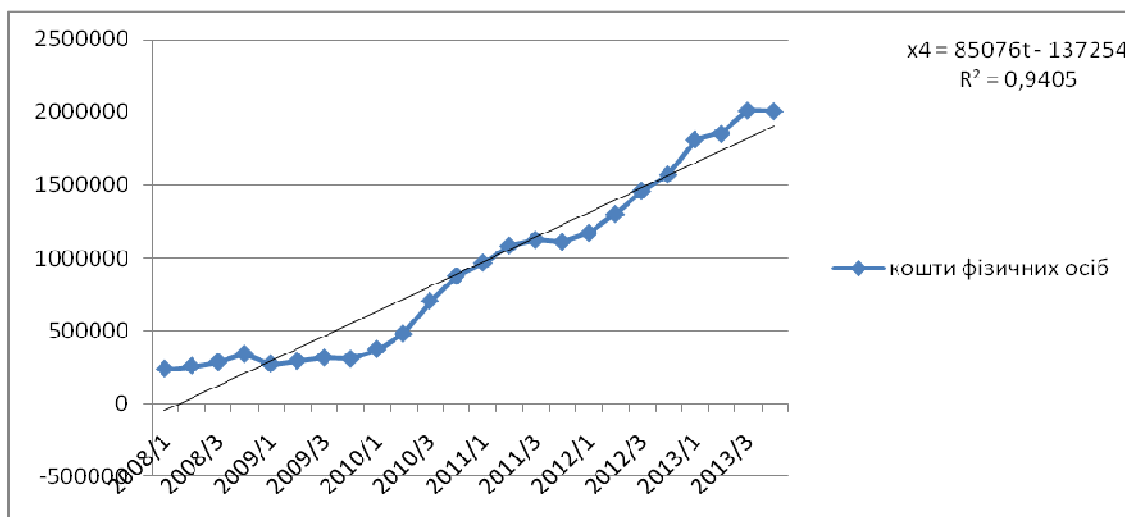

Рис. 6. Залежність розміру коштів фізичних осіб від часу (лінійна лінія тренду)

Отже у процесі дослідження були отримані моделі для прогнозування факторів, які використовуються при плануванні величини прибутку.

Прогноз прибутку банку. Побудована регресійна залежність прибутку від обраних факторів має вигляд:

$$\bar{Y}_{1,2,3,4} = -2909,53 - 0,004x_1 - 0,103x_2 + 0,021x_3 + 0,009x_4.$$

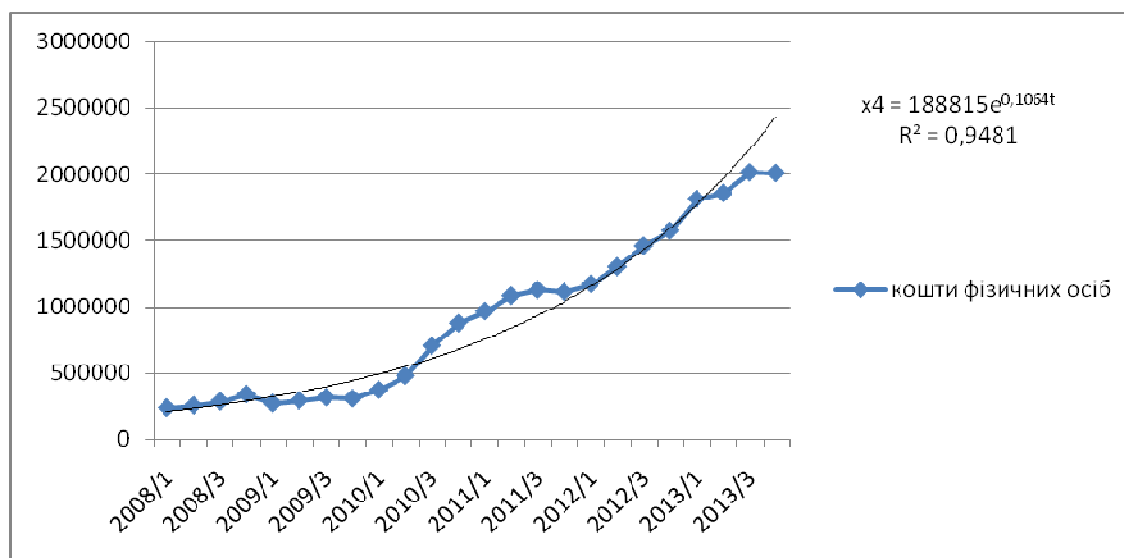

Рис. 7. Залежність розміру коштів фізичних осіб від часу (експонентна лінія тренду)

Використовуючи знайдені значення факторів, одержимо прогнозне значення прибутку на наступний період: $\bar{Y}_{прог} = 43628,78$

Прогноз значення доходу. Маємо наступні дані для побудови залежності доходу від часу:

Таблиця 2

2008/1	2008/2	2008/3	2008/4	2009/1	2009/2	2009/3	2009/4	2010/1	2010/2
13070	29587	53669	87216	77596	67889	73158	75892	79961	93987
2010/3	2010/4	2011/1	2011/2	2011/3	2011/4	2012/1	2012/2	2012/3	2012/4
55530	163187	111255	119789	124044	123749	133875	154824	163129	160349
2013/1	2013/2	2013/3	2013/4						
160349	170255	188222	192689						

За даними таблиці 2 побудовано лінійне рівняння залежності доходу від часу: $y = 6703,6x + 27592$, де x – фактор часу, y – дохід (рис.8). Прогнозне значення доходу знайдемо з рівняння $y = 6703,6x + 27592$ при $t = 25$, одержимо $y_{прог} = 195182$.

Витрати знаходимо як різницю між доходом та прибутком. В результаті отримуємо ті витрати, які банк «може собі дозволити» з урахуванням можливого зростання доходів і планованого прибутку. Прогнозні значення доходу, витрати і прибутки переносяться в прогнозний звіт про прибутки і збитки і починається постатейне визначення доходів і витрат. Потім можна проводити розподіл прогнозних значень доходу та витрат по статтям.

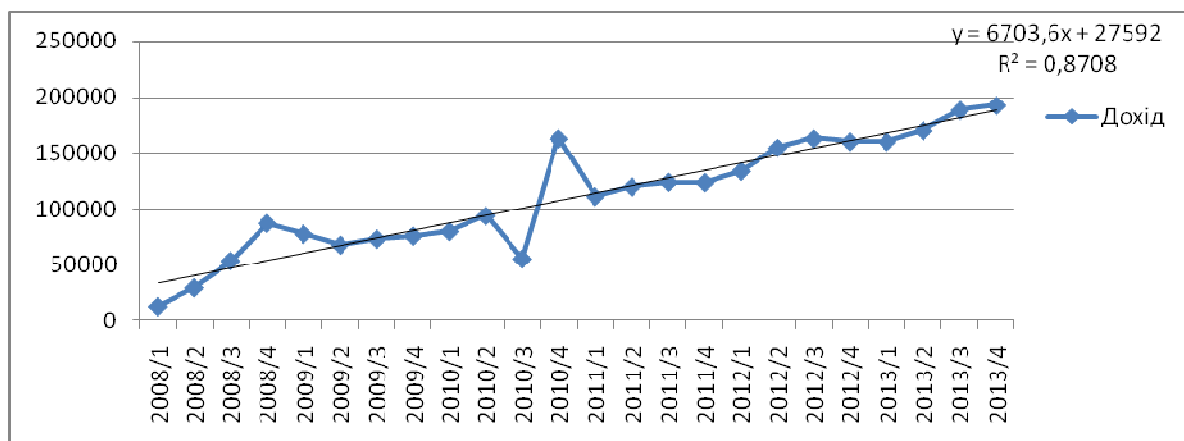

Рис. 8. Фактичні та оціночні значення доходу

Таким чином, був розроблений механізм прогнозування всіх статей звіту про фінансовий стан і звіту про прибутки і збитки та інший сукупний дохід комерційного банку.

Ефективність розробленої моделі можна простежити за допомогою порівняльного аналізу прогнозних показників і фактичних за перший квартал 2014 року (табл. 3).

Таблиця 3. Порівняльна характеристика прогнозних та фактичних показників, тис. грн.

Найменування показника	Фактичне значення	Прогнозне значення	Якість оцінки (%)
Працюючі активи	4879596,4	66694998	72,88%
Непрацюючі активи	99583,6	133676	74,50%
Кошти фізичних осіб	1467142	2926924	50,13%
Кошти юридичних осіб	2416514	2693954	89,70%
Прибуток	58314	43628	133,66%

Висновки. Найкращий прогноз знайдено для параметра «Кошти юридичних осіб», найгірший прогноз – для параметра «Кошти фізичних осіб», що пов'язано з неврахуванням в моделі економіко-політичним фактором, наслідком якого був масовий відтік депозитів фізичних осіб. Але незважаючи на негативні наслідки, банк отримав квартальний прибуток у розмірі 58314 тис. грн., що на 14686 тис. більше ніж прогнозований. Виходячи з результатів аналізу можна зробити висновок, що за допомогою розробленої моделі можна з високою імовірністю прогнозувати прибуток майбутніх періодів та приблизне значення всіх статей звіту про фінансовий стан і звіту про прибутки і збитки та інший сукупний дохід для комерційного банку, що дає безумовні переваги у стратегічному плануванні.

Підводячи підсумок проведеного аналізу, слід зазначити, що застосування математичних методів і моделей дозволяє знайти найкращі варіанти рішень задач комерційної діяльності і є перспективними напрямком банківського планування.

1. *Murphy Neil B. Costs of Banking Activities: Interactions Between Risk and Operating Costs: A comment / Neil B. Murphy // Journal of Money, Credit and Banking. – 1972. – № 8. – P. 614–615.*

2. Бажин И.И. Информационные системы менеджмента / И.И. Бажин. – М.: ГУ-ВШЭ, 2000. — 688 с.
3. Бувеч С.Ю. Анализ финансовых результатов банковской деятельности / С.Ю. Бувеч, О.Г. Королев. – М.: Крокус, 2005. – 160 с.
4. Модель розвитку галузей економіки України : [монографія] / за ред. С.О. Гуткевич. – К.: НТУУ «КПІ», 2011. – 472 с.
5. Золотова Е.А. Планирование финансовых показателей деятельности филиала коммерческого банка на основе линейных регрессионных моделей / Е.А. Золотова // Финансы и кредит. – 2007. – № 7. – С. 7–11.
6. Кузьмичов. А.І. Економетрія / Кузьмичов. А.І., Медведєв М.Г. – К.: Вид-во «Ліра-К», 2011. – 214 с.
7. Экономическое моделирование в Microsoft Excel : [уч. пос.] / [Дж. Мур, Л. Уэдерфорд и др.]; [пер. с англ.]. – М.: ИД «Вильямс», 2004. – 1024 с.

УДК 65.014.1

Москаленко В.О.,

к.е.н., доцент кафедри менеджменту,
Національний університет харчових технологій, м. Київ

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ КОМАНДИ ПРОЕКТУ

У статті висвітлено основні положення щодо формування команди проекту. Зазначено ключові аспекти різних підходів щодо формування команди проекту. Відображені основні відмінності між групами та командами. Виділені основні фактори, що визначають принципи формування команди проекту. Розкрито процедуру впровадження командного методу роботи. Висвітлено питання часу, тривалості та існування проекту. Запропоновано авторське бачення процесу формування команди проекту, в якому зазначені три етапи.

Ключові слова: формування, управління, команда, група, проект, процес, методи командної роботи.

СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ К ФОРМИРОВАНИЮ КОМАНДЫ ПРОЕКТА

Москаленко В.А.

В статье отражены основные положения по формированию команды проекта. Указаны ключевые аспекты различных подходов к формированию команды проекта. Отражены основные различия между группами и командами. Выделены основные факторы, определяющие принципы формирования команды проекта. Раскрыта процедура внедрения командного метода работы. Освещены вопросы времени, продолжительности и существования проекта. Предложено авторское видение процесса формирования команды проекта, в котором зазначены три этапа.

Ключевые слова: формирование, управление, команда, группа, проект, процесс, методы командной работы.

THE MODERN APPROACHES TO TEAM BUILDING FORMING

Moskalenko V.

The theoretical questions of forming the project team are taken up. In the article are elucidated the key provisions on team building project, taking into account the most extensive and detailed project management leading tools in combination with the methods of personnel management. The key aspects of different approaches to building a team project are specified. The main differences between the groups and teams are displayed. The article presents approaches: "Action Research", "Reflective Practitioner" and "Total Quality Management". The basic factors which determining the principles of team building project are taken up. The procedures for implementation the method of the command and use the potential of the team are solved. The questions of time and duration of the project, which can be divided into five stages are considered. The author vision of the formation process of the project team, which identified three stages are suggested.

Keyword: formation, management, team, group, project, processes, the method of the command.

Постановка проблеми. Новизна, унікальність, ризик і швидкоплинність - всі ці риси притаманні новому проекту, вони ж і визначають труднощі при формуванні команди. Створення команди для нового проекту ускладнено ще й тим, що ці люди не працювали разом, не мають загальних цінностей і норм, але повинні працювати ефективно та синхронно. Потрібен тривалий час, щоб всередині групи виникло командне почуття, щоб встановилися загальні норми, стандарти та цінності. В статті систематизуються сучасні погляди щодо формування команди проекту та розглядаються переваги командної роботи. У статті також аналізуються: основні підходи, цілі, форми, стадії існування та причини обмежень впровадження командної роботи на підприємстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наприкінці минулого сторіччя дослідниками виявлено тенденція підвищення значення групової роботи в контексті досягнення організаційної результативності та переносу акцентів з керівника на групу. Це відображено в наукових розробках багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців: Н. Адамової, Л. Батенка, С. Бушуєва, В. Василенка, Е. Верзуха, В. Вітлінського, В. Гранатурова, М. Грачової, М. Грашина, О. Загородніх, С. Ілляшенко, І. Мазур, В. Москвіна, М. Ньюєлла та ін [2,3,7].

Разом з тим в літературі до сих пір не надано комплексного підходу щодо формування команди проекту, який би врахував найбільш широко та детально провідний інструментарій проектного менеджменту в поєднанні з методами управління персоналом. Саме від таких групових характеристик, як ступінь згуртованості і спрацьованості, спільності бачення мети і мотивації залежить результат діяльності та його ефект.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є розгляд комплексного та раціонального використання потенціалу командної роботи в контексті управління проектами та людськими ресурсами. У ній систематизуються сучасні погляди щодо формування команди проекту та розглядаються переваги командної роботи. У статті також аналізуються: основні підходи, цілі, форми, стадії існування та причини обмежень впровадження командної роботи на підприємстві.

Основні результати дослідження. Команда і командна робота стають культовими явищами в сучасній системі менеджменту. Це пояснюється тим, що по-перше, командна робота демонструє високу якість та ефективність у вирішенні багатьох організаційних питань, по-друге, приналежність до команди мобілізує людину взагалі та підвищує її задоволеність умовами життєдіяльності, зокрема.

Команда розглядається як група з двох або більше індивідів, які для досягнення поставленої мети координують свої дії та трудові зусилля. Хоча команда - це група людей, однак ці два поняття не є взаємозамінними. Концепція команди передбачає, що члени є прихильниками єдиної місії та несуть колективну відповідальність. Відомо, що за формою команда проекту відображає існуючу організаційну структуру управління проектом, розділення функцій, обов'язків і відповідальності за рішення, що приймаються в процесі його реалізації. В свою чергу, за змістом команда проекту є групою фахівців високої кваліфікації,

які володіють знаннями і навичками, необхідними для ефективного досягнення цілей проекту. Основні відмінності між групами та командами перераховані в табл.1.

Таблиця 1. Основні відмінності між групами та командами

<i>Група</i>	<i>Команда</i>
Має формального лідера	Роль лідера переходить від одного члена команди до іншого
Індивідуальна підпорядкованість	Індивідуальна та взаємна підпорядковується (кожен підпорядковується кожному)
Мета єдина з організацією	Специфічне бачення мети
На виході- продукти індивідуальної праці	На виході – продукти колективної праці
Зустрічі (наради) – необхідні та достатні	На зустрічах ведуться необмежені за часом дискусії та вирішуються всі проблеми
Ефективність вимірюється у вигляді впливу на бізнес (наприклад, на фінансові показники)	Ефективність вимірюється безпосередньо у вигляді оцінки колективної роботи
Кожен член групи має особисте коло спілкування, приймає самостійно рішення та виконує особливі робочі завдання	Взаємне спілкування, прийняття рішень та робочих завдань

Джерело: [6].

Також команда, в свою чергу, має вплив на організаційну діяльність і організаційну культуру. До найбільш важливих переваг командної роботи можна віднести створення умов для високої конкурентоспроможності, розширення можливостей збору багатопланової інформації, появу можливості отримання більшої кількості альтернатив вирішення проблеми, прискорення процесу прийняття рішень, розвиток інноваційної атмосфери, зниження рівня ієрархії, підвищення якості роботи, розвиток задоволеності працею [1].

Розглянувши значення та важливість команди в рамках підприємства, важливо зазначити цілі та завдання створення та обудови проектно команди.

Отже, цілі створення проектно команди наступні:

- удосконалення розподілу роботи;
- управління і контроль за роботою;
- вирішення проблем і прийняття рішень;
- перевірка і затвердження рішень;
- накопичення ідей, інформації, порад;
- координація між функціональними підрозділами;
- підвищення відповідальності й залученості членів команди, створення середовища, яке сприяє участі у діяльності підприємства;
- розв'язання конфліктів на різних рівнях управління;
- аналіз результатів виконання проектів з метою поліпшення інформаційної бази для їх оцінки;

Основні організаційні завдання побудови проектно команди такі:

- створення професійно стимулюючого оточення ;
- здійснення ефективного керівництва;
- забезпечення кваліфікованим персоналом;
- забезпечення підтримки керівництва і стабільно сприятливого навколишнього середовища;

Важливо також зазначити, що існує комплексний підхід щодо формування команди, заснований на формуванні спільного бачення в команді. В основі підходу лежать ідеї “Action Research”, “Reflective Practitioner” і “Total Quality Management”. Відповідно до головних положень цих теорій формування команди є циклічним процесом, що складається з комбінацій дії та аналізу дії(рефлексії), спрямованих на реалізацію стратегічних цілей команди (визначення) і дозвіл проблем. Ефективний спосіб позиціонування команди в цілому і окремих її членів, зокрема, забезпечує успіх всієї командної роботи, так як встановлює оптимальне співвідношення кадрових ресурсів і вимог щодо поставлених задач, організує чітке і точне їх виконання. Зазначимо, що під позиціонуванням розуміється така система розподілу відповідальності в команді, яка функціонує в кожний конкретний період залежно від зміни робочої ситуації. Таким чином, узгодженість загального бачення визначає стратегічну сторону командної роботи, ефективний спосіб позиціонування - тактичну.

Однак, поряд з перевагами, командна робота має ряд обмежень, які визначаються особливостями командної діяльності та рисами самих команд. Так, в рамках традиційного управління виникають складнощі оцінки командної діяльності та надання їй підтримки. Впровадження командного роботи передбачає проведення організаційних змін в системах прийняття рішень, контролю, оцінки, інформації та стимулювання тощо [9].

Також існує проблема впровадження командного методу роботи, тобто впровадження командного методу і використання потенціалу команди, як правило, детерміновано сукупністю організаційних обмежень (рис. 1).

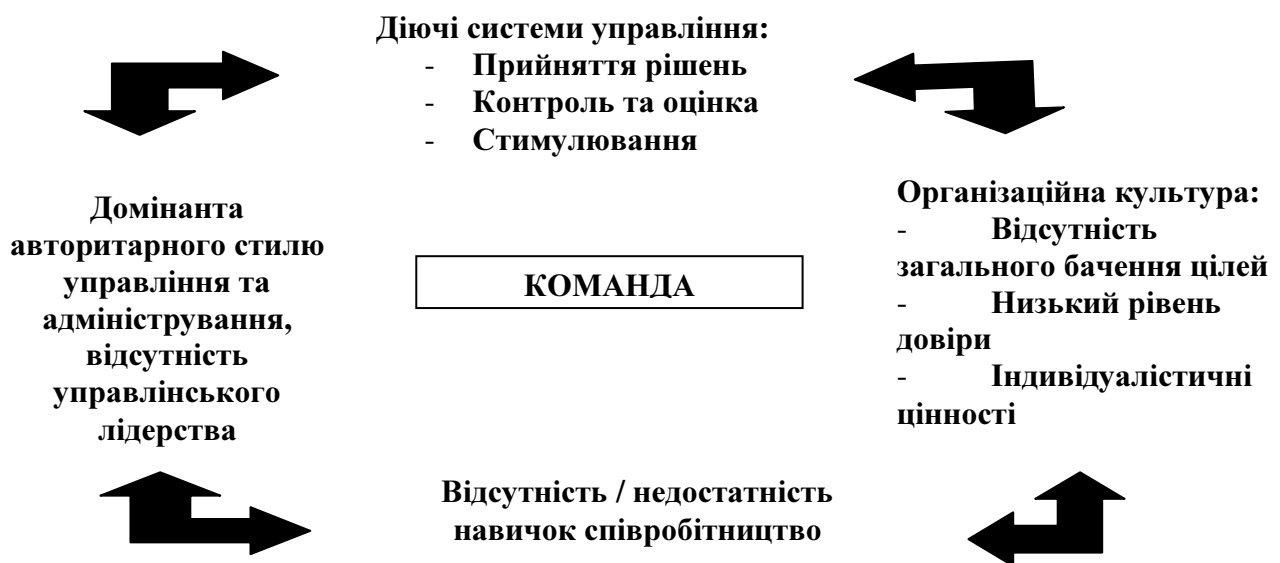

Рис. 1 Обмеження створення команди

Джерело: [8].

Однак, незважаючи на визнання важливості умінь управляти командами і здатністю бути командним гравцем, у багатьох менеджерів виникають проблеми з впровадженням командного методу роботи.

Основним інтегруючим чинником створення і діяльності команди виступає стратегічна мета реалізації проекту. Тому, команда проекту впливає на створення певного організаційного середовища проекту, формуючи цінності, принципи і норми поведінки

персоналу. З іншого боку, діє в ній, підкоряючись єдиній меті та філософії управління проектом.

Отже, проблеми формування і діяльність команди проекту доцільно розглядати в логічній послідовності, а саме: цілі проекту, система управління та команда проекту.

Визначимо, фактори, що визначають принципи формування команди проекту:

1. Специфіка проекту. Вона визначає формальну структуру команди, рольовий склад, перелік знань, вмінь, навичок, якими повинні володіти члени команди.

2. Організаційно-культурне середовище. Зовнішнє середовище – це всі фактори, які не залежать від команди проекту, але впливають на її роботу. Внутрішнє середовище – це організаційна культура команди, вона включає способи розподілу влади, способи організації взаємодії між членами команди, способи розв'язання конфліктів, організація зовнішніх зв'язків тощо.

3. Особистий стиль взаємовідносин керівника з членами команди. Цей стиль залежить від типу лідера. Говорячи, про цілі проекту та команду постає питання часу та тривалості існування проекту (рис. 2). В свою чергу, завдання менеджера полягає в тому, щоб забезпечити конструктивний перехід команди проекту з однієї стадії його життєвого циклу в іншу в рамках проектної діяльності та довести проект до успішного завершення.

У цьому процесі виділяють п'ять стадій:

Утворення (виникнення) (forming) – члени команди об'єднуються з метою співпраці.

Інтенсивне формування (storming) – після початку спільної роботи виявляється, що члени команди мають різні думки щодо способів досягнення цілей проекту і підходів до їх здійснення, що може призводити до суперечок і навіть конфліктів.

Отже, час існування команди завжди пов'язане з початком і закінченням проекту.

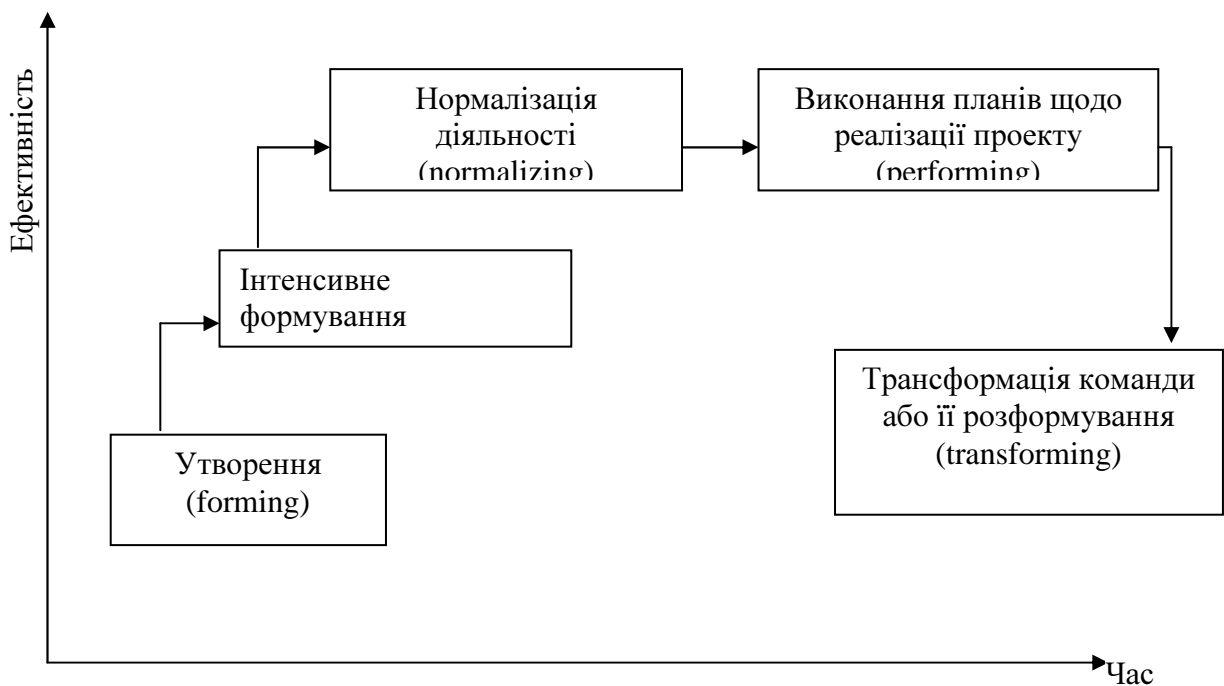

Рис.2. Час існування проекту

Джерело: [6]

Нормалізація діяльності (normalizing) – члени команди приходять до взаємної згоди в результаті переговорів і розробляють норми, на підставі яких буде побудована їх подальша робота.

Виконання планів з реалізації проекту (performing) – після того, як мотивація членів команди і ефективність її роботи зростають, процес здійснення проекту стабілізується, і команда може працювати з високою ефективністю протягом усього його періоду.

Трансформація команди, або її розформування (transforming) – у міру завершення роботи над проектом вирішується питання про майбутню діяльність членів команди. По закінченні проекту ефективність його виконання може або зрости (члени команди концентрують зусилля на завершенні проекту, маючи досить чітку перспективу свого майбутнього), або знизитися (члени команди відчують жаль з приводу закінчення їхньої спільної роботи, особливо якщо їх майбутнє не визначене).

Всі описані стадії в реальному проектній діяльності проявляються в різних формах. Часто буває так, що команди припиняє своє існування, не дійшовши не тільки до ефективного виконання проекту, а й до стадії нормалізації діяльності. Це залежить від загального рівня професійної управлінської культури як в організації, так і в навколишньому середовищі[8].

В свою чергу ми пропонуємо авторське бачення процесу формування команди проекту, який включає три етапи (рис.3).

Опишемо детально кожен етап запропонованого алгоритму. Отже, відомо, що будь-яка діяльність підприємства починається з його стратегії, цю теорію можна застосовувати і в проектному менеджменті.

В свою чергу, проект (ідея) – це задача з відомими початковими даними і результатами, які визначають спосіб її розв'язання. Проект включає проблему, засоби реалізації проекту (способи вирішення проблеми) та результати проекту.

Проект, як і будь-яка діяльність, має ряд властивих йому рис, наявність яких допоможе підприємству здійснити ефективну реалізацію проекту.

Сучасні дослідження підтверджують, що близько 80% опитаних висувають фактор людських відносин на перше місце з усіх факторів, що впливають на успішне здійснення проекту, тому пріоритетність цієї сфери діяльності не викликає сумнівів. Тому керівництво підприємства, працівники служби управління персоналом повинні мати у своєму розпорядженні максимально можливий обсяг інформації для розробки стратегічних рішень з удосконалення соціальної структури трудового колективу і планування професійного і кваліфікаційного складу працівників та визначати вимоги до персоналу з урахуванням особливостей проекту [8].

Після цього функції, близькі за вимогами до знань, навичок та здатностей членів команди, мають бути виділені в окремі групи для призначення майбутнім членам команди. Закріплення цих груп функцій за окремими посадами в команді проекту визначатиме перелік професійних вимог до кожної посади в команді проекту. Тому на цьому етапі має бути відображено цільову професійну структуру команди свого проекту, та описати розподіл функцій між посадами в команді проекту.

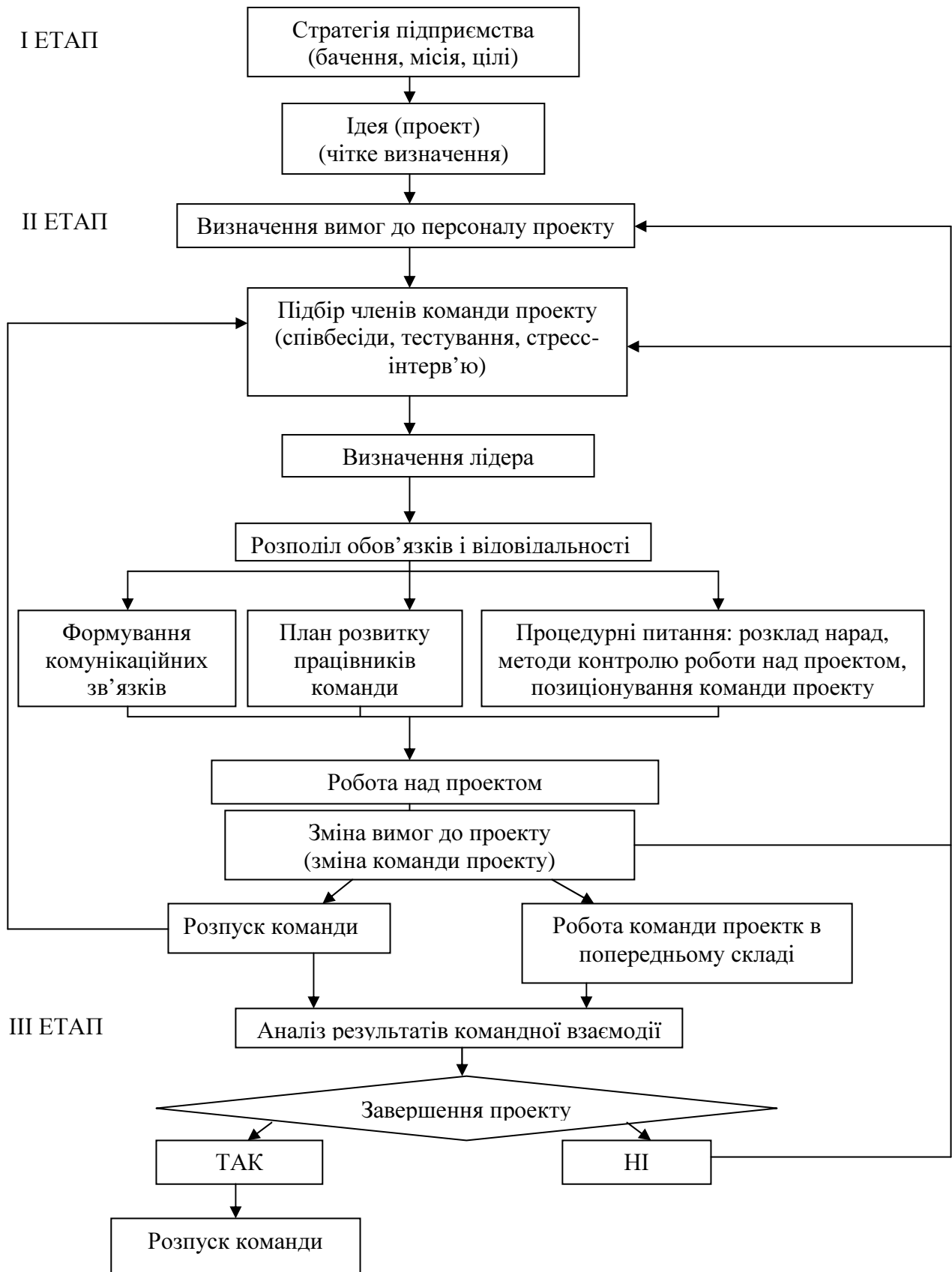

Рис. 3 Процесуальна схема формування команди проекту

Джерело: [розроблено автором]

Одним з можливих форматів для цього є формат матриці відповідальності. Але для підбору управлінської команди, яка буде ефективною в умовах певного проекту, необхідно визначити не лише професійні, а й рольові вимоги до кожного з членів команди проекту. При цьому якісне виконання кожної окремої ролі в команді проекту потребує не лише професійних знань і навичок, а окремого стилю діяльності, який базується здебільше на особистих якостях та поведінкових моделях члена команди. Безпосередній процес ідбору членів команди буде відбуватися через співбесіди, тестування та стресс-інтерв'ю.

Визначаючи в описі процесу формування команди проекту значення та позицію лідера, мається на увазі вибір лідера самостійно командою проекту, або призначення лідера вищим керівництвом організації.

Розподіл обов'язків та відповідальності відбувається безпосередньо на стадії ідентифікації. Також на другому етапі здійснюються: формування комунікаційних зв'язків, планування розвитку команди та визначення всіх процедурних питань.

Впровадження інновацій у діяльність підприємства, розвиток ринкових відносин обумовлюють зміну змісту і характеру роботи працівників, а також зміни в професійно-кваліфікаційному складі персоналу. Тому логічно, що іноді можливі зміни вимог до персоналу під час реалізації проекту.

В іншому випадку, коли зміни до проекту змінюються кардинально, може постати питання щодо повної зміни членів команди проекту. В цьому випадку необхідно знову визначити вимоги до персоналу здійснювати їх підбір [5; 6].

Аналіз результатів командної взаємодії відбувається за такими критеріями: чітке розуміння цілі та спрямованість на кінцевий результат; чіткий розподіл функцій та відповідальності; наявність плану розвитку команди; взаєморозуміння і безконфліктність; активність участі у вирішенні проблем; командна синергія. Після завершення проекту можливі два сценарія: повний розпуск команди проекту або продовження її роботи над новоствореним проектом. Зазначимо, що на всіх етапах відбувається визначення вимог до персоналу проекту, що реалізується.

Висновки. Ключовим аспектом даного підходу є вироблення найбільш ефективного способу позиціонування команди в цілому і окремих її членів, зокрема. В свою чергу, формування загального бачення сприяє збільшенню згуртованості команди, так як дозволяє організувати спільне інформаційне поле, задати загальні правила гри, виробити єдині для всіх командні цілі, узгоджені з індивідуальними цілями кожного члена команди, нівелювати суперечності між учасниками (в тому числі в системах цінностей).

Таким чином, успішне формування та ефективне функціонування команд в організації передбачає посилення ролі менеджера як лідера, проведення змін системи управління та комунікації в організації, зміни організаційної культури і стилів управлінського лідерства. В цілому, на рівні організації успішне впровадження командного методу роботи передбачає сукупність управлінських рішень і дій, що включають:

- рішення про мету і завдання командної діяльності. Формування відповідного типу команди на основі підбору членів з взаємодоповнюючими здібностями і адекватними особистісними якостями.
- культивування командних цінностей, атмосфери довіри і емпатії, взаємної поваги і взаєморозуміння, а також ініціативності та творчості.

- удосконалення організаційної системи мотивації та комунікації відповідно до принципів командної роботи.

Формування управлінської команди у функціональній структурі підприємства дозволить вивести керівництво з контроперативного управління та приділити більше уваги стратегічному плануванню та організаційного розвитку. Крім того, створити середню управлінську ланку на підприємстві, за рахунок чого будуть мінімізовані помилки управління, здійснений ефективний контроль і взаємодія всіх компонентів організаційної структури.

Вищезазначене буде сприяти прийняттю більш усвідомлених рішень на рівні управлінської концепції, маркетингової стратегії та кадровій політиці. Формування команд проектів в більш загальній системі організаційного консультування дозволить в цілому оптимізувати систему управління організацією. А саме максимально ефективно і з користю для підприємства реалізувати наявний кадровий потенціал, забезпечити залучення свіжих і творчих ідей з боку співробітників.

1. Арчибальд Рассел Д. *Управление высокотехнологичными программами и проектами* / Рассел Д. Арчибальд; [пер. с англ.]. – М.: ДМК-Прес; Компания АйТи, 2010. – 464 с.

2. Бушуев С. Д. *Динамическое лидерство в управлении проектами* / С. Д. Бушуев, В. В. Морозов. – К.: УАУП, 2009. – 311 с.

3. Верзух Э. *Управление проектами: ускоренный курс по программе MBA* / Э. Верзух; [пер. с англ.]. – М.: ООО «И.Д.Вильямс», 2012. – 480 с.

4. Грей Ф. Клиффорд *Управление проектами: практическое руководство* / Клиффорд Грей Ф.; [пер. с англ.]. – М.: Издательство “Дело и Сервис”, 2009. – 528 с.

5. Милошевич Д. *Набор инструментов для управления проектами* / Д. Милошевич; [пер. с англ. Мамонтова Е. В.]. – М.: Компания АйТи; ДМК-Пресс, 2008. – 736 с.

6. Разу М. Л. *Управление программами и проектами* / М. Л. Разу, В. И. Воропаев, Ю. В. Якутин. – М.: Инфра-М, 2000. – 364 с.

7. Кортелева Н.В. *Управление проектами как инновационным процессом* / Н. В. Кортелева // Вісник Східноукраїнського національного університету ім. Володимира Даля. – Луганськ: вид-во СНУ ім. Даля. – 2007. - Вип. 1 (107). - С. 218-224.

8. Царьков А.С. *Управление проектами: от идеи к документу. В графиках, таблицах, рисунках, примерах* / А.С. Царьков. – М.: ГУ-ВШЭ, Университетская книга, 2007. – 308 с.

9. Черепаха Г.С. *Продуктно-енвайронментальний підхід до управління командою проекту* / Г.С. Черепаха // Управління проектами та розвиток виробництва: зб. наук. праць. – Луганськ: вид-во СНУ ім. Даля. – 2010. – №2(34). – С. 59-73.

УДК 379.85

Габа М.І.,

викладач,

ДНЗ «ЛВПУ торгівлі та сфери послуг», м. Львів

**ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК ТА ДІЯЛЬНІСТЬ У СФЕРІ СІЛЬСЬКОГО
ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ КАРПАТ**

У статті розглянуто фактори, які впливають на ефективний розвиток та діяльність у сфері сільського зеленого туризму. Визначено роль та значення факторів в організації ефективної туристичної діяльності. Обґрунтовано вплив цих факторів на ефективність і якість управління сільським зеленим туризмом на прикладі Карпатського регіону.

Ключові слова: фактор, туризм, сільський зелений туризм, реклама, послуги, обслуговуючий персонал, імідж території, Карпатський регіон.

**ФАКТОРЫ ВЛИЯНИЯ НА РАЗВИТИЕ И ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ В СФЕРЕ
СЕЛЬСКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМА КАРПАТ**

Габа М. И.

В статье рассмотрены факторы, влияющие на эффективное развитие и деятельность в сфере сельского зеленого туризма. Определена роль и значение факторов в организации эффективной туристической деятельности. Обосновано влияние этих факторов на эффективность и качество управления сельским зеленым туризмом на примере Карпатского региона.

Ключевые слова: фактор, туризм, сельский зеленый туризм, реклама, услуги, обслуживающий персонал, имидж территории, Карпатский регион.

**FACTORS INFLUENCING THE DEVELOPMENT AND ACTIVITIES OF RURAL
GREEN TOURISM OF CARPATHIANS**

Haba M.

In this article the factors that influence the effective development and activities in the field of rural green tourism are considered. The role and importance of efficient factors of tourism. Grounded impact of these factors on the efficiency and quality control of green tourism as an example of the Carpathian region. The role and importance of factors of the tourist activity efficient are determined. The impact of these factors on the efficiency and quality control of rural green tourism as an example of the Carpathian region is substantiated.

Keywords: factor, tourism, rural green tourism, advertising, services, staff, image area, the Carpathian region.

Постановка проблеми. В сучасних умовах розвитку економіки України змінюється структура туристичної галузі за рахунок розвитку перспективних видів туризму, в тому числі сільського зеленого туризму. Це специфічна форма відпочинку на селі, яка має широкі можливості використання природного, матеріального і культурного потенціалу певних

регіонів. Вивчення та використання факторів, які впливають на розвиток та діяльність у сфері сільського зеленого туризму є актуальним для дослідження, які забезпечать його ефективний розвиток та діяльність у Карпатах і покращать стан туристичної галузі загалом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку сільського зеленого туризму досліджували такі вчені - економісти: М. Желяк [6], Ю.В. Зінько [4], Т. Ю. Лужанська, С. С. Махлинець [1], С. О. Гуткевич [2], О. І. Станкевич – Волосянчук [5], М.Й. Рутинський, В. Одзімек [6], Л. І. Тебляшкіна [1], І.М.Школа [7] та інші науковці. Проте, зважаючи на актуальність питання щодо розвитку сільського зеленого туризму виникає необхідність у більш глибокому дослідженні факторів впливу на розвиток та діяльність даного виду туризму, як перспективного напряму розвитку загального піднесення економічного рівня Карпатського регіону.

Метою статті є аналіз факторів впливу на розвиток та діяльність у сфері сільського зеленого туризму Карпат.

Основні результати дослідження. Аналіз діяльності підприємств сільського зеленого туризму Карпатського регіону показав, що на їх діяльність та розвиток впливають фактори: зовнішні, внутрішні і специфічні. До факторів, які здійснюють вплив на розвиток та діяльність підприємств сільського зеленого туризму відносяться такі зовнішні фактори: політичні, правові, економічні, технологічні, природні, політико-правові та соціально-культурні.

Створення туристичних підприємств сприяє покращенню демографічної ситуації в регіоні, так як створюються додаткові робочі місця, зменшується міграція населення. Туризм – це галузь економіки, тому розвиток сільського зеленого туризму сприяє збільшенню поступлення додаткових доходів, робочих місць, зменшення безробіття.

Факторами технологічного середовища, яке також впливає на діяльність підприємств сільського зеленого туризму Карпатського регіону є прискорений розвиток науково-технічних досягнень, оновлені комп'ютерні технології, можливості продажу турпослуг в системі он-лайн. Все це визначає майбутні сприятливі можливості для суб'єктів господарювання у цій сфері.

Природне середовище території Карпатського регіону відноситься до позитивного зовнішнього фактору впливу на діяльність підприємств у сфері сільського зеленого туризму, а це становить загалом близько 7000 тисяч пам'яток архітектури та містобудування. Природне середовище Карпатського регіону становить надзвичайно цінний ресурс, який використовують власники садиб у своїй діяльності. Цей ресурс дозволяє пропонувати на туристичний ринок сільського зеленого туризму найрізноманітніший асортимент: туризм гірський, лижний, мисливський, велосипедний, водний, екологічний, етнокультурний тощо.

Політико-правовий фактор, як показав аналіз, пов'язаний з органами державної влади та контролю, нормативно-правовим законодавством, що регулює діяльність суб'єктів у сфері сільського зеленого туризму. Аналіз нормативно – правової бази в області сільського зеленого туризму це: Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про туризм» від 18 листопада 2003 року; Закон України «Про особисте селянське господарство» від 15.05.2003 року; Проект закону України «Про сільський та сільський зелений туризм»; Постанова Верховної Ради №2179 від 16.11.2004р.); Постанова Кабінету Міністрів України №297 від 15.03.2006р. «Про затвердження порядку надання послуг з тимчасового

розміщення» та ін. нормативні акти.

На макрорівні до факторів соціально-культурного впливу на діяльність підприємств сільського зеленого туризму відносяться такі: ставлення людей до навколишнього природного середовища, їх індивідуальна культура, системи соціальних правил і духовних цінностей в суспільстві.

На підставі розгляду факторів впливу на розвиток сільського зеленого туризму та специфічність його послуг їх об'єднано їх у такі групи: зовнішні, внутрішні та специфічні.

До зовнішніх факторів впливу віднесено такі: – демографічні – зайнятість; економічний розвиток; технологічні; екологічні; політико-правовий розвиток; соціально – культурні – культурна спадщина. До внутрішніх факторів впливу віднесено такі: адаптованість об'єкта сільського зеленого туризму до внутрішніх і зовнішніх змін; кваліфікований обслуговуючий персонал, інші матеріальні та фінансові ресурси; якість та асортимент пропонованих турпродуктів і турпослуг у сфері сільського зеленого туризму; відповідність ціни та якості послуг; рівень задоволення споживачів цими послугами; комунікаційні процеси в організації діяльності об'єктів сільського зеленого туризму; вартість кредитних ресурсів і можливості інвестиційно-інноваційного розвитку тощо.

Велике значення для розвитку сільського зеленого туризму має особлива група факторів, які обумовлені особливостями діяльності об'єктів сільського зеленого туризму: сезонність; конкуренція; рівень розвитку реклами; розвиток інфраструктури; рекреаційно-туристичні ресурси; культурно-історичні та етнографічні особливості.

За результатами проведеного аналізу визначено, що на ринку турпослуг у сфері сільського зеленого туризму Карпатського регіону пропонується багато видів сезонного відпочинку (табл. 1).

Для поліпшення діяльності об'єктів сільського зеленого туризму (садиб) у Карпатському регіоні та усіх регіонах України варто поглиблено досліджувати такі напрями:

- розширення асортименту послуг, які пропонуються на ринок;
- оптимізація цінової політики;
- підвищення конкурентоспроможності на туристичному ринку;
- підвищення ефективності рекламної діяльності;
- координація діяльності учасників туристичного ринку.

Послуги сільського зеленого туризму, які пропонують власники садиб у Карпатському регіоні є достатньо спорідненими, а саме: організація перевезення туристів; організація їх харчування; організація екскурсій; послуги побутового обслуговування тощо. Сфера сільського зеленого туризму Карпатського регіону характеризується послугами, пов'язаними з національними, етнічними особливостями території.

Цінова політика характеризується перш за все якістю наданих послуг і попитом на них, сплати різноманітних податків та зборів, які включають частково до собівартості, що відображається на ціні туристичних послуг чи туристичного продукту. Аналіз показав, що для ефективної діяльності, суми які необхідно сплачувати власникам садиб, як об'єктів сільського зеленого туризму повинні відповідати кількості одержаних доходів від реалізації послуг.

Особливостями конкурентоспроможності туристичних послуг, туристичних продуктів, як важливої умови стабільного розвитку об'єктів сільського зеленого туризму є їх якість. Це,

виходячи з того, що ціль власників садиб – це реалізація запропонованих ними послуг з отриманням максимального прибутку з мінімальними витратами. Необхідно забезпечити туристичні послуги високої якості та адекватної їй ціни, тобто ті туристичні послуги, які потрібні споживачам.

**Таблиця 1. Види сезонного відпочинку у сфері сільського зеленого туризму
Карпатського регіону**

Види відпочинку	Сезон			
	Зима	Весна	Літо	Осінь
Екскурсійні тури, піші тури	+	+	+	+
Гірський туризм: -велотуристичні подорожі; - подорожі гірським велосипедом; -лижні походи; -гірські сходження	- - + -	+ + - +	+ + - +	- - - -
Спортивне орієнтування, зимове орієнтування	- +	+ -	+ -	- -
Парапланеризм			+	+
Полювання Риболовля Збір лікарських трав Збір грибів	+ - - -	- - - -	- + + +	+ + - +
Кемпінг Пікнік	- -	+ +	+ +	- -
Спостереження за птахами Спостереження за тваринами Прогулянки верхом на конях	- + +	- + +	+ + +	+ + +
Відпочинок на воді	-	-	+	-

Джерело: узагальнено автором за [4]

Якомога більш індивідуалізованою повинна бути рекламна політика у сфері популяризації турпослуг у Карпатському регіоні самими власниками садиб і Спілкою сприяння розвитку сільського зеленого туризму, до якої зазвичай вони входять. Особливостями рекламних кампаній, змістом яких є популяризація послуг у сфері сільського зеленого туризму, повинно бути заохочення саме такого виду відпочинку. Популяризація послуг відпочинку у сфері сільського зеленого туризму для споживачів має передбачати випуск і розповсюдження буклетів, де коротко описані послуги, що надаються, друк рекламних оголошень і рекламних звернень у засобах масової інформації у всіх регіонах, а також залучення Інтернет-ресурсів.

Розуміння власниками садиб можливостей отримання додаткових переваг від взаємодії усіх учасників туристичного ринку сфери сільського зеленого туризму та отримання в результаті цього синергетичного ефекту, як появи якісно нових джерел розвитку, підвищення ефективності діяльності в результаті поєднання окремих частин, елементів, факторів у єдину систему, - то такий напрям їх ринкового партнерства спостерігається сьогодні як доцільний. До такої групи партнерів відносяться і інші суб'єкти підприємницької

діяльності, які знаходяться поряд з садибою, але надають послуги маючи кав'ярню, ресторан, магазин з продажу сувенірів тощо.

Як показав проведений аналіз, підхід до розуміння ролі участі споживача в сфері послуг сільського зеленого туризму та взаємної інтеграції бажань, очікувань дає можливість отримувати високоякісні послуги за доступні ціни, а також отримувати власником садиби максимальний прибуток, але це потребує участі споживачів у процесі розробки та надання туристичних послуг. Схематично особливості процесу розробки та надання туристичних послуг та туристичних продуктів споживачам у сфері сільського зеленого туризму подано на рис.1. Створення допоміжних робочих місць пов'язано з залученням сільського населення до обслуговування туристів, що сприяє внутрішній міграції населення задля отримання робочих місць.

Змістом ефекту локального, як конкретного результату господарської діяльності приватних садиб, їх дохід (прибуток) внаслідок надання власником садиби та його сім'єю різноманітних туристичних послуг; супутніх послуг; мультиплікаційний ефект – це той сукупний ефект, який отримують усі садиби Карпатського регіону у різних сферах своєї діяльності надаючи туристичні послуги, туристичні продукти супутні послуги, а також продаючи певні товари.

Локальна ефективність діяльності об'єктів сільського зеленого туризму, яка є складовою мультиплікаційної ефективності, дає додаткові нові можливості підвищити рівень зайнятості населення в даному регіоні, знизити рівень безробіття у ньому та рівень виплат з державного бюджету по безробіттю, а також зняти гостру соціальну напругу в туристично розвинених регіонах України.

Саме мультиплікаційний ефект сільського зеленого туризму дасть можливість зміцнити основні фактори сталого розвитку національної економіки: покращити розвиток науки, посилити її зв'язок з практикою та виробництвом; інтенсифікувати управлінські процеси в підприємствах сільського зеленого туризму; знизити рівень витрат на виробництво турпослуг.

Дослідження факторів впливу на діяльність та розвиток підприємств сільського зеленого туризму Карпатського регіону варто розглядати комплексно, враховуючи фактори рекреаційного іміджу певної території.

Особливостями управління факторами іміджу територій Карпатського регіону є таке: управління інформацією на середньотермінову та поточну перспективу щодо організації плану надання певних турпослуг, турпродуктів; управління використання туристичних ресурсів регіону та досягнення взаємного балансу власників садиб і споживачів без шкоди довкіллю; управління організацією дозвілля для туристів та забезпечення високого рівня інтелектуальної змістовності турпослуг, турпродуктів сільського зеленого туризму, які пропонуються на ринок; управління упорядкуванням території та її побуту.

До іншого вагомого фактору впливу на діяльність та розвиток підприємств сільського зеленого туризму Карпатського регіону належать проблеми започаткування приватного підприємництва власниками садиб, з якими вони зіштовхуються при розробці асортименту туристичних послуг та його особливостях; бізнес – планів, планів поступлень коштів та їх видатків; у організації реклами самостійно; при дослідженні сильних та слабких сторін ведення даного бізнесу тощо.

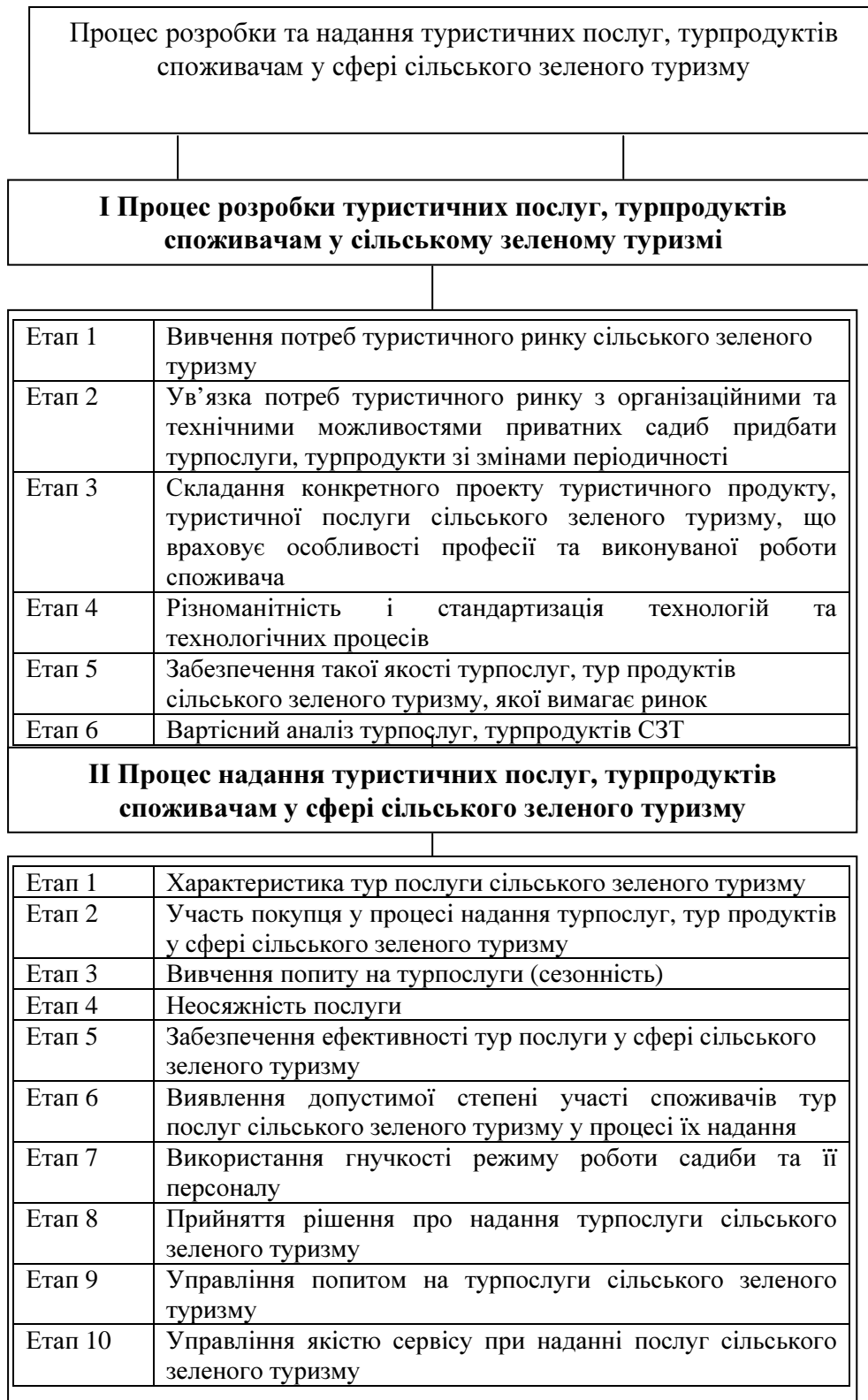

Рис.1. Схема процесу розробки та надання туристичних послуг споживачам у сфері сільського зеленого туризму

Джерело: побудовано автором

Слід зазначити, що обслуговуючий персонал у приватних садибах є вагомим фактором впливу на їх ефективність діяльності, імідж та перспективу розвитку. Плануючи потреби в персоналі власники садиб враховують сезонні коливання, рівень їхньої освіти, рівень внутрішньої культури, вміння спілкуватися з гостями та інші фактори. А тому, власник садиби повинен забезпечити усі необхідні умови для високоефективної та мотивованої праці найманого персоналу, вимагаючи від нього запланованих результатів. Досліджено, що найшвидше цього можна досягти, коли персонал відчуває, що він є співучасником отриманих у кінцевому результаті фінансових показників та буде ви нагороджений як матеріально так і морально.

Ще одним фактором, який здійснює особливо вагомий вплив на споживачів сільського зеленого туризму є сегментування їх та визначення окремих ніш споживачів. Важливість цього полягає у тому, що на ринку туристичних послуг сільського зеленого туризму з'являються нові демографічні групи, нові потреби, що зумовлюють процес розробки та пропозиції на ринок більш індивідуалізованих туристичних послуг, турпродуктів. Ця розробка повинна включати більш різноманітні форми проведення канікул і відпусток; враховувати потреби туристів купувати короткотимчасові турпослуги, турпродукти в сфері сільського зеленого туризму (не один раз на рік, а кілька разів), що пов'язано з особливостями їх професії та виконуваної ними роботи.

Висновок. Таким чином, для ефективної діяльності та розвитку підприємств сільського зеленого туризму Карпат актуальним є застосування й впровадження факторів впливу на них, які сприятимуть зростанню обсягів внутрішнього туризму, а також підвищенню життєвого рівня сільського населення за рахунок доходів від туристичної діяльності, адже селяни мають змогу вигідно реалізувати безпосередньо на місці частину виробленої продукції; розвиток власного бізнесу; відродженню інтересу до своєї країни; вирішенню питань збереження історико-культурної спадщини і захисту навколишнього природного середовища; зміцненню здоров'я. Усі фактори, які впливають на розвиток та діяльність сільського зеленого туризму, є взаємопов'язаними. До позитивних факторів впливу на розвиток сільського зеленого туризму можна віднести: конкурентоспроможність об'єктів сільського зеленого туризму, ефективну рекламну політику; широкий асортимент турпродуктів та рівень цін; ємність ринку. Негативними факторами є: політична нестабільність; безробіття; зростання цін на туристичні послуги; недостатній обсяг фінансування.

1. Лужанська Т. Ю. *Сільський туризм: історія, сьогодення та перспективи* : [навч. посіб.] / Т. Ю. Лужанська, С. С. Махлинець, Л. І. Тебляшкіна. – К.: Кондор, 2008. – 386 с.

2. Гуткевич С. О. *Сільський зелений туризм: управління та розвиток. «Карпатський регіон»* : [монографія] / С. О. Гуткевич, М. І. Габа. – Львів, 2013. – 205 с.

3. Рутинський М. Й. *Туристичний комплекс Карпатського регіону України* : [навч. посіб.] / М. Й. Рутинський, О. В. Стецюк. – Чернівці: Книги – XXI, 2008. – 440 с.

4. Рутинський М. Й. *Сільський туризм* : [навч. посіб.] / М. Й. Рутинський, Ю. В. Зінько. К.: Знання, 2006. – 272 с.

5. Станкевич-Волосянчук О. І. *Сільський туризм* : [метод. посіб.] / О. І. Станкевич-Волосянчук. – Ужгород, 2009. – 46 с.

6. Управління зеленим туризмом в регіоні: Українські Карпати та станція Луганська / Войцех Одзімек, Маркіян Желяк. – Краків, 2009. – 228 с.

7. Школа І. М. Розвиток туристичного бізнесу регіону : [навч. посіб.] / І. М. Школа. – Чернівці: Книги – XXI, 2007. – 292 с.

8. Сільський зелений туризм : [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.greentour.com.ua>

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТУ

На факультеті готують фахівців по двох галузях знань:
«Менеджмент і адміністрування», «Економіка і підприємництво».

НАПРЯМ ПІДГОТОВКИ "МЕНЕДЖМЕНТ І АДМІНІСТРУВАННЯ":

Спеціальність «Менеджмент організацій»

Спеціалізація «Інформаційні системи в менеджменті»

Спеціальність «Логістика»

Спеціальність «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності»

Спеціалізація «Менеджмент митної системи»

НАПРЯМ ПІДГОТОВКИ "ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА":

Спеціальність "Економіка підприємства"

Спеціалізація "Економіка і право "

НАПРЯМ ПІДГОТОВКИ «МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»:

Спеціальність "Міжнародна економіка"

НАПРЯМ ПІДГОТОВКИ "СПЕЦИФІЧНІ КАТЕГОРІЇ":

Спеціальність "Управління інноваційною діяльністю"

Спеціальність "Бізнес-адміністрування"

Факультет здійснює підготовку студентів на денній та заочній формах навчання.

Всі бажаючі можуть отримати другу вищу економічну освіту.

Переваги навчання на факультеті економіки і менеджменту Національного університету харчових технологій:

- диплом державного навчального закладу IV рівня акредитації;
- гарантовано висока якість навчання та набуття практичних навичок управлінської діяльності;

- орієнтація на компетентніший підхід у навчанні;
- поглиблене вивчення іноземної мови;
- безперервна комп'ютерна підготовка;
- одержання сертифікатів з вивчення дисциплін, які викладають професори закордонних ВНЗ;
- цікаве і насичене подіями студентське життя.

Випускники нашого факультету працюють на керівних посадах підприємств харчової промисловості, в банківських установах, у Кабінеті Міністрів України, Верховній Раді України, у інших урядових організаціях, Світовому банку.

Наша адреса:

01601, Київ, вул. Володимирська, 68

Тел./факс приймальної комісії (044) 289-64-00

Тел. деканату факультету

(044) 289-62-00

www.nuft.edu.ua

ww.eim-nuft.kiev.ua

ЕЛЕКТРОННІ АДРЕСИ НАШИХ АВТОРІВ

Вовк Світлана Михайлівна	vovk_doc@mail.ru
Габа Мирослава Ігорівна	mirkah@ukr.net
Гуткевич Світлана Олександрівна	gutkevych@ukr.net
Дунда Світлана Петрівна	sunsv@rambler.ru
Манцуров Дмитро Ігорович	dmantsurov@gmail.com
Медведев Микола Георгійович	matemat@nuft.edu.ua
Москаленко Вікторія Олександрівна	rymarenko.81@mail.ru
Ніколаєва Оксана Анатоліївна	oksik-n2@ukr.net
Павленко Володимир Петрович	pavlenko@gasdob.com.ua
Петухова Ольга Михайлівна	ompetukhova@bigmir.ne
Пугач Ірина Дмитрівна	irinapekh@mail.ru
Пунчак Леся Андріївна	l_yes@i.ua
Російська Яна Володимирівна	ompetukhova@bigmir.ne
Сафонов Юрій Миколайович	Sum1971@inbox.ru
Фоменко Катерина Анатоліївна	fomulka92@rambler.ru
Шендерівська Ліна Петрівна	linaokto@ukr.net
Щукін Борис Миколайович	boris.schukin@live.com

ДО УВАГИ АВТОРІВ ЖУРНАЛУ «ІНТЕЛЕКТ XXI»

Вимоги до структури та оформлення матеріалу статей

- українською, російською та англійською мовами подаються: прізвище, ім'я, по-батькові автора (авторів), назва статті, анотація (500-700 знаків українською та російською, 900-1000 знаків – англійською), ключові слова (6-8 позицій);

- стаття має включати наступні структурні підрозділи відповідно до постанови президії ВАК України від 15.01.2003р. № 7-05/1 “Про підвищення вимог до фахових видань, внесених до переліків ВАК України”:

- **постановка проблеми** у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями;

- **аналіз останніх досліджень і публікацій**, в яких розглядається дана проблема і на які спирається автор;

- формулювання мети статті;

- **основні результати дослідження** з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів;

- **висновки**, у тому числі з науковою новизною, й **перспективи подальших досліджень** у даному напрямку;

- стаття має бути структурованою – УДК, розділи з назвами повинні бути виділені;
- посилання на джерела статистичних даних та публікації дослідників обов'язкові;
- посилання на підручники, навчальні посібники, періодичні видання, газети і ненаукові журнали – небажані;

- посилання на власні публікації не допускаються (допускаються тільки у випадку крайньої необхідності);

- формули подавати у редакторі формул, із загальноприйнятим використанням символів, з нумерацією у круглих дужках;

- роботи авторів, на прізвища яких є посилання в тексті[__, с. __], мають бути в списку літератури;

- джерела повинні бути оформлені за формою 23 ДАК України «Приклади оформлення бібліографічного опису у списку джерел, який наводять у дисертації, і списку опублікованих робіт, який наводять в авторефераті», а їх кількість повинна бути в межах 8-10 джерел за абеткою;

- в кінці статті автор (автори) вказує, що надіслана стаття не друкувалась і не подана до будь-яких інших видань та ставить свій підпис (підписи);

- обсяг статті – від 6 сторінок (шрифт TimesNewRoman, розмір 14; міжрядковий інтервал – 1,5; поля з усіх боків – 20 мм.);

- матеріали мають бути надані в печатному та електронному вигляді;

- рецензії 2-х докторів наук за даним напрямом (для авторів без наукового ступеня).

Вимоги до структури та **оформлення авторських даних** (українською мовою):

- прізвище, ім'я, по-батькові автора (авторів),

- вчене звання, вчений ступінь, посада і місце роботи,
- поштова та електронна адреси,
- контактний телефон.

Без електронної адреси автора(-ів) статті прийматись не будуть.

Редакційна колегія залишає за собою право на редагування та прийняття рішення щодо видання статті.

Журнал публікує статті українською, російською, англійською мовами та видається 6 разів на рік.

E-mail:intelekt21@mail.ru